

ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଓ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀଙ୍କ ଭୂମିକା

ରିଜିଓନାଲ୍ ସେଣ୍ଟର୍ ଫର୍ ଡେଭେଲପମେଣ୍ଟ୍ କୋଅପରେସନ୍
ସେଣ୍ଟର୍ ଫର୍ ୱାଲର୍ଥ୍ ସଲିଡାରିଟି

ଜର୍ଜାଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଓ ସ୍ଵେଚ୍ଛାସେବୀଙ୍କ ଭୂମିକା
ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୦୧୪

Centre for World Solidarity

- ପ୍ରକାଶକ : ରିଜିଓନାଲ୍ ସେଣ୍ଟର୍ ଫର୍ ଡେଭେଲପମେଣ୍ଟ କୋଅପରେସନ୍ ଓ ସି.ଡବ୍ଲ୍ୟୁ.ଏସ୍.
ଲେଖା ଓ ଅନୁବାଦ : ପ୍ରଭାତ ମିଶ୍ର, ଦିଲ୍ଲୀପ କୁମାର ସୁରୁଜି, ସବ୍ୟସାଚୀ ରଥ
ଅକ୍ଷର : ଭାଗ୍ୟରଥ୍ ସାହୁ
ଅଳଙ୍କରଣ : ରାମକୃଷ୍ଣ ମହାରଣା
ସହାୟତା : ଅକ୍ଷୟାମ୍ ଇଣ୍ଡିଆ
ମୁଦ୍ରଣ : ପରମେଶ୍ଵର ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ ଆଣ୍ଡ୍ ଗ୍ରାଫିକ୍ସ ପ୍ରା. ଲିଃ., ଭୁବନେଶ୍ଵର

© ୨୦୧୪ : ପ୍ରକାଶକଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସର୍ବସ୍ଵତ୍ଵ ସଂରକ୍ଷିତ

ଏହି ପୁସ୍ତକର କୌଣସି ପ୍ରକାର ମୁଦ୍ରଣ ରିଜିଓନାଲ୍ ସେଣ୍ଟର୍ ଫର୍ ଡେଭେଲପମେଣ୍ଟ କୋଅପରେସନ୍ ଓ ସି.ଡବ୍ଲ୍ୟୁ.ଏସ୍.ର ପୂର୍ବ ଅନୁମତି ନେଇ କରାଯାଇପାରିବ ।

ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଓ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀଙ୍କ ଭୂମିକା

ରିଜିଷ୍ଟରାଲ୍ ସେକ୍ଟର୍ର ଫର୍ ଡେଭେଲପମେଣ୍ଟ୍ କୋଅପରେସନ୍

Centre for World Solidarity

ସେକ୍ଟର୍ର ଫର୍ ୱାର୍ଲଡ୍ ସଲିଡାରିଟି

ସୂଚୀପତ୍ର

କ୍ର.ସଂ.	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
(୧)	ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କ (ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସ୍ୱୀକୃତି) ଆଇନ, ୨୦୦୬ ଓ ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଦିଗରେ ସେଛାସେବୀଙ୍କ ଭୂମିକା	୦୧
(୨)	ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କର (ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସ୍ୱୀକୃତି) ନିୟମ-୨୦୦୮ ଓ ସଂଶୋଧିତ ନିୟମ, ୨୦୧୨ ଅନୁସାରେ ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଦାବି ଉପସ୍ଥାପନ ଲାଗି ସହଜ କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକ୍ରିୟା	୦୭
(୩)	ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ (ପଚରାଯାଇଥିବା କେତେକ ପ୍ରଶ୍ନ ସମୂହ)	୧୮
(୪)	ଫର୍ମ- 'କ', 'ଖ' ଓ 'ଗ'	୨୭
(୫)	ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କ (ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସ୍ୱୀକୃତି) ଆଇନ, ୨୦୦୬ର ଆଧାରିତ ବିଜ୍ଞପ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ	୩୩
୦୬	ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସଂପର୍କିତ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା	୩୬

ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କ (ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସ୍ୱୀକୃତି) ଆଇନ, ୨୦୦୬ ଓ ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଦିଗରେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀଙ୍କ ଭୂମିକା

୧. ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନ କାଳରେ ଓ ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଭାରତରେ ଯେତେବେଳେ ରାଜ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକର ମିଶ୍ରଣ ହେଲା, ସେତେବେଳେ ଜଙ୍ଗଲର ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଏବଂ ପାରିବେଶିକ ସଚ୍ଚଳନର ପ୍ରମୁଖ ଅଂଶୀଦାର ଭାବେ ଜଣାଥିବା ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀମାନଙ୍କର ପୈତୃକ ସମ୍ପତ୍ତି ଓ ବାସସ୍ଥଳୀ ଉପରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରକୁ ସଠିକ ଭାବେ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇନଥିଲା । ଫଳରେ ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ଜଙ୍ଗଲରେ ବାସ କରିଆସୁଥିବା ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କର ଅଧିକାରକୁ ନଥିଲା ହୋଇନଥିଲା । ସେହିମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକୃତ ଜମି ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରର ସ୍ୱୀକୃତି ଦିଆଯିବା ପାଇଁ; ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରର ନଥିଲା କରିବା ନିମନ୍ତେ ଏକ ଡାକ୍ତା ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିର ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ ଏବଂ ଅଧିକାରର ସାବ୍ୟସ୍ତ ନିମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପ୍ରମାଣ ସହ ସେମାନଙ୍କର ଜଙ୍ଗଲ ଜମି ଉପରେ ଅଧିକାର ଏବଂ ବୃତ୍ତିଗତ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ ଏବଂ ଅଧିକାର ସାବ୍ୟସ୍ତ ନିମନ୍ତେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ୨୦୦୬ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଛି ।

ଏହି ଆଇନ ବଳରେ ଜଙ୍ଗଲରେ ବାସ କରୁଥିବା ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କର ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରାପ୍ତ ଅଧିକାର ମଧ୍ୟରେ ଜୈବବିବିଧତାର ଚିରନ୍ତନ ବ୍ୟବହାର, ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ପରିବେଶ ସଚ୍ଚଳନର ପରିଚାଳନା ଏବଂ ତଦ୍ୱାରା ଜଙ୍ଗଲ ଅଞ୍ଚଳର ସଂରକ୍ଷଣକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଦାୟିତ୍ୱ ଏବଂ ଅଧିକାର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବ ଏବଂ ଏଥିରେ ଖାଦ୍ୟ ନିରାପଣ ଓ ଜୀବିକାର ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯିବ ।

ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀମାନଙ୍କୁ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକ ଆଇନତଃ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ।

- କ) ଜଙ୍ଗଲ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କୌଣସି ସଦସ୍ୟ ବା ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଜଙ୍ଗଲରେ ବସବାସ କିମ୍ବା ଜୀବିକା ଉପାର୍ଜନ ନିମନ୍ତେ କୃଷି କରୁଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ଗୁପ୍ତ କରିବା ଏବଂ ବାସକରିବା ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଅଧିକାର ;
- ଖ) ରାଜା-ରାଜୁଡା ଶାସନ କାଳରେ ଜମିଦାରୀ କିମ୍ବା ସେହି ପ୍ରକାରର ଆନ୍ତରୀଣ ଶାସନ କାଳରେ ନିସ୍ତାର କିମ୍ବା ସେହିଭଳି ଯେ କୌଣସି ନାମରେ ଗୋଷ୍ଠୀଭିତ୍ତିକ ଅଧିକାର ;

- ଗ) ପାରମ୍ପରିକ ଭାବେ ନିଜ ଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟରେ କିମ୍ବା ଗ୍ରାମ ସୀମା ବାହାରୁ ସଂଗ୍ରହ ହୋଇଆସୁଥିବା ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ସଂଗ୍ରହ, ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ବିକ୍ରୟ ନିମନ୍ତେ ମାଲିକାନା ଅଧିକାର ;
- ଘ) ଯାଯାବର କିମ୍ବା ମେଷପାଳକ ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କର ମାଛ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜଳଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ, ଚୂରଣ (ଉତ୍ତମ ସ୍ତ୍ରୀୟା କିମ୍ବା ଭ୍ରାମ୍ୟମାଣ) ଏବଂ ପାରମ୍ପରିକ ରତ୍ନଭିତ୍ତିକ ସମ୍ପଦ ଉପରେ ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ମାଲିକାନା ଜନିତ ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଅଧିକାର ;
- ଙ) ଆଦିମ ଜନଜାତି ଏବଂ ପ୍ରାକ୍-କୃଷିଜୀବି ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମାନଙ୍କର ବାସ ଏବଂ ବସତି ଉପରେ ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଅଧିକାର ;
- ଚ) କୌଣସି ରାଜ୍ୟରେ କୌଣସି ସତ୍ତ୍ୱରେ ଥିବା ବିବଦମାନ ଜମି କିମ୍ବା ଦାବି ଥିବା ବିବଦମାନ ଜମି ଉପରେ ଅଧିକାର ;
- ଛ) କୌଣସି ସ୍ଥାନୀୟ ଅଧିକାରୀ କିମ୍ବା କୌଣସି ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଜଙ୍ଗଲ ଜମି, ଅନ୍ୟ ନାମରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ପଟା କିମ୍ବା ଲିଜ୍ କିମ୍ବା ମଞ୍ଜୁରୀ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଅଧିକାର ;
- ଜ) ନଥିଲୁକ୍ତ, ବିଜ୍ଞପିତ ହୋଇଥିବା କିମ୍ବା ହୋଇନଥିବା ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ, ପୁରାତନ ବସତି, ସର୍ବେକ୍ଷଣ ହୋଇନଥିବା ଗ୍ରାମ ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲରେ ଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଏବଂ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଅଧିକାର ;
- ଝ) ଚିରସ୍ତ୍ରୀୟା ଉପଯୋଗ ନିମନ୍ତେ ପାରମ୍ପରିକ ଭାବେ ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ କରାଯାଇଆସୁଥିବା କୌଣସି ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳର ସୁରକ୍ଷା, ପୁନଃଜନନ କିମ୍ବା ସଂରକ୍ଷଣ କିମ୍ବା ପରିଚ୍ଛଳନାର ଅଧିକାର ;
- ଞ) କୌଣସି ରାଜ୍ୟ ବା ସ୍ୱୟଂଶାସିତ ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ କିମ୍ବା ସ୍ୱୟଂଶାସିତ ଆଞ୍ଚଳିକ ପରିଷଦ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱୀକୃତ ଆଇନ କିମ୍ବା କୌଣସି ରାଜ୍ୟର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଦିବାସୀଙ୍କର ପାରମ୍ପରିକ କିମ୍ବା ପ୍ରଥାନୁମୋଦିତ ନିୟମ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ ହୋଇଥିବା ଅଧିକାର ;
- ଟ) ଜୈବ ବିବିଧତା ଏବଂ ବୌଦ୍ଧିକ ସମ୍ପତ୍ତିର ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଅଧିକାର ଏବଂ ଜୈବ ବିବିଧତା ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିବିଧତା ସମ୍ପର୍କିତ ପାରମ୍ପରିକ ଜ୍ଞାନ କୌଶଳକୁ ଉପଯୋଗ ନିମନ୍ତେ ଅଧିକାର ;
- ଠ) ଜଙ୍ଗଲ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପାରମ୍ପରିକ ଭାବେ ପ୍ରଥାନୁମୋଦିତ ଅଧିକାର, ଯାହା (କ)ରୁ (ଚ) ଉପଧାରା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇନାହିଁ; କିନ୍ତୁ କୌଣସି ପ୍ରଜାତିର ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀକୁ ଶିକାର କରିବା, ଫାଶ ବସାଇବା କିମ୍ବା ସେମାନଙ୍କ ଶରୀରର କୌଣସି ଅଂଶକୁ କାଢ଼ି ନେବା ନିମନ୍ତେ ଅଧିକାର ଏହାର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ନୁହେଁ;
- ଡ) ଯେଉଁଠାରେ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀ, ଯେଉଁଠି ବେଆଇନ ଭାବେ କୌଣସି ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରୁ ଉଚ୍ଛେଦ କିମ୍ବା ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହୋଇଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ୨୦୦୫ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ମାସ ୧୩ ତାରିଖ ପୂର୍ବରୁ କୌଣସି ଆଇନଗତ ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱାଧିକାର ପାଇନାହାନ୍ତି କିମ୍ବା ପୁନଃ ଅଧିକାର ହୋଇନାହାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ବିକଳ ଜମି ସହ ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ପୁନଃ ଅଧିକାର ଅଧିକାର ।

୨) ପ୍ରଚଳିତ ଜଙ୍ଗଲ (ସଂରକ୍ଷଣ) ଆଇନ ୧୯୮୦ରେ ଥିବା ପ୍ରାବଧାନରୁ ବିଦ୍ୟୁତ ନହୋଇ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ନିମନ୍ତେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଜଙ୍ଗଲ କମିଶ୍ନ ଅଣ ଜଙ୍ଗଲ କାର୍ଯ୍ୟ ଲାଗି ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିପାରିବେ, ଯେଉଁଥିରେ ହେକ୍ଟର ପିଛା ୭୫ଟି ଗଛରୁ ଅଧିକ କଟାଯିବ ନାହିଁ । ଯଥା :

- (କ) ବିଦ୍ୟାଳୟ; (ଖ) ଡାକ୍ତରଖାନା ବା ହାସପାତାଲ (ଗ) ଅଙ୍ଗନୱାଡ଼ି; (ଘ) ସୁଲଭ ମୂଲ୍ୟ ଦୋକାନ (ଙ) ବିଦ୍ୟୁତ ଏବଂ ଦୂର ସଞ୍ଚାର ବ୍ୟବସ୍ଥା; (ଚ) ଜଳଭଣ୍ଡାର ଏବଂ କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳାଶୟ; (ଛ) ପାନୀୟ ଜଳ ଯୋଗାଣ ଏବଂ ପାଣି ପାଇପ୍ ଯୋଗାଣ; (ଜ) ଜଳ କିମ୍ବା ବର୍ଷାଜଳ ଅମଳ ପ୍ରକଳ୍ପ; (ଝ) କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳସେଚନ କେନାଲ; (ଞ) ଅଣ-ପାରମ୍ପରିକ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ; (ଟ) କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରର ବୃଦ୍ଧି କିମ୍ବା ଧନାତ୍ମକ ତାଲିମ କେନ୍ଦ୍ର; (ଠ) ରାସ୍ତା; ଏବଂ (ଡ) ଗୋଷ୍ଠୀ କେନ୍ଦ୍ର ।

୧୩ ଡିସେମ୍ବର ୨୦୦୫ ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ ଆଦିବାସୀମାନେ ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ବସବାସ କରୁଛନ୍ତି ଓ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଅଟନ୍ତି, ସେମାନେ ଉପରୋକ୍ତ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକୁ ପାଇପାରିବେ, ମାତ୍ର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ନିର୍ଭରଶୀଳତାକୁ ୭୫ ବର୍ଷ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଏହି ଅଧିକାର ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ ଭୋଗ କରିହେବ; ମାତ୍ର ଏହା ହସ୍ତାନ୍ତର ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ୱୀକୃତିପତ୍ର ସ୍ୱାମୀ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଉଭୟଙ୍କ ନାମରେ ନଥିଲେ ହେବ । ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରର ସ୍ୱୀକୃତିପତ୍ର ଗ୍ରାମସଭାକୁ ମିଳିବ ।

ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଚାରିଗୋଟି ବିଭାଗକୁ ଦାୟିତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ: ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବିଭାଗ, ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ, ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗ ଓ ଆଦିବାସୀ କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗ । ଆଦିବାସୀ କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗକୁ “ନୋଡ଼ାଲ ସଂସ୍ଥା” ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟଭାର ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । ଏହି ଆଇନର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତାରେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀଙ୍କ ଭୂମିକା ନିମ୍ନମତେ ହେବ :

- ୧) ସ୍ଥାନୀୟ ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କର ପାରମ୍ପରିକ ଅଧିକାର, ଜଙ୍ଗଲ ଆଧାରିତ ଜୀବନଜୀବିକା, ଖାଦ୍ୟ ନିରାପତ୍ତା, ଜଙ୍ଗଲ ସୁରକ୍ଷା, ସଂରକ୍ଷଣ, ପୁନଃଜନନ ଓ ପରିଚାଳନାରେ ସେମାନଙ୍କର ଭୂମିକା ସମ୍ପର୍କରେ ସଚେତନ କରିବା । ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ, ୨୦୦୬ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସମ୍ପର୍କରେ ଲୋକଙ୍କୁ ବୁଝାଇବା ।
- ୨) ଗ୍ରାମରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟି ଗଠନ ହୋଇଛି କି ନାହିଁ, ତାହା ବୁଝିବେ । ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟିର ସଭାପତି, ସମ୍ପାଦକ ସମେତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଭ୍ୟସଭ୍ୟାମାନଙ୍କୁ ଡାକି ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ପାରମ୍ପରିକ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରିବେ । ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟିର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଯାୟୀ ବୈଠକକୁ ନିୟମିତ କରାଇବେ । ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟିର ରିଜଲ୍ୟୁସନ ଖାତା, ନଥିପତ୍ର ଇତ୍ୟାଦିକୁ ନିୟମିତ କାର୍ଯ୍ୟଶୀଳ କରାଇବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ । ସଂଶୋଧିତ ନିୟମ, ୨୦୧୨ ଅନୁଯାୟୀ, ପୁରୁଣା ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟିକୁ ପୁନର୍ଗଠନ କରିବେ । ଦୁଇ ତୃତୀୟାଂଶ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିଙ୍କୁ ତହିଁରେ ସ୍ଥାନ ଦେବେ ଓ ଏକ-ତୃତୀୟାଂଶ ମହିଳା ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତ ରହିବେ ।

- ୩) କେଉଁ ପ୍ରକାର ଗ୍ରାମ (ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ, ଅଣ-ସର୍ବେକ୍ଷଣ ଗ୍ରାମ, ପେସା ଗ୍ରାମ, ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମ) ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ଜାଣିବେ ଓ ଜଙ୍ଗଲର ପ୍ରକାର ଓ ଜଙ୍ଗଲ ସଂପର୍କିତ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବେ । ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳେ ଗ୍ରାମରେ ପ୍ରଚଳିତ ନକ୍ସା ମଧ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିପାରନ୍ତି । ରାଜସ୍ୱ ନକ୍ସା ଓ ଜଙ୍ଗଲ ନକ୍ସା ଦେଖି ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟି ଦ୍ୱାରା ସୀମା ଚିହ୍ନଟ କରାଇବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ।
- ୪) ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସରପଞ୍ଚଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରି ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ପ୍ରକ୍ରିୟା ପଞ୍ଚାୟତରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି କି ନାହିଁ ରୁଝିବେ । ଯଦି ହୋଇନଥାଏ, ସରପଞ୍ଚଙ୍କ ସହିତ ଏ ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରି ଗ୍ରାମସଭା ଡକାଇବା ପାଇଁ ନୋଟିସ୍ ଜାରୀ କରିବାକୁ କହିବେ । ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟିର ସଭାପତି ଓ ସମ୍ପାଦକଙ୍କୁ ଏଥିରେ ସାମିଲ କରିବେ । ପଞ୍ଚାୟତ ସେକ୍ରେଟାରୀ ଗ୍ରାମସଭା ପରିଚାଳନାରେ ସେକ୍ରେଟାରୀ ଭୂମିକା ତୁଲାଇବେ ।
- ୫) ନୋଟିସ୍ କରାଯିବାର ୧୪ ଦିନ ପରେ ଗ୍ରାମସଭାରେ ଉପସ୍ଥିତ ରହି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରକାର, ସ୍ୱରୂପ, ପରିମାଣ ସଂପର୍କରେ ବୁଝାଇବେ । ଏହି ଗ୍ରାମସଭାରେ ଲୋକମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକ ନିରୂପଣ କରିବେ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦାବି ଓ ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଦାବି ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରିବେ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦାବି ଲାଗି ‘କ’ ଫର୍ମ, ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଦାବି ପାଇଁ ‘ଖ’ ଫର୍ମ ଓ ଯେଉଁ ଗ୍ରାମ ଗୁଡ଼ିକ ଜଙ୍ଗଲ ସୁରକ୍ଷା, ସଂରକ୍ଷଣ, ପୁନର୍ଜନନ ଓ ପରିଚାଳନାରେ ସଂପୃକ୍ତ, ସେମାନଙ୍କୁ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳ ଦାବି ପାଇଁ ‘ଗ’ ଫର୍ମ ପୂରଣ କରାଇବାରେ ସହାୟତା କରିବେ । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ଗ୍ରାମର ଉନ୍ନୟନମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଗ୍ରାମସଭାରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରିଜଲ୍ୟୁସନ୍ କରାଯାଇ ବନଖଣ୍ଡ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ । ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ପାଇଁ ବୈଠକର ଆୟୋଜନ ଓ ବିଭିନ୍ନ ଗୋଷ୍ଠୀର ସହାୟତା ନେବାରେ ସହାୟକ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିବେ ।
- ୬) ଗ୍ରାମସଭା ବୈଠକ ଆୟୋଜନ ହେବାର ୬୦ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦାବି ଫର୍ମ ପୂରଣ କରି ତହିଁରେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପ୍ରମାଣ ପ୍ରଦାନ କରି, ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟିକୁ ଦେବେ । ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟି ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଏକତ୍ର କରିବ, ରେଜିଷ୍ଟରରେ ଲେଖିବ, ଯାଞ୍ଚ କରି ସତ୍ୟାସତ୍ୟ ନିରୂପଣ କରିବ ଓ ପୁନର୍ବାର ଏକ ଗ୍ରାମସଭାରେ ଅନୁମୋଦନ କରି ଉପଖଣ୍ଡ ସ୍ତରୀୟ କମିଟିକୁ ପଠାଇବ । ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଏହି ସମସ୍ତ କାମରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟିକୁ ସହାୟତା କରିବେ ।
- ୭) ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ପଡ଼ୋଶୀ ଗ୍ରାମର ନିର୍ଭରଶୀଳତାକୁ ଆକଳନ କରିବା ପାଇଁ ଯୁଗ୍ମ ଗ୍ରାମସଭାର ଆବଶ୍ୟକତା ଥାଏ । ସେଥିପାଇଁ ଯୁଗ୍ମ ଗ୍ରାମସଭାର ଆୟୋଜନ କରାଇ ଏକ ରିଜଲ୍ୟୁସନ୍ ମାଧ୍ୟମରେ ପଡ଼ୋଶୀ ଗ୍ରାମର ନିର୍ଭରଶୀଳତାକୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଥାଏ । ସେହି ବୈଠକରେ ବିବାଦ ସମାଧାନ, ଉତ୍ତମ ରୁଝାମଣାର ସ୍ଥାପନ, ଜଙ୍ଗଲ ସୁରକ୍ଷା, ସଂରକ୍ଷଣ, ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ସୁରକ୍ଷା, ଜୈବବିବିଧତାର ସୁରକ୍ଷା ଇତ୍ୟାଦି ଆଲୋଚନା କରାଯାଇପାରେ । ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀମାନେ ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗ ଗୁଡ଼ିକୁ ଗ୍ରାମସଭାରେ ଉଠାଇବେ ଓ ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳରେ ଏକାଧିକ ଗ୍ରାମକୁ ନେଇ ନିର୍ଭରଶୀଳତା ଭିତ୍ତିରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଣି ଲୋକଙ୍କ ମତାମତ ନେଇ ଏହାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ ।

- ୮) ଗ୍ରାମର ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟିର ସଭାପତି, ସମ୍ପାଦକ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଭ୍ୟସଭ୍ୟାଙ୍କ ସହ ମିଶି ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସମ୍ପର୍କରେ ପ୍ରମାଣ ସଂଗ୍ରହ କରିବେ, ପାରମ୍ପରିକ ଭାବେ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରୁଥିବା ଜଙ୍ଗଲର ନକ୍ସା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଇବାରେ ସହାୟତା କରିବେ, ସମସ୍ତ ପଲ୍ଲୀସଭାର ନୋଟିସ୍ ତଥା ରିଜଲ୍ୟୁସନର ନକଲ, ଜଙ୍ଗଲ ସଂପର୍କିତ କେସ୍ ରେକର୍ଡ୍ ଇତ୍ୟାଦିକୁ ଏକତ୍ର କରି 'ଖ' ଫର୍ମ ପୂରଣ କରାଇ ତହିଁରେ ସଂଲଗ୍ନ କରି ଏହାକୁ ନକଲ କରିବେ । ସୁବିଧା ଥିଲେ ଜିପିଏସ୍ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ନକ୍ସା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇପାରେ । ନକ୍ସାରେ ପୂର୍ବ, ପଶ୍ଚିମ, ଉତ୍ତର, ଦକ୍ଷିଣ ଚୌହଦୀ, ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ଭୂମିରୂପ, ଝରଣା, ନାଳ, ରାସ୍ତା ଇତ୍ୟାଦି ଯେପରି ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହେଉଥାଏ, ତାହାକୁ ଲୋକଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରାଇବେ ।
- ୯) ତୃତୀୟ ଗ୍ରାମସଭାରେ ଏହି ଅଧିକାର ଗୁଡ଼ିକୁ ସର୍ବସମ୍ମତ କ୍ରମେ ଅନୁମୋଦନ କରାଇବା ଓ ଉପଖଣ୍ଡ ସ୍ତରୀୟ କମିଟିକୁ ପ୍ରେରଣ କରାଇବାରେ ସହାୟକ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିବେ । ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ, ତୃତୀୟ ଗ୍ରାମସଭାର ଅନୁମୋଦନର ରିଜଲ୍ୟୁସନ ମଧ୍ୟ ଏଥିସହ ସଂଲଗ୍ନ ହୋଇଛି ।
- ୧୦) ଆଦିମ ଜନଜାତିଙ୍କ ଆବାସସ୍ଥଳୀ, ବିସ୍ତାପିତମାନଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ଗୋଷ୍ଠୀଗତ, ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମକୁ ରାଜସ୍ଵ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ, ଯାଜାବର ମେଷପାଳକ ଗୋଷ୍ଠୀ ମାନଙ୍କର ଚାରଣ ଆଦି ସଂପର୍କିତ ଅଧିକାର ଗୁଡ଼ିକ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ସେଗୁଡ଼ିକୁ 'ଖ' ଫର୍ମରେ ଆବେଦନ କରାଯିବ । ଯଦିଓ ଏଥିପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୂପେ କୌଣସି ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ନାହିଁ, ତେବେ ମଧ୍ୟ 'ଖ' ଫର୍ମରେ ଅଧିକାର ପାଇଁ ଆବେଦନ କରାଯିବ । ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମକୁ ରାଜସ୍ଵ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରକାଶିତ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଏଥିରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ।
- ୧୧) ଉପଖଣ୍ଡ ସ୍ତରୀୟ କମିଟିରେ ଦାବିଗୁଡ଼ିକୁ ଦାଖଲ କରିସାରିବା ପରେ ଏକ ପ୍ରାପ୍ତି ସ୍ଵୀକାର ରସିଦ୍ ଆଣିବାକୁ ଭୁଲକୁ ନାହିଁ ।
- ୧୨) ଏହାପରେ ଗ୍ରାମସଭା ଉପଖଣ୍ଡସ୍ତରୀୟ କମିଟିକୁ ଚିଠି ଲେଖିବ ଯେ, କେବେ ଉପଖଣ୍ଡସ୍ତରୀୟ କମିଟି ଗ୍ରାମକୁ ଯୁଗ୍ମ ତଦାରଖ ପାଇଁ ଆସୁଛନ୍ତି । ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟିର ସଭାପତି ଓ ସେକ୍ରେଟାରୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଭ୍ୟସଭ୍ୟାମାନଙ୍କ ସହିତ ରହି ଯୁଗ୍ମ ତଦାରଖ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଉପ-ଜିଲ୍ଲାପାଳ, ରେଞ୍ଜି ଅଫିସର, ଜିଲ୍ଲା ମଙ୍ଗଳ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ତରଫରୁ ଆସିଥିବା ରାଜସ୍ଵ ନିରୀକ୍ଷକ, ଅମିନ, ବନପାଳ, ମଙ୍ଗଳ ସଂପ୍ରସାରଣ ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କୁ ଏଥିରେ ସହଯୋଗ କରନ୍ତୁ । ଯଦି ରାଜସ୍ଵ ନିରୀକ୍ଷକ ଓ ବନପାଳ ଦୁଇଥର ଚିଠି ଗଲାପରେ ଏଥିରେ ସହଯୋଗ ନ କରନ୍ତି, ତେବେ ଗ୍ରାମସଭାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ହିଁ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ମାନ୍ୟ ହେବ ।
- ୧୩) ଯୁଗ୍ମ ତଦାରଖ ସମୟରେ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ ଓ ଗ୍ରାମଗୋଷ୍ଠୀ ଯେପରି ସେମାନଙ୍କର ସପକ୍ଷରେ ସମସ୍ତ ମତାମତ ରଖିପାରିବେ ଓ ଦାବି ସପକ୍ଷରେ ପ୍ରମାଣ ଦେଇପାରିବେ, ସେଥିନେଇ ଦୃଷ୍ଟି ରଖନ୍ତୁ । ଉପଖଣ୍ଡସ୍ତରୀୟ କମିଟି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କିମ୍ବା ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଦାବିକୁ ନାକତ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ଯଦି ଜିଲ୍ଲାସ୍ତରୀୟ କମିଟି ଏହାକୁ ନାକତ କରେ, ତେବେ ଉପଯୁକ୍ତ କାରଣ ଦର୍ଶାଇବେ । ସେମାନେ କେବଳ ସେମାନଙ୍କର ମତାମତ ପ୍ରଦାନ କରିବେ । ନୂତନ ସଂଶୋଧିତ ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ, ନାକତ ଦାବିପତ୍ରକୁ ସେମାନେ ପୁନର୍ବାର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଏବଂ ଗ୍ରାମକୁ ଫେରାଇବେ । ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଠିକ୍‌ରୂପେ ପୂରଣ କରାଇବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ଓ ପୁନର୍ବାର ବିଚାରକୁ ନେବେ ।

- ୧୪) ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଭାଇ ଓ ଭଉଣୀମାନେ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ବାହାରୁଥିବା ବିଜ୍ଞପ୍ତି ଗୁଡ଼ିକୁ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟିକୁ ପ୍ରଦାନ କରିବେ । ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସେମାନଙ୍କ ଭାଷାରେ ବୁଝାଇବେ । ଜିଲ୍ଲା ମଙ୍ଗଳ ଅଧିକାରୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ, ଉପଖଣ୍ଡ ସ୍ତରୀୟ କମିଟି ଓ ଜିଲ୍ଲାସ୍ତରୀୟ କମିଟିରେ ସଭ୍ୟ ଥିବା ସମସ୍ତ ଲୋକ ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗସୂତ୍ର ସ୍ଥାପନ କରି ଆଦିବାସୀ ଓ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କର ଅଧିକାରକୁ ସ୍ୱୀକୃତ କରାଇବା ଓ ନଥିଲେ କରାଇବାରେ ସହାୟକ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିବେ ।
- ୧୫) ଉପଖଣ୍ଡସ୍ତରୀୟ କମିଟି ଓ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ କମିଟିର ବୈଠକରେ ନିଜେ ଯୋଗଦେଇ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟି, ଗ୍ରାମସଭାକୁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଚିଠି, ସୂଚନା, ତଥ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିପାରିବେ ।
- ୧୬) ଗ୍ରାମର ବା ପଞ୍ଚାୟତର ଆଗ୍ରହୀ ଯୁବକ ଓ ଯୁବତୀମାନଙ୍କୁ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ନିୟମ ଓ ଫର୍ମ ପୂରଣ ସଫଳରେ ତାଲିମ୍ ପ୍ରଦାନ କରି ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଏକାଧିକ ଗ୍ରାମରେ ଶିଖାନ୍ତୁ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାନ୍ତୁ ।
- ୧୭) ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଭାଇ ଓ ଭଉଣୀମାନେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟରେ ପଞ୍ଚାୟତରାଜ ବିଭାଗ (ସରପଞ୍ଚ, ଉପଖଣ୍ଡ ସ୍ତରୀୟ କମିଟିର ସଭ୍ୟ-ସଭ୍ୟା, ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ କମିଟିର ସଭ୍ୟସଭ୍ୟା) ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ (ଫରେଷ୍ଟର, ରେଞ୍ଜ ଅଫିସର, ସହକାରୀ ବନ ସଂରକ୍ଷକ, ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗ (ଉପ-ଜିଲ୍ଲାପାଳ) ଓ ଆଦିବାସୀ କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗର କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କ ସହିତ ସଫଳରେ ରହିବେ ଓ ସମୟାନୁସାରେ ଆଲୋଚନା କରିବେ ।
- ୧୮) ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ସହିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯୋଜନା; ଯଥା : ଇନ୍ଦିରା ଆବାସ ଯୋଜନା, ମୋ କୁଡ଼ିଆ, ଭୂଉନ୍ମୟନ ଯୋଜନା, ମୋ ପୋଖରୀ, ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧି ଜାତୀୟ ଗ୍ରାମୀଣ ନିର୍ମୂଳ ରୋଜଗାର ଆଇନ (ଏମ୍‌ଜିଏନ୍‌ଆର୍‌ଇଜିଏ)ରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିକରଣ ବାବଦରେ ଗ୍ରାମସଭା, ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟି ତଥା ବ୍ୟକ୍ତିଗଣଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନଜୀବିକାର ବିକାଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବେ ।
- ୧୯) ଗ୍ରାମରେ ଥିବା ଭୂମିହୀନ ପରିବାର, ଯେଉଁମାନେ ରାଜସ୍ୱ ଜମିରେ ଚାଷବାସ କରି ଚଳୁଛନ୍ତି ମାତ୍ର ଜଙ୍ଗଲର ଅଧିକାର ଆଇନ ଅଧୀନରେ ଜମିପାଇଁ ଆବେଦନ କରିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଆବେଦନ ଖାରଜ ହୋଇଯାଇଛି, ସେମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନଟ କରି ବସୁନ୍ଧରା ଯୋଜନାରେ OGLS ଓ OPLE ଆଇନ ବଳରେ ଜମି ପ୍ରଦାନ ଲାଗି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା । ସେଥିପାଇଁ ଗ୍ରାମ ସ୍ତରରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବେ ସେମାନଙ୍କର ଏକ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ । ଉପଯୁକ୍ତ ଫର୍ମ ସଂଗ୍ରହ କରି ତାହାକୁ ପୂରଣ କରି ତହସିଲଦାରଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରିବେ । ତହସିଲଦାର, ରାଜସ୍ୱ ନିରୀକ୍ଷକଙ୍କୁ କ୍ଷେତ୍ର ପରିଦର୍ଶନ କରି ନିଜସ୍ୱ ମତାମତ ପାଇଁ ଲେଖିବେ । ରାଜସ୍ୱ ନିରୀକ୍ଷକଙ୍କୁ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ ଓ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଲୋକଙ୍କ ସଫଳତା ନିମନ୍ତେ ସହାୟତା କରନ୍ତୁ । ତହସିଲଦାର କ୍ଷେତ୍ର ପରିଦର୍ଶନ ରିପୋର୍ଟ ପାଇଲା ପରେ, ଯେଉଁ ଜମିରେ ଲୋକମାନେ ଅଛନ୍ତି, ସେହିଠାରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଧିକାର ସତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଇପାରିବ ।

ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କର (ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସ୍ୱୀକୃତି) ନିୟମ-୨୦୦୮ ଓ ସଂଶୋଧିତ ନିୟମ, ୨୦୧୨ ଅନୁସାରେ ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଦାବି ଉପସ୍ଥାପନ ଲାଗି ସହଜ କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକ୍ରିୟା

ପ୍ରଥମ କାର୍ଯ୍ୟ: ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳ ଅଧିକାର ଆକଳନ

ଗ୍ରାମର ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟି ଗ୍ରାମସଭା ତକାଜ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳ ଉପରେ ଅଧିକାରର ଆକଳନ କରିବ

- ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳର ତାଲିକା ଏବଂ ତାହାର ଉପଲବ୍ଧ ଅଞ୍ଚଳର ଚିତ୍ରଟି କରିବା
- ଯଦି ଏକାଧିକ ଗ୍ରାମଗୋଷ୍ଠୀ ଗୋଟିଏ ଜଙ୍ଗଲକୁ ବ୍ୟବହାର କରୁଥାନ୍ତି, ତା'ହେଲେ ତାହାର ପ୍ରକାର ଓ ପରିମାଣ ଆକଳନ କରିବା
- ନିଜର ପାରମ୍ପରିକ ସୀମା ସହିତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ଯଦି କିଛି ନିର୍ଭରଶୀଳତା ଥାଏ, ତାହାର ପ୍ରକାର ଓ ପରିମାଣ ଆକଳନ କରିବା
- ହାତ ତିଆରି ଜଙ୍ଗଲ ନକ୍ସା ତିଆରି ହେବ, ଯେଉଁଥିରେ ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳର ଅବସ୍ଥିତି ଯଥା: ପବିତ୍ର ବୃକ୍ଷସମୂହ, ତୋଟା, ପାରମ୍ପରିକ ଗୋଚର ଜମି, ଲଘୁ ବନଜାତ ସଂଗ୍ରହ ସ୍ଥଳ, ମାଛଧରା ଉତ୍ସ, ବୈଦ୍ୟ ମାନଙ୍କର ଔଷଧୀୟ ବୃକ୍ଷ ସଂଗ୍ରହ ସ୍ଥଳୀ, କୂପ, ଶୁଣାନ, ପୂଜା ପାର୍ବଣ ସ୍ଥଳୀର ଚିତ୍ର ରହିଥିବ
- ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳର ଚିହ୍ନଟୀକରଣ ସମୟରେ ସଂରକ୍ଷିତ ଜଙ୍ଗଲ, ସୁରକ୍ଷିତ ଜଙ୍ଗଲ, ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟାନ ଏବଂ ଅଭୟାରଣ୍ୟର ସୀମା ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇପାରିବ । ଗୋଷ୍ଠୀ ସମୁଦାୟର ସେହି ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳ ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରବେଶ, ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ଦୀର୍ଘସ୍ଥାୟୀ ବ୍ୟବହାରର ଔପଚାରିକତାଗୁଡ଼ିକୁ ମାନ୍ୟତା ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ
- ଉକ୍ତ ଗ୍ରାମସଭାରେ ଗ୍ରାମବାସୀ ବୃନ୍ଦ ଫର୍ମ- 'ଖ' ଓ ଫର୍ମ- 'ଗ' ପୁରଣ, ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପ୍ରମାଣପତ୍ର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାଗଜପତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କରିବେ ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆକଳନ ପାଇଁ ଦିନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବେ

ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ଥିବା ପ୍ରମାଣପତ୍ର ଗୁଡ଼ିକର ତାଲିକା :

- ହାତ ତିଆରି ଜଙ୍ଗଲ ନକ୍ସା, ଯେଉଁଥିରେ ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳର ଅବସ୍ଥିତି ଯଥା: ପାରମ୍ପରିକ ଗୋଚର ଜମି, ଗୋଖାଦ୍ୟ, ଲଘୁ ବନଜାତ ସଂଗ୍ରହ ସ୍ଥଳୀ, ମାଛଧରା ଉତ୍ସ, ଜଳସେଚନ ପ୍ରଣାଳୀ, ବୈଦ୍ୟ ମାନଙ୍କର ଔଷଧୀୟ ବୃକ୍ଷ ସଂଗ୍ରହ ସ୍ଥାନ, କୂପ, ପୂଜା ପାର୍ବଣସ୍ଥଳୀର ଚିତ୍ର
- ପବିତ୍ର ବୃକ୍ଷସମୂହ, ଶୁଣାନ ଘାଟ ବା କବର ସ୍ଥଳୀ, ତୋଟା, ନଦୀ ଅଞ୍ଚଳ, ଗ୍ରାମଗୋଷ୍ଠୀ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ କୌଣସି ପ୍ରତିକୃତିର ଉତ୍ସାବଶେଷର ବିବରଣୀ ବା ଚିତ୍ର
- ଉପଗ୍ରହ ପ୍ରେରିତ ଚିତ୍ର ସମୂହ
- ବୟସ୍କ ଲୋକଙ୍କ ବୟାନ
- କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଯୋଜନା

- ସରକାରୀ ଆଦେଶ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା
- ଜଙ୍ଗଲ ଅନୁସନ୍ଧାନମୂଳକ ନଥିପତ୍ର ଓ ବିବରଣୀ
- ନ୍ୟାୟାଳୟର କୌଣସି ନିଷ୍ପତ୍ତି କିମ୍ବା ଆଦେଶାବଳୀ
- ନିଷ୍ଠାର ଭଳି କିଛି ଅଧିକାରର ନକଲ
- ଜିଲ୍ଲା ଗେଜେଟର ନକଲ
- ଗ୍ରାମଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କର ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳତା ଉପରେ କୌଣସି ପତ୍ର/ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିବା ପ୍ରବନ୍ଧ କିମ୍ବା କାହାଣୀ କିମ୍ବା ସେହିପରି ଅନ୍ୟକିଛି

ବି.ଦ୍ର. :

ଉପରୋକ୍ତ ପ୍ରମାଣ ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ଅତିକମ୍ରେ ଦୁଇଗୋଟି ପ୍ରମାଣ ଦାବି ଫର୍ମ ସହିତ ସଂଲଗ୍ନ କରିବା ଜରୁରୀ

ଦ୍ୱିତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ: ଗ୍ରାମସଭା ଆହ୍ୱାନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଓ ଗ୍ରାମସଭା ସମ୍ପାଦନ (ଆକଳିତ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରର ଅନୁମୋଦନ ସଭା)

- ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟି, ଗ୍ରାମସଭା ପାଇଁ ନୋଟିସ୍ ଜାରି କରିବ ଏବଂ ନୋଟିସ୍‌ର ନକଲ ଉପଖଣ୍ଡସ୍ତରୀୟ କମିଟିକୁ ପ୍ରେରଣ କରିବ । (ନିକଟସ୍ଥ ଗ୍ରାମସଭାଗୁଡ଼ିକୁ ଅବଗତ କରିବେ, ଯେଉଁଠାରେ ଏହି ଆକଳନ ବିଶେଷ ରୂପେ ଅନ୍ୟ ଗ୍ରାମସମାଜକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଛି)
- ନୋଟିସ୍ ଜାରି ଓ ଗ୍ରାମସଭା ମଧ୍ୟରେ ୧୫ ଦିନ ବ୍ୟବଧାନ ରହିବା ଦରକାର
- ଉକ୍ତ ଗ୍ରାମସଭାରେ ପାରମ୍ପରିକ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳର ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ସହିତ ମାନଚିତ୍ରର ରୂପାନ୍ତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଯିବ
- ଗୋଷ୍ଠୀ ଅଧିକାରର ଆକାର ଓ ପ୍ରକାରର ରୂପାନ୍ତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଯିବ
- ଅନ୍ୟ ଗୋଷ୍ଠୀଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଥିବା ସାଧାରଣ ନିର୍ଭରଶୀଳତା ଗୁଡ଼ିକର ରୂପାନ୍ତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଯିବ
- ଗ୍ରାମସଭାରେ ଗ୍ରାମର ଦୁଇ ତୃତୀୟାଂଶ ଭାଗୀଦାରିତା ନିଶ୍ଚିତ କରାଯିବା ସହିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଭାସଦ୍ ମାନଙ୍କର ଭାଗୀଦାରିତାକୁ ନିଶ୍ଚିତ କରାଯାଇ ସଭାର ବିବରଣୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବ
- ଏପରି ସ୍ଥଳେ ଭାଗ ନେଇଥିବା/ନିର୍ଭର ଥିବା ଅନ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟିକୁ ଏହି ଗ୍ରାମସଭା ବିବରଣୀର ନକଲ ପ୍ରେରଣ କରାଯିବ

ତୃତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ: ମିଳିତ ଯାଞ୍ଚ ପ୍ରକ୍ରିୟା

- ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଦାବି ଫର୍ମ (ଉଭୟ ଫର୍ମ- ‘ଖ’ ଓ ଫର୍ମ- ‘ଗ’) ପୁରଣର ରେକର୍ଡ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟି ମିଳିତ ଯାଞ୍ଚ ପାଇଁ ଏକ ତାରିଖ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବ ।
- ମିଳିତ ଯାଞ୍ଚରେ ଉପସ୍ଥିତ ରହିବା ପାଇଁ ନୋଟିସ୍‌ର ନକଲ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ, ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗ, ଉପଖଣ୍ଡସ୍ତରୀୟ କମିଟି ଏବଂ ପଡୋଶୀ ଗ୍ରାମକୁ ପ୍ରେରଣ କରିବେ ଓ ଉକ୍ତ ବିଭାଗ ଗୁଡ଼ିକରୁ ନୋଟିସ୍‌ର ପ୍ରାପ୍ତି ସ୍ୱୀକାର ରସିଦ୍ ସଂଗ୍ରହ କରିବେ । ଜଙ୍ଗଲ ନକ୍ସା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଓ ଯାଞ୍ଚ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ସହଯୋଗ କରିବା ପାଇଁ ଉକ୍ତ ବିଭାଗ ଗୁଡ଼ିକ ସହଯୋଗ କରିବେ ।
- ନୋଟିସ୍ ଜାରି ଓ ମିଳିତ ଯାଞ୍ଚ ପ୍ରକ୍ରିୟା ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବନିମ୍ନ ୧୫ ଦିନ ବ୍ୟବଧାନ ରହିବ ।

- ଯାଞ୍ଚ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟି, ସମ୍ପୃକ୍ତ ଆବେଦନକାରୀ, ସାକ୍ଷୀ ଓ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଭାଗୀୟ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ନେଇ କ୍ଷେତ୍ର ପରିଦର୍ଶନ କରିବେ ଏବଂ ଉକ୍ତ କ୍ଷେତ୍ର ସମ୍ପର୍କିତ ଅଭିଯୋଗର ସତ୍ୟାସତ୍ୟ ନିରୂପଣ କରିବେ ।
- ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ଓ ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗର ଅଧିକାରୀ ମିଳିତ ଯାଞ୍ଚ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସମୟରେ କ୍ଷେତ୍ରସ୍ଥଳରେ ଉପସ୍ଥିତ ରହିବେ ଓ ନିଜର ପଦବୀର ନାମ, ତାରିଖ ତଥା ଯଦି କିଛି ମନ୍ତବ୍ୟ ଥାଏ ତାହା ଲେଖି ସେଥିରେ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିବେ ।
- ଗ୍ରାମସଭା ଦ୍ୱାରା ଅନୁମୋଦିତ କୌଣସି ଦାବିକୁ ଜଙ୍ଗଲ କିମ୍ବା ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧି ଯାଞ୍ଚ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଉକ୍ତ ଦିନ ଉପସ୍ଥିତ ନଥିବାର କାରଣ ଦର୍ଶାଇ ପରବର୍ତ୍ତୀ ତାରିଖରେ ଆପତ୍ତି ଉଠାନ୍ତି, ତେବେ ତାହା ଗ୍ରାମସଭାକୁ ସୂଚୀତ କରି କମିଟି ଦ୍ୱାରା ପୁନଃ ଯାଞ୍ଚ ପାଇଁ କୁହାଯିବ, ମାତ୍ର ଯଦି ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧି ଯାଞ୍ଚ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ପୁଣି ଅନୁପସ୍ଥିତ ରୁହନ୍ତି, ତେବେ ଗ୍ରାମସଭା ଦ୍ୱାରା ହୋଇଥିବା କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ଯାଞ୍ଚ ରୂଡ଼ାନ୍ତ ଧରାଯିବ ।
- ଯାଯାବର ଶ୍ରେଣୀର ଆଦିବାସୀଙ୍କର ଅଧିକାର, ଆଦିମ ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀର ବସତି ସ୍ଥାପନ ଅଧିକାର ଏବଂ ପ୍ରାକ୍-କୃଷିଜୀବି ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କର ଅଧିକାର ନିରୂପଣ ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ଅଭିଯୋଗ ଗୁଡ଼ିକର ସତ୍ୟାସତ୍ୟ ନିଶ୍ଚିତ କରିବେ ।
- ଯଦି ଅନ୍ୟ ଗ୍ରାମର ପାରମ୍ପରିକ କିମ୍ବା ପ୍ରଚଳିତ ସୀମାକୁ ନେଇ ବିବାଦୀୟ ଅଭିଯୋଗ ଦେଖାଦିଏ କିମ୍ବା ଏକାଧିକ ଗ୍ରାମଗୋଷ୍ଠୀ ଗୋଟିଏ ଜଙ୍ଗଲକୁ ବ୍ୟବହାର କରୁଥାନ୍ତି, ତେବେ ଉକ୍ତ ଗ୍ରାମ ଗୁଡ଼ିକର ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟି ଯୁଗ୍ମ ବୈଠକ ମାଧ୍ୟମରେ ତାହାର ବିଚାର କରିବେ ଏବଂ ସେହି ବିଚାରର ବିବରଣୀ ଲିଖିତ ଭାବେ ସେମାନଙ୍କ ଗ୍ରାମସଭାକୁ ପ୍ରଦାନ କରିବେ ।
- ଦାବିକୁ ସମର୍ଥନ କରୁଥିବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରମାଣ ଦାବିଦାର କିମ୍ବା ସାକ୍ଷ୍ୟ ପାଖରୁ ଯଦି ମିଳୁଥାଏ, ତେବେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟି ତାହାକୁ ସଂଗ୍ରହ କରିବ ଏବଂ ଯାଞ୍ଚର ବିବରଣୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବ ।
- ବିବରଣୀରେ ଯାଞ୍ଚର ସମସ୍ତ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିବରଣୀ, ଅଧିକାରର ଆକାର ଓ ପ୍ରକାର, ଯାଞ୍ଚ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସମୟରେ ପ୍ରାପ୍ତ ପ୍ରମାଣପତ୍ର, ସ୍ୱଷ୍ଟ ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରାଯାଇଥିବା ରୂଡ଼ାନ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ମାନଚିତ୍ରର ବିବରଣୀ ରହିବ ।

ଚତୁର୍ଥ କାର୍ଯ୍ୟ: ଅନୁମୋଦନ ଗ୍ରାମସଭା ଏବଂ ଦାବି ଦାଖଲ

- ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟି ଗ୍ରାମସଭା ଆହ୍ୱାନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପଞ୍ଚାୟତ / ଓ୍ୱାର୍ଡ ସଭାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିବ ।
- ପଞ୍ଚାୟତ / ଓ୍ୱାର୍ଡ ସଭା ଗ୍ରାମସଭା ପାଇଁ ନୋଟିସ୍ ଜାରୀ କରିବେ ।
- ଉକ୍ତ ଗ୍ରାମସଭାରେ ମିଳିତ ଯାଞ୍ଚ ପ୍ରକ୍ରିୟା ବିବରଣୀର ଆଲୋଚନା ଓ ଅଧିକାର ସମ୍ପର୍କିତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ ।
- ଗ୍ରାମସଭାରେ ସଦସ୍ୟ ସଂଖ୍ୟାର ଅଧା ହେଲେ କୋରମ୍ ହେବ । ଉପସ୍ଥିତ ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ ମହିଳା ସଦସ୍ୟା ହୋଇଥିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଉକ୍ତ ବୈଠକରେ ଦାବି କରାଯାଇଥିବା ଅଧିକାର ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ସଦସ୍ୟ/ସଦସ୍ୟା ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅତି କମ୍ରେ ୫୦ ପ୍ରତିଶତ ଉପସ୍ଥିତ ରହିବା ଜରୁରୀ ।
- ଉକ୍ତ ଗ୍ରାମସଭାରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ସମସ୍ତ ଆଲୋଚନା ଏବଂ ନିଷ୍ପତ୍ତିର ବିବରଣୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବ ।
- ଫର୍ମ- ‘ଖ’ ଏବଂ ଫର୍ମ- ‘ଗ’ ସହିତ ସମସ୍ତ ପ୍ରମାଣପତ୍ର, କାଗଜପତ୍ର ଏବଂ ସମସ୍ତ ଗ୍ରାମସଭା ବିବରଣୀର ଉପଖଣ୍ଡ ସ୍ତରୀୟ କମିଟିରେ ଦାଖଲ କରିବା ସହ ପ୍ରାପ୍ତି ସୀମାର ରସିଦ୍ ସଂଗ୍ରହ କରିବେ ।

ଫର୍ମ 'ଖ' ପୂରଣର ନମୁନା

୧) ଦାବିଦାର (ମାନଙ୍କ) ନାମ

- ଗ୍ରାମବାସୀ ଓଗେର
- ସ୍ଥାନୀୟ ପାରମ୍ପରିକ ଗ୍ରାମ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ
- ଏକାଧିକ ଗ୍ରାମବାସୀ ଗୋଟିଏ ଗୋଷ୍ଠୀ ହୋଇଥିଲେ ଉକ୍ତ ଗ୍ରାମ ଗୁଡ଼ିକର ଗ୍ରାମବାସୀବୃନ୍ଦ

୨) ଗ୍ରାମ : ହେମ୍ବୁରୁ

୩) ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ : ତୁରିଗୁଡ଼ା

୪) ତହସିଲ୍ ବା ତାଲୁକା : ଚନ୍ଦ୍ରପୁର

୫) ଜିଲ୍ଲା : ରାୟଗଡ଼ା

ଉପଭୋଗ କରୁଥିବା ଗୋଷ୍ଠୀ ଅଧିକାର ଗୁଡ଼ିକର ସ୍ଵରୂପ

୧. ନିସ୍ତାର ଭଳି ସାମୁଦାୟିକ ଅଧିକାର, ଯଦି କିଛି ଥାଏ: (ଆଇନ୍ ର ଧାରା ୩ (୧) ଖ ଦେଖନ୍ତୁ)

ରାଜାରାଜୁଡ଼ା ସମୟରେ ଗ୍ରାମଗୋଷ୍ଠୀକୁ ସ୍ଥାନୀୟ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ପଦ ଉପରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା । ସେହି ପାରମ୍ପରିକ ଅଧିକାର ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଜଙ୍ଗଲ ଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ, ବ୍ୟବହାରିକ ଉପକରଣ ପାଇଁ କାଠ, କାଳେଣୀ କାଠ, ଓ ଚାରଣ ଛୁମି ଉପରେ ବ୍ୟବହାର କରିବାର ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ନିସ୍ତାର ଅଧିକାର ଦିଆଯାଇଥିଲା, ସେହି ଅଧିକାର ଗୁଡ଼ିକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯିବ ।

ଉଦାହରଣ :

ଆମ ଗ୍ରାମର ଲୋକମାନେ ରାଜାରାଜୁଡ଼ା ସମୟରେ 'ଡମ୍ବାଖାଲ ହୁରୁ' ନାମକ ଜଙ୍ଗଲରୁ ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବାର ଅଧିକାର ସହିତ ଜଙ୍ଗଲରୁ କାଳେଣୀ କାଠ ସଂଗ୍ରହ କରିବା, ଇତ୍ୟାଦିର ଅଧିକାର ରାଜାଙ୍କ ନିକଟରୁ ପରମ୍ପରା କ୍ରମେ ଉପଭୋଗ କରିଆସୁଥିଲେ । (ଏହି ଅଧିକାର ସମ୍ପର୍କିତ ନଥି ପରିଶିଷ୍ଟ-୧ରେ ସଂଲଗ୍ନ କରାଗଲା)

୨. ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଉପରେ ଅଧିକାର, ଯଦି କିଛି ଥାଏ: (ଆଇନ୍ ର ଧାରା ୩ (୧) ଗ ଦେଖନ୍ତୁ)

ପାରମ୍ପରିକ ଭାବେ ଆମ୍ଭେ ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ସୁରକ୍ଷା ଓ ପରିଚାଳନା କରୁଥିବା ଜଙ୍ଗଲରୁ ଉପଲବ୍ଧ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ (ବାଉଁଶ ଓ କେନ୍ଦୁପତ୍ରକୁ ମିଶାଇ) ବିଭିନ୍ନ ରତ୍ନରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ, ବ୍ୟବହାର, ଏବଂ ବିକ୍ରିବଟା କରି ଆମର ଜୀବିକା ଅର୍ଜନ କରୁଛୁ । (ଏହାର ଏକ ତାଲିକା ପରିଶିଷ୍ଟ-୨ରେ ସଂଲଗ୍ନ କରାଗଲା ।)

୩. ଗୋଷ୍ଠୀ ଅଧିକାର

କ) ବ୍ୟବହାର ବା ସତ୍ତ୍ୱାଧିକାର (ମାଛ, ଜଳାଶୟ), ଯଦି କିଛି ଥାଏ

ଦାବି କରାଯାଇଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ପାରମ୍ପରିକ ଭାବେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ଜଳାଶୟ ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ଜଳ ଉତ୍ସରୁ ମାଛ ସଂଗ୍ରହ କରି ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରୁଥିଲେ ତାହାର ସବିଶେଷ ବିବରଣୀ ।

ଉଦାହରଣ :

‘ଗାଈଝର’ ନାମରେ ଏକ ଝରଣା ‘ଘାଟି ମୁଣ୍ଡିଆ’ ଜଙ୍ଗଲରୁ ବାହାରି ‘ସାନତଜଲା’ ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ‘ମାଟିଆଶୁଣୀ’ ଜଙ୍ଗଲରେ ପଡ଼ିଛି । ଉଚ୍ଚ ଝରଣାର ପାଣି ଆମ ଗାଁର ଚାଷ ଜମିରେ ମାଡ଼ିବା ସହିତ ଗୋରୁଗାଈ, ପଣ୍ଡା, ପୋଡ଼, ଛେଳି, ମେଣ୍ଟା ଆଦିଙ୍କ ପାନୀୟ ଜଳ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ସେହି ଝରଣାରୁ ମଧ୍ୟ ଆମ ଗାଁ ଲୋକମାନେ ମାଛ ମାରି ଖାଇଥାନ୍ତି ଓ ବିକ୍ରିବଟା କରି ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରିଆସୁଛନ୍ତି ।

ଖ) ଚାରଣ ହେତୁ ଯଦି କିଛି ଥାଏ

ଦାବି କରାଯାଇଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ପାରମ୍ପରିକ ଭାବେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ଚାରଣ ଭୂମି ଉପରେ ଅଧିକାରର ସବିଶେଷ ବିବରଣୀ ।

ଉଦାହରଣ :

‘ତମାଖାଲ ହୁରୁ’ ଜଙ୍ଗଲରେ ଥିବା ‘ବଡ଼ତଜଲା’ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଆମ ଗାଁର ଗୋରୁଗାଈ, ପଣ୍ଡା, ପୋଡ଼, ଛେଳି, ମେଣ୍ଟା ଆଦିଙ୍କୁ ଚରାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରତିଦିନ ନେଇ ।

ଗ) ଯାଯାବର ଏବଂ ପଶୁପାଳକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପାରମ୍ପରିକ ସମ୍ପଦ ଉପରେ ପ୍ରବେଶ, ଯଦି କିଛି ଥାଏ (ଆଇନର ଧାରା ୩ (୧) ଘ ଦେଖନ୍ତୁ)

ଯଦି କୌଣସି ଯାଯାବର କିମ୍ବା ମେଷପାଳକଙ୍କର ମାଛ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜଳଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ, ଚାରଣ, ଏବଂ ପାରମ୍ପରିକ ରତ୍ନ ଭିତ୍ତିକ ସମ୍ପଦ ଉପରେ ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ମାଲିକାନା ଥାଏ, ତେବେ ତାହାର ବିବରଣୀ ।

ଉଦାହରଣ :

- ଆମ୍ଭ ଜଙ୍ଗଲରେ ମହୁରମାନେ ପୌଷ ମାସରୁ ଚୈତ୍ର ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମହୁ ସଂଗ୍ରହ କରନ୍ତି ।
- ଘୁଷୁରିଆମାନେ ବର୍ଷର ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କ ଘୁଷୁରି ଗୋଠ ନେଇ ଆମ ଜଙ୍ଗଲରେ ଚରାଇବା ପାଇଁ ଆସନ୍ତି ।
- ମାଙ୍କଡ଼ିଆମାନେ ସମୟ ସମୟରେ ଆମ ଜଙ୍ଗଲରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଶିଆଳିଲଟା ସଂଗ୍ରହ କରନ୍ତି ଓ ମାଙ୍କଡ଼ ଧରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏବେ ବିଗତ ୭-୮ ବର୍ଷ ହେବ ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଉ ଆମ ଜଙ୍ଗଲରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଉନାହିଁ ।

୪. ଆଦିମ ଜନଜାତି ଏବଂ ପ୍ରାକ୍-କୃଷିଜୀବିମାନଙ୍କର ବାସ ଓ ବସତି ପାଇଁ ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଅଧିକାର ଯଦି କିଛି ଥାଏ: (ଆଇନର ଧାରା ୩ (୧) ଙ ଦେଖନ୍ତୁ)

ଆଦିମ ଜନଜାତି ଏବଂ ପ୍ରାକ୍ କୃଷିଜୀବି ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମାନଙ୍କର ବାସ ଓ ବସତି ଉପରେ ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଦାବି କରାଯାଇଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ଅଧିକାରର ବିବରଣୀ ।

ଉଦାହରଣ :

ଆମେ ଆଦିମ ଜନଜାତି ପାଇତି-ଭୂୟାଁ ଗୋଷ୍ଠୀ ୩୫ଟି ପରିବାର ଏଠାରେ ପାରମ୍ପରିକ ଭାବେ ବସତି ସ୍ଥାପନ କରିଆସୁଅଛୁ । ଆମେ ‘ତୟାଖାଲ ହୁରୁ’ ଜଙ୍ଗଲର ଉତ୍ତର ଦିଗରେ ଥିବା ସାନତଇଲା ଜଙ୍ଗଲରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦକ୍ଷିଣରେ ଥିବା ବଡତଇଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓ ପୂର୍ବରେ ଥିବା ଖଣ୍ଡିଆବନ୍ଧ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପଶ୍ଚିମରେ ଥିବା ଗାଜଝର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାତଭାୟା ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମିକ ଭାବେ ପରମ୍ପରା କ୍ରମେ ସୋପାନ ପ୍ରଣାଳୀରେ ମାଣ୍ଡିଆ, ବାଜରା, କାହୁଲ, ଚଣା, ଇତ୍ୟାଦି ଚାଷ କରି ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରି ଆସୁଅଛୁ ।

୫. ଜୈବବିବିଧତା, ବୌଦ୍ଧିକ ସମ୍ପଦ ଓ ପାରମ୍ପରିକ ଜ୍ଞାନ ଉପରେ ପ୍ରବେଶାଧିକାର, ଯଦି କିଛି ଥାଏ: (ଆଇନ୍‌ର ଧାରା ୩ (୧) ଟ ଦେଖନ୍ତୁ)

ଗ୍ରାମର ଜୈବବିବିଧତା, ବୌଦ୍ଧିକ ସମ୍ପଦ, ପାରମ୍ପରିକ ଜ୍ଞାନକୌଶଳ ଓ ସଂସ୍କୃତିକ ବିବିଧତା ସମ୍ପର୍କିତ ଅଧିକାରର ବର୍ଣ୍ଣନା ।

ଉଦାହରଣ :

- ୧) ଜୈବବିବିଧତା: ଆମ ଜଙ୍ଗଲରେ ଥିବା ଜୀବଜନ୍ତୁ ଓ ଗଛଲତାର ସାରଣୀ ଅନ୍ୟ ଏକ ପୃଷ୍ଠାରେ ସଂଲଗ୍ନ କରାଯାଇଛି (ସଂଲଗ୍ନ ପତ୍ର-୩) ।
- ୨) ବୌଦ୍ଧିକ ସମ୍ପଦ: ଆମ ଜଙ୍ଗଲରେ ଥିବା ଗଛ, ଲତା, ଚେର, ଫୁଲ, ପତ୍ର, ଛାଲି, ମିରୁକୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ଆମ ଗ୍ରାମର ବୈଦ୍ୟମାନେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଔଷଧ, ଜଡ଼ିବୁଟିମାନ ତିଆରି କରନ୍ତି । ତାହାର ଏକ ସାରଣୀ ଅନ୍ୟ ଏକ ପୃଷ୍ଠାରେ ସଂଲଗ୍ନ କରାଯାଇଛି (ସଂଲଗ୍ନ ପତ୍ର-୪) ।
- ୩) ପାରମ୍ପରିକ ଜ୍ଞାନ: ‘ତୟାଖାଲ ହୁରୁ’ ଜଙ୍ଗଲରୁ ହଳଦିଆ ରଙ୍ଗର ମାଟି ଆଣି ଆମ ଗାଁର ଲୋକମାନେ ମୂର୍ତ୍ତି ତିଆରି କରି ବିକ୍ରି କରନ୍ତି । ‘ମାଙ୍କଡ଼ ଡିହ’ ଜଙ୍ଗଲରୁ କଳା ରଙ୍ଗର ମାଟି ଆଣି ସେଥିରେ ଭୂଆଳ ଗଛର ଅଠା ମିଶାଇ ଆମେ ଘର ଲିପାରେ ବ୍ୟବହାର କରୁ ।
- ୪) ସଂସ୍କୃତିକ ବିବିଧତା: ଆମ ଅଞ୍ଚଳରେ ବର୍ଷା ନହେଲେ ଆମେ ‘ଗିରିପୂଜା’ କରିଥାଉ, ଯାହା ଫଳରେ ବର୍ଷା ହୋଇଥାଏ । ଆମ ଜଙ୍ଗଲରେ ଥିବା ଫଳଗଛକୁ ଆମେ ଭଗବାନ ବୋଲି ମାନିଥାଉ ଏବଂ ତେଣୁ ଆମେ ଫଳ ଗଛରେ କୌଣସି ଅସ୍ୱାସ୍ତ୍ୟ କରୁନାହିଁ । ଫଳ ତୋଳିବା ପୂର୍ବରୁ ଆମେ ଗଛ ଦେବତାଙ୍କୁ ପୂଜା କରିଥାଉ ।

୬. ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପାରମ୍ପରିକ ଅଧିକାର, ଯଦି କିଛି ଥାଏ: (ଆଇନ୍‌ର ଧାରା ୩ (୧) ଠ ଦେଖନ୍ତୁ)

ଆମ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ଦେବସ୍ଥଳୀ, ପାରମ୍ପରିକ ଚଳପ୍ରଚଳ ରାସ୍ତା ଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଆମର ପରମ୍ପରାଗତ ଅଧିକାର ଅଛି ।

ଉଦାହରଣ :

- ଆମ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ଦେବସ୍ଥଳୀ ଯଥା: ମାରାଠରୁ, ଜହିରାଙ୍କର ପୀଠ ଅଛି । ଏହାକୁ ଆମେ ପୂଜା କରିବା ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯାଉ । ଏହା ଉପରେ ଆମର ପାରମ୍ପରିକ ଅଧିକାର ଅଛି ।
- ଆମ ଗାଁ ରୁ ଏକ ରାସ୍ତା ‘ତୟାଖାଲ ହୁରୁ’ ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଢେଲାପଡ଼ା ଗାଁକୁ ଯାଇଛି । ଅନ୍ୟ ଏକ ରାସ୍ତା ଜରିଝର ଜଙ୍ଗଲ ଦେଇ ବାଜରତା ଗାଁକୁ ପଡ଼ିଛି । ଏହି ଜଙ୍ଗଲ ରାସ୍ତା ଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଆମର ପାରମ୍ପରିକ ଅଧିକାର ରହିଆସିଛି ।

୭. ଦାବି ସମର୍ଥନରେ ସାକ୍ଷ୍ୟ: (ନିୟମ ୧୩ ଦେଖନ୍ତୁ)

ନିୟମ ୧୩ ଅନୁସାରେ ଉପର ଲିଖିତ ସାକ୍ଷ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ତାଲିକା ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁସବୁ ସାକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ଏହି ଦାବି ଫର୍ମ ସହିତ ସଂଲଗ୍ନ କରାଯାଇଛି ତାହାର ବିବରଣୀ ଏଠାରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ ।

୮. ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସୂଚନା

ଜଜାଳ ଉପରେ ଯଦି ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଅଧିକାର ଅଛି କିମ୍ବା ଜଜାଳ ସମ୍ପର୍କିତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସୂଚନା ଦେବାକୁ ଅଛି, ତେବେ ଏଠାରେ ତାହା ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇ ପାରିବ । ଆଇନର ଧାରା ୩ (୧) (୫) ଅଧୀନରେ ଥିବା ଚିରସ୍ଥାୟୀ ଉପଯୋଗ ନିମନ୍ତେ ପାରମ୍ପରିକ ଭାବେ ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ କରିଆସୁଥିବା କୌଣସି ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଜାଳ ସମ୍ବଳର ସୁରକ୍ଷା, ପୁନଃଜନନ, ସଂରକ୍ଷଣ କିମ୍ବା ପରିଚାଳନାର ଅଧିକାର ବିଷୟରେ ଏଠାରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିପାରିବେ ।

ଉଦାହରଣ :

ଆମ ଗ୍ରାମର ଲୋକମାନେ ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଭାବେ ୩୫୦ ଏକର ଅଞ୍ଚଳ ବିଶିଷ୍ଟ ‘ତମ୍ବାଖାଲ ହୁରୁ’ ଜଜାଳକୁ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ଧରି ଜଗାରଖା, ପରିଚାଳନା, ଓ ପୁନଃଜନନ କରିଆସୁଛନ୍ତି । ଆମ ଜଜାଳରୁ ମିଳୁଥିବା ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର ସଂଗ୍ରହ, ପ୍ରକ୍ରିୟାକରଣ, ବ୍ୟବହାର, ବିକ୍ରିବଟା, ଇତ୍ୟାଦି କରି ଆସୁଅଛୁ । ଜଜାଳକୁ ପରିଚାଳନା କରିବା ପାଇଁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କମିଟି ଗଠନ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ଉକ୍ତ କମିଟି ପରିଚାଳନାଗତ ନିୟମ କାନୁନ ତିଆରି କରି ଜଜାଳର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ କରୁଛି । ଏହି ଜଜାଳ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା ସାମିଲ ଅଛନ୍ତି । (ଉକ୍ତ କମିଟିର ପରିଚାଳନାଗତ ବୈଠକର କିଛି ସଭା ବିବରଣୀ ସଂଲଗ୍ନ ପତ୍ର- ୫ ରେ ସଂଲଗ୍ନ କରାଗଲା)

ଦାବିଦାରମାନଙ୍କ ଦସ୍ତଖତ/ଚିପଟିହୁ

ଫର୍ମର ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଥିବା ଦାବିଦାର ମାନଙ୍କର ନିଜସ୍ୱ ସ୍ୱାକ୍ଷର ।

ଫର୍ମ ସହିତ ନିମ୍ନଲିଖିତ କାଗଜ ସଂଲଗ୍ନ କରିବାକୁ ହେବ

- ହାତ ତିଆରି ଜଜାଳ ନକ୍ସା ;
- ମିଳିତ ଯାଞ୍ଚ ବିବରଣୀ ;
- ଅନୁମୋଦନ ଗ୍ରାମସଭାର ବିବରଣୀ ;
- ଅଧିକାର ଦାବିକୁ ସମର୍ଥନ କରୁଥିବା ସମସ୍ତ ପ୍ରମାଣପତ୍ର ;
- ଜଜାଳ ଉପରେ ଅଧିକାର ସମ୍ପର୍କିତ ଜନିତ ପଡୋଶୀ ଗ୍ରାମମାନଙ୍କର ସ୍ୱକ୍ଷୀକରଣ ;
- ଯାଞ୍ଚ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଓ ଗ୍ରାମସଭାରେ ଯୋଗଦେବା ପାଇଁ ଜଜାଳ ବିଭାଗ, ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗ, ଉପଖଣ୍ଡ ସ୍ତରୀୟ କମିଟିକୁ ପ୍ରେରଣ କରାଯାଇଥିବା ବିଜ୍ଞପ୍ତିର ନକଲ ;

ଫର୍ମ- ଗ

ସାମୂହିକ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳ ନିମନ୍ତେ ଦାବିଫର୍ମ
(ଆଇନର ଧାରା ୩(୧)(ଖ) ଓ ନିୟମ ୧୧(୧) ଓ (୪କ) ଦେଖନ୍ତୁ)

୧. ଗ୍ରାମ/ଗ୍ରାମସଭା : ହେମ୍ବୁରୁ
୨. ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ : ଭୂରିଗୁଡ଼ା
୩. ତହସିଲ/ତାଲୁକା : ଚନ୍ଦ୍ରପୁର
୪. ଜିଲ୍ଲା : ରାୟଗଡ଼ା
୫. (ଗ୍ରାମସଭାର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ନାମ ଥାଇ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଫର୍ମ୍ ସଂଲଗ୍ନ କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଭ୍ୟଙ୍କ ସ୍ଥିତି ଆଦିବାସୀ/ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରିବେ । ଦାବି ଉପସ୍ଥାପନ କରିବା ପାଇଁ କିଛି ଆଦିବାସୀ/ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଅଟେ ।)

ଆମେ ଏହି ଗ୍ରାମସଭାର ନିମ୍ନ ସ୍ୱାକ୍ଷରକାରୀ ନିବାସୀ ଏହାଦ୍ୱାରା ଏହି ସଙ୍କଳ୍ପ କରୁଛୁ ଯେ, ନିମ୍ନରେ ଓ ସଂଲଗ୍ନ ମାନଚିତ୍ରରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିବା ଅଞ୍ଚଳ, ଯେଉଁଠି ଆମର ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳ ସମ୍ମିଳିତ ରହିଛି, ତା' ଉପରେ ଆମେ ଆମର ଅଧିକାର ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇଁ ଦାବି ଆବେଦନ କରୁଛୁ ।

ଉଦାହରଣ :

ଆମ ଗ୍ରାମର ଲୋକମାନେ ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଭାବେ ୩୫୦ ଏକର ଅଞ୍ଚଳ ବିଶିଷ୍ଟ 'ତମାଖାଲ ହୁରୁ' ଜଙ୍ଗଲକୁ ପରମ୍ପରା କ୍ରମେ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ଧରି ଦୀର୍ଘସ୍ଥାୟୀ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଜଗାରଖା, ପରିଚାଳନା, ଓ ପୁନର୍ଜନନ କରିଆସୁଛନ୍ତି । ଜଙ୍ଗଲରୁ ମିଳୁଥିବା ଲଘୁବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର ସଂଗ୍ରହ, ପ୍ରକ୍ରିୟାକରଣ, ବ୍ୟବହାର, ବିକ୍ରିବଟା, ଇତ୍ୟାଦି ପାଇଁ ଆମେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନିୟମ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ତାହାର ପରିଚାଳନା କରି ଆସୁଅଛୁ । ଜଙ୍ଗଲକୁ ପରିଚାଳନା କରିବା ପାଇଁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କମିଟି ଗଠନ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ଉକ୍ତ କମିଟି ପରିଚାଳନାଗତ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଜଙ୍ଗଲର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ କରୁଛି । ଏହି ଜଙ୍ଗଲ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାମାନେ ସାମିଲ ଅଛନ୍ତି । (ଗ୍ରାମର ପାରମ୍ପରିକ ସୀମା ସହିତ ଗୋଷ୍ଠୀ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିର ଯେଉଁଠି ଗୋଷ୍ଠୀର ପାରମ୍ପରିକ ବ୍ୟବହାର ରହିଛି ଓ ଯାହାକୁ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ପାରମ୍ପରିକ ଭାବରେ ଦୀର୍ଘସ୍ଥାୟୀ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ସଂରକ୍ଷଣ କରିଆସୁଛନ୍ତି, ସେଗୁଡ଼ିକର ଚିହ୍ନଟ କରି ଏକ ମାନଚିତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ ଏବଂ ସେହି ମାନଚିତ୍ରଟିକୁ ଏହି ଫର୍ମରେ ସଂଲଗ୍ନ କରିବେ ।)

୬. ଖସରା/କମ୍ପାଟମେଣ୍ଟ ସଂଖ୍ୟା

(ଯଦି ଆପଣଙ୍କ ଜଙ୍ଗଲର କିଛି ପ୍ଲଟ୍ କିମ୍ବା କମ୍ପାଟମେଣ୍ଟ ନମ୍ବର ଆପଣଙ୍କୁ ଜଣାଥାଏ, ତେବେ ତାହା ଏଠାରେ ଲେଖିବେ ।)

୭. ସୀମାକୁ ଲାଗିଥିବା ଗ୍ରାମ:

- କ) ଜଙ୍ଗଲର ଉତ୍ତର ଦିଗରେ ବାଙ୍ଗରଡା ଗ୍ରାମ;
- ଖ) ଜଙ୍ଗଲର ଦକ୍ଷିଣ ପଶ୍ଚିମ ଦିଗରେ ମାଧାପଦର ଗ୍ରାମ;
- ଗ) ଜଙ୍ଗଲର ପୂର୍ବ ଦିଗରେ ତୁରିଗୁଡା ଗ୍ରାମ;

ଏଥିରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଗ୍ରାମ ସହିତ ସମ୍ବଳ ଓ ଦାୟିତ୍ୱ ବନ୍ଧନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସୂଚନାକୁ ସମ୍ମିଳିତ କରାଯାଇ ପାରିବ ।

୮. ସମର୍ଥନରେ ପ୍ରମାଣ ଗୁଡ଼ିକର ସୂଚୀ

ନିମ୍ନ ୧୩ ଅନୁସାରେ ଉପର ଲିଖିତ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର ତାଲିକା ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁସବୁ ସାକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ଏହି ଦାବି ଫର୍ମ ସହିତ ସଂଲଗ୍ନ କରାଯାଇଛି, ତାହାର ବିବରଣୀ ଏଠାରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ ।

- ୧) ଫରେଷ୍ଟ ଏନକ୍ୱାରୀ କମିଟି ରିପୋର୍ଟ, ଓଡ଼ିଶା-୧୯୫୯, ପୃଷ୍ଠା ସଂଖ୍ୟା-୧୪୧ରେ ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସୂଚନାର ନକଲ ଏଥିରେ ସଂଲଗ୍ନ କରାଯାଇଛି ।
- ୨) ଗ୍ରାମବାସୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହାର ହୋଇଆସୁଥିବା ପାରମ୍ପରିକ ଗୋଡର ଜମି, ମୂଳ, କନ୍ଦା ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ଜମି, ଲମ୍ବ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ସଂଗ୍ରହସ୍ଥଳୀ, ମାଛଧରା ଓ ଝରଣା ଜଳ ବ୍ୟବହାର ସ୍ଥାନ, ଦେବସ୍ଥାନ, ବୈଦ୍ୟମାନଙ୍କର ଔଷଧୀୟ ବୃକ୍ଷ ସଂଗ୍ରହ ସ୍ଥାନ ଇତ୍ୟାଦି ।

ଦାବିଦାର(ମାନ)ଙ୍କ ସ୍ୱାକ୍ଷର/ଚିପଚିହ୍ନ

(ଗ୍ରାମର ସମସ୍ତ ସଦସ୍ୟ ଦାବିଦାର ହୋଇପାରନ୍ତି କିମ୍ବା ଗ୍ରାମସଭାରେ ମନୋନୀତ ହୋଇଥିବା ପରିବାରମାନେ ଦାବିଦାର ହୋଇପାରନ୍ତି । ଉକ୍ତ ଦାବିଦାରମାନେ ନିଜର ସ୍ୱାକ୍ଷର/ଚିପ ଚିହ୍ନ ଏହି ସ୍ଥାନରେ ଲଗାଇବେ ।)

(ବି.ହ.- ଉପରୋକ୍ତ ଫର୍ମ ‘ଖ’ ଏବଂ ‘ଗ’ ପୂରଣର ତଥ୍ୟ କେବଳ ଏକ ନମୁନା ମାତ୍ର । ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଗ୍ରାମ, ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ଅଞ୍ଚଳ ଅନୁସାରେ ଏହି ପ୍ରଣାଳୀକୁ ପାଥେୟ କରି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରେ ଫର୍ମ ପୂରଣ କରାଯାଇପାରେ ।)

ଏହି ସଂଲଗ୍ନ ଫର୍ଦ୍ଦି ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ଫରେଷ୍ଟ ଏନ୍‌କ୍ଵାରି କମିଟି ରିପୋର୍ଟ,
ଯାହା ଲୋକମାନଙ୍କ ପାରମ୍ପରିକ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳର ଅଧିକାରକୁ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଅଛି ।
ଏହାକୁ ନଥିଗତ ପ୍ରମାଣ ଭାବେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ।

Rights and Concessions in Jaypore Ex-State

Source : Report of the Forest Enquiry Committee, Orissa, 1959, Page-141

Grazing	: Free Rights and Concession in Jaypore Ex-state in (Koraput District)
Reserved Species	: 1) Sisoo, 2) Bija, 3) Sorigi, 4) Amba, 5) Panas, 6) Bheru, 7) Tangini, 8) Multa, 9) Karanja, 10) Sahaj, 11) Kendu, 12) Malanda, 13) Dhou, 14) Sidha, 15) Mundi, 16) Sondha, 17) Arjuna, 18) Mahalimba, 19) Teak, 20) Tentuli, 21) Harida, 22) Kusum, (23) Kora, 24) Sindhugundi, 25) Mahula, 26) Hardwickia binanta
Cesses	: There is no regular cess here There was a practice of releasing annually regular- ity for removing the timber requirements of non privi- lege holders and this varies from area to area from Re. 0.40 to Re. 1.00. As the forests have decreased gradually this tax is not collected regularly.
Reserved lands	: No rights have been admitted within reserved lands.
Unreserved and Protected lands	: The inhavitants are allowed to remove all unreserved species free of charge and without permit. Privilege holders (43 Schedule Tribes as defined) are allowed to remove free of charge reserved species upto 3' girth after marking.
Firewood and Bamboo	: Free

M.F.P. : Tamarind, Shikaya, Honey, Edible fruits and roots, thorns, leaves of trees and shrubs of unreserved species free.

Grazing : Unreserved and Protected Land free. Reserved lands at the rates below.

	Tanauts per head	Outsiders per head
Buffalo, bullock, cow, Poney or Ass	020	040
Calves more than 6 months old	010	020
Sheep	010	030
Calves more than 6 months old	060	

ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ

(ପଠରା ଯାଉଥିବା କେତେକ ପ୍ରଶ୍ନ ସମୂହ)

୧. ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନର ଧାରା ୩ (୧) ଗ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କୁ ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଉପରେ ମାଲିକାନାର ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରିଅଛି । ରାଜ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ଆଇନଗୁଡ଼ିକ ଅଧୀନରେ କେନ୍ଦ୍ରପତ୍ର ଏବଂ ବାଉଁଶ ଭଳି ଜାତୀୟକରଣ ଜଙ୍ଗଲ ଉତ୍ପାଦଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ମାଲିକାନାର ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇପାରିବ କି ?

- ହଁ । ବାଉଁଶ ଓ କେନ୍ଦ୍ରପତ୍ରକୁ ମିଶାଇ ସମସ୍ତ ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଉପରେ ଜଙ୍ଗଲ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀ ଯେତେବେଳେ ଉପରୋକ୍ତ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକ ନିମନ୍ତେ ଦାବି ଉପସ୍ଥାପନ କରିବେ, ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ଉକ୍ତ ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଉପରେ ମାଲିକାନାର ଅଧିକାରକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ ।
- ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନର ଧାରା ୨ (୫) ଅଧୀନରେ ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ସଂଜ୍ଞା ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଅଛି, ଯାହା ମଧ୍ୟରେ ବାଉଁଶ ଓ କେନ୍ଦ୍ରପତ୍ର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

୨. କେନ୍ଦ୍ରପତ୍ର ଭଳି ଜାତୀୟକରଣ ହୋଇଥିବା ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ମାଲିକାନା ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ହସ୍ତାନ୍ତର ହେଲେ ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ସଂଗ୍ରହକାରୀମାନେ ଘରୋଇ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶୋଷଣ ଶିକାର ହେବେନି ତ ?

- ମାଲିକାନାର ହସ୍ତାନ୍ତର ହେବାର ଅର୍ଥ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ବ୍ୟବସାୟରୁ ଦୂରେଇ ଯିବା କଥା ବୁଝାଇନାହିଁ । ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦିଆଯାଇଅଛି ଯେ, ସେମାନେ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ସଂଗ୍ରହକାରୀଙ୍କୁ ସର୍ବନିମ୍ନ ମୂଲ୍ୟର ସହାୟତା ରାଶି ପ୍ରଦାନ କରିବାରେ ସହାୟତା କରିବା ସହିତ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ କିଣିବାରେ ସହାୟତା କରିବେ । ଏହାଛଡ଼ା ସେମାନେ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭାବିତ ଶୋଷଣ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆବଶ୍ୟକ ପଦକ୍ଷେପ ନେବେ । ଚାଉଳ ଓ ଗହମ ପାଇଁ ଅନୁସୂଚିତ ପ୍ରଶାଳୀ ଭୂମିରେ ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ପାଇଁ ସମାନ୍ତରାଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଲାଗୁ ହେବ ।
- ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ସଂଗ୍ରହକାରୀମାନେ ସଙ୍ଗଠିତ ହୋଇ ସମବାୟ/ସଙ୍ଗଠନ କିମ୍ବା ଉତ୍ପାଦକ ସଂସ୍ଥା ଗଠନ କରିପାରନ୍ତି ଏବଂ ଦର କଷାକର୍ଷି ପ୍ରକ୍ରିୟା ମାଧ୍ୟମରେ ସେମାନେ ନିଜର କ୍ଷମତା ଓ ଗରାଖ ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ାଇପାରିବେ ।
- ଜାତୀୟକରଣ ହୋଇଥିବା ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଉପରେ ରାଜ୍ୟ ସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକର ଏକଛତ୍ରବାଦର ବିଲୁପ୍ତି ହେବା ବାସ୍ତବିକ ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ବ୍ୟବସାୟ କରୁଥିବା ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିପାରିବ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ମନୋଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିବ । ସରକାରଙ୍କ ସତର୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଦ୍ୱାରା ଏହା ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଉପଭୋକ୍ତାମାନଙ୍କୁ ଶୋଷଣରୁ ମୁକ୍ତ କରିପାରିବ ।

୩. ଗ୍ରାମସଭା ପରିବହନ ଅନୁମତି ପ୍ରଦାନ କରିପାରିବ କି ? ଏବଂ ପ୍ରଚଳିତ ପରିବହନ ନିୟମ ଉପରେ ଏହାର ପ୍ରଭାବ କ'ଣ ହେବ ?

- ହଁ। ଯେଉଁଠାରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଅଛି, ସେଠାରେ ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଲାଗି ପରିବହନ ଅନୁମତି ଦେବାପାଇଁ ଗ୍ରାମସଭାକୁ ଅଧିକାର ଦିଆଯାଇଅଛି ।
- ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସଂଶୋଧିତ ନିୟମ, ୨୦୧୨ ଯାହା ୬.୯.୨୦୧୨ରେ ବିଜ୍ଞପ୍ତି କରାଯାଇଅଛି, ତାହାର ନିୟମ ୪(୧) (ଡ) ଅନୁଯାୟୀ ଗ୍ରାମସଭା ଅଧୀନରେ ଗଠନ କରାଯାଇଥିବା କମିଟି କିମ୍ବା ଗ୍ରାମସଭା ଦ୍ୱାରା କ୍ଷମତା ପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ପରିବହନ ଲାଗି ଅନୁମତି ପ୍ରଦାନ କରିପାରିବେ । ଏହି ନିୟମ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଅଛି ଯେ, ପରିବହନ ଅନୁମତି ପ୍ରଦାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି କମିଟିର ସମସ୍ତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗୁଡ଼ିକୁ ଗ୍ରାମସଭା ଅନୁମୋଦନ କରିବ ।
- ତେଣୁ ରାଜ୍ୟ ସରକାର/କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳ ଗୁଡ଼ିକର ସରକାର ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ପରିବହନ ସମ୍ପର୍କରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଅଧୀନରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି/ଗ୍ରାମ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଚଳିତ ପରିବହନ ଅନୁମତି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସଂଶୋଧନ କରିବା ଉଚିତ୍ ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ସହିତ ଏହାକୁ ମିଶ୍ରଣ କରିବେ ।

୪. ଗ୍ରାମସଭା ଦ୍ୱାରା ପରିବହନ ଅନୁମତି ପ୍ରଦାନ ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ଅତ୍ୟଧିକ ଶୋଷଣକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବ କି ?

- ନା । ଗ୍ରାମସଭା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ପରିବହନ ଅନୁମତି ସହିତ ଲଘୁବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ଅତ୍ୟଧିକ ଶୋଷଣର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ । ଏହି ନିୟମରେ ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ଅତ୍ୟଧିକ ଶୋଷଣକୁ ରୋକିବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରାବଧାନ ରହିଛି ।
- ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ନିୟମ, ୨୦୦୮ର ଧାରା ୪(୧) (ଡ) ଅନୁସାରେ, ଆଇନର ଧାରା ୫ର ପ୍ରାବଧାନ ଗୁଡ଼ିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରାମସଭା ଅଧୀନରେ ଗଠନ କରାଯାଇଥିବା ଏକ କମିଟିକୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଅଛି ।
- ତା ୬.୯.୨୦୧୨ରେ ବିଜ୍ଞପିତ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସଂଶୋଧିତ ନିୟମ, ୨୦୧୨ର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଯାୟୀ ଗ୍ରାମସଭା ଅଧୀନରେ ଗଠନ କରାଯାଇଥିବା କମିଟି ଜଙ୍ଗଲ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କ ଲାଭ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳର ଚିରନ୍ତନ ଏବଂ ଉପଯୁକ୍ତ ପରିଚାଳନା ଲାଗି ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ପରିଚାଳନା ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ ଏବଂ ଏହି ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ପରିଚାଳନା ଯୋଜନାକୁ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଯୋଜନା କିମ୍ବା ପରିଚାଳନା ଯୋଜନା ସହିତ ସାମିଲ କରିବେ । ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳେ ଏହି କମିଟି ଯୋଜନାରେ କେତେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିପାରନ୍ତି । ଗ୍ରାମସଭା ନିକଟରେ ଏହି କମିଟିର ତଦାରଖ ଏବଂ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଜନିତ କ୍ଷମତା ରହିବ । ତେଣୁ ଗ୍ରାମସଭାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଯେ, କମିଟି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ପରିବହନ ଅନୁମତି ଜଙ୍ଗଲର ସଂରକ୍ଷଣ ଏବଂ ପରିଚାଳନା ଯୋଜନାକୁ ଭିତ୍ତିକରି ହୋଇଛି ଏବଂ ଏହି ପରିବହନ ଅନୁମତି ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ମାତ୍ରାଧିକ ଶୋଷଣକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେଉନାହିଁ ।
- ଯଦି ଗ୍ରାମସଭା ଅନୁଭବ କରେ ଯେ, ପ୍ରଚଳିତ ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ସଂଗ୍ରହ, ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ବିକ୍ରୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମାତ୍ରାଧିକ ସଂଗ୍ରହକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରୁଅଛି, ତେବେ ଗ୍ରାମସଭା ସଂରକ୍ଷଣ ଏବଂ ପରିଚାଳନା ଯୋଜନାକୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ସହିତ କଟକଣା ଲଗାଇପାରିବେ ।

- ଗ୍ରାମସଭା ସହିତ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ଆଇନ ଦ୍ୱାରା କ୍ଷମତାପଦ୍ମ ଯେ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଷୟ ମଧ୍ୟରେ ଯାହା ଜଙ୍ଗଲ, ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ, ଜୈବବିବିଧତାକୁ ପ୍ରତିକୂଳ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଛି ତାହାକୁ ବନ୍ଦ କରିବେ ।

୫. ପେସା ଆଇନ ଅନୁସାରେ ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ମାଲିକାନା ଗ୍ରାମସଭାକୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି, ତେବେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାବଧାନ ଅଧୀନରେ ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ମାଲିକାନାକୁ ପରିଚାଳନା ଓ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ଉପଖଣ୍ଡ ସ୍ତରୀୟ କମିଟି/ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ କମିଟିକୁ କ୍ଷମତା ଦେବା ଲାଗି ଆବଶ୍ୟକତା କ’ଣ ଥିଲା ?

- ପେସା ଆଇନର ବ୍ୟବହାର କେବଳ ଅନୁସୂଚିତ ଅଞ୍ଚଳ ମଧ୍ୟରେ ସୀମିତ । ତେଣୁ ଏହା କେବଳ ଅନୁସୂଚିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଗ୍ରାମସଭାକୁ ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ମାଲିକାନା ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ । ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀମାନେ ଅନୁସୂଚିତ ଅଞ୍ଚଳର ବାହାରେ ବସବାସ କରୁଛନ୍ତି, ଯାହାକୁ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଅଛି । ତେବେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଭଳି ପେସା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଶାସନ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ପ୍ରାପ୍ତ ଲିଖିତ ଭାବରେ ସ୍ୱୀକୃତିନାମା ପ୍ରଦାନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ ।
- ଉପଖଣ୍ଡ ସ୍ତରୀୟ କମିଟି ଏବଂ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ କମିଟି ଅଧିକାର ସବୁ ପ୍ରଦାନ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଏକ ଅଂଶବିଶେଷ । ଗ୍ରାମସଭା ପାଖରେ ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ପରିଚାଳନାର ଅଧିକାର ରହିଛି ।

୬. ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଅଧୀନରେ ଆଦିମ ଜନଜାତିଙ୍କ ବସତି ଅଧିକାର ରାଜସ୍ୱ ଜମିକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିପାରିବ କି ?

- ସାଧାରଣ ଭାବେ ଦେଖିଲେ ଏପରି ହେବ ନାହିଁ । ଯଦି ନଥିଲୁ ଜଙ୍ଗଲ କିମ୍ବା ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ସଞ୍ଜା ମଧ୍ୟରେ ଏହା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ନୁହେଁ, ଏହିଭଳି ରାଜସ୍ୱ ଜମି (ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗର ପ୍ରଶାସନିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଅଧୀନସ୍ଥ ଜମି) ଏବଂ ଏହା ଆଦିମ ଜନଜାତିଙ୍କ ବସତି ଅଧିକାରକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବ ନାହିଁ ।
- ପୁଣି ଯଦି ଆଦିମ ଜନଜାତିଙ୍କର ବସତି ଅଞ୍ଚଳ (କିମ୍ବା ଏହାର ଅଂଶ ବିଶେଷ) ଜଙ୍ଗଲ ଜମିର ସଞ୍ଜା ମଧ୍ୟରେ ଆସୁନାହିଁ, ତେବେ ଉକ୍ତ ବସତି ଅଧିକାରକୁ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଅଧୀନରେ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ତେବେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଜ୍ୟର ରାଜସ୍ୱ ଆଇନ ଅନୁସାରେ ଏହାକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇପାରେ, ଯଦି ଆଦିମ ଜନଜାତିଙ୍କର ବସତି ଅଧିକାରକୁ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ସୁରକ୍ଷିତ କରିବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ।

୭. ଏକାଧିକ ଗ୍ରାମସଭାଙ୍କ ସମ୍ପୃକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ କେଉଁଭଳି ଆଦିମ ଜନଜାତିଙ୍କର ଅଧିକାର ଏବଂ ବସତି ଅଧିକାର ଦାବିକୁ ସହଜ କରାଯାଇପାରିବ ?

- ଆଇନର ଧାରା ୩(୧) (ଡ) ଏବଂ ଧାରା ୨ (କ) ଅଧୀନରେ ବସତିର ସଞ୍ଜା ଏବଂ ଏହି ବସତି ସମ୍ପର୍କିତ ଅଧିକାରକୁ ଉତ୍ତମ ରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ପୁନଶ୍ଚ ଆଦିମ ଜନଜାତିଙ୍କର ଦାବିଗୁଡ଼ିକୁ ସେମାନଙ୍କ ଗୋଷ୍ଠୀ କିମ୍ବା ତାଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ସମୀକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ନିୟମ ୧୨ (୧) (ଘ) ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟିକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପ୍ରଦାନ କରିଅଛି ।
- ପୁନଶ୍ଚ ବାସସ୍ଥଳୀ ଏବଂ ବସତିର ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ସଦ୍‌ଧାୟକ ବସତି ନିମନ୍ତେ ଆଦିମ ଜନଜାତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହୃତ ପାରମ୍ପରିକ ଭୂଖଣ୍ଡ, ଜୀବନଜୀବିକା, ସାମାଜିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟାବଳୀ ଉପରେ ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇପାରେ । କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଦିମ ଜନଜାତିଙ୍କର

ବସତି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ଗୋଷ୍ଠୀ ମାନଙ୍କର ଜଙ୍ଗଲ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଧିକାରକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ବା ସୀମାଭୁକ୍ତ କରିପାରେ ।

- ଆଇନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଆଦିମ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉପେକ୍ଷିତ ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କ ଅଧିକାର ଗୁଡ଼ିକୁ ଦୂର କରିବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଏହି ନିୟମର ୮ ଧାରାରେ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ କମିଟିର ଭୂମିକାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିଛି ।
- ପୁନଶ୍ଚ କେନ୍ଦ୍ର ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଦ୍ୱାରା ୧.୯.୨୦୧୨ରେ ବିଜ୍ଞାପିତ ହୋଇଥିବା ସଂଶୋଧିତ ନିୟମ ୨୦୧୨ରେ ପ୍ରାବଧାନ ରହିଛି ଯେ, ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିପଦ ପ୍ରବଣ ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କର ବିପଦ ପ୍ରବଣତା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଭିନ୍ନତାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ କମିଟି ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବ ଯେ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିପଦପ୍ରବଣ ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ସେମାନଙ୍କର ବାସସ୍ଥଳୀ ଅଧିକାର ପାଇଛନ୍ତି । ଏହାକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିପଦପ୍ରବଣ ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କର ପାରମ୍ପରିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଅଛି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ବାସସ୍ଥଳୀ ଅଧିକାର ଲାଗି ନିଜର ଗ୍ରାମସଭାରେ ସେମାନେ ଆବେଦନ କରିଛନ୍ତି । ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳେ ସେମାନଙ୍କର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ହେଉଥିବା ଗ୍ରାମସଭାକୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ ।
- ଆଇନ ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ନିୟମର ପ୍ରାବଧାନକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ କମିଟି ଆଦିମ ଜନଜାତି ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କର ଅଧିକାର ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା ଲାଗି ସେମାନଙ୍କର ପାରମ୍ପରିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସହିତ ଆଲୋଚନା କରିବା ନିମନ୍ତେ ଅଗ୍ରଣୀ ଭୂମିକା ତୁଲାଇବେ ଏବଂ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଗ୍ରାମସଭାରେ ସେମାନଙ୍କର ବସତି ଅଧିକାର ପାଇଁ ଦାବିପତ୍ର ପୂରଣ ହୋଇଛି ବୋଲି ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବେ ।
- କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଦିମ ଜନଜାତି ମାନଙ୍କର ଦାବି ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଦାନ ହୋଇସାରିଛି, ସେହିଠାରେ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ କମିଟି ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପଦକ୍ଷେପ ନେବେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦାବି, ଯାହା ଉପରେ ସ୍ୱୀକୃତି ମିଳିସାରିଛି, ତାହାର ମାନଚିତ୍ର ମଧ୍ୟ ଏଥିସହ ପ୍ରଦାନ କରିବେ ।

୮. ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀ ଯେଉଁମାନେ ୧୩ ଡିସେମ୍ବର ୨୦୦୫ ସୁଦ୍ଧା ଜଙ୍ଗଲ ଜମି ଉପରେ ୩ ପିଡ଼ା (୭୫ବର୍ଷ) ଧରି ରହିଆସୁଥିବା ସର୍ତ୍ତ ପୂରଣ କରିପାରୁନାହାନ୍ତି, ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଅଧୀନରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକର ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ବିବେଚିତ ହେବେ କି ?

- ଏହି ଆଇନ ଅଧୀନରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀ ରୂପେ ଯୋଗ୍ୟ ବିବେଚିତ ହେବାପାଇଁ ୧୩ ଡିସେମ୍ବର ୨୦୦୫ ପୂର୍ବରୁ (୭୫ ବର୍ଷ) ୩ ପିଡ଼ା ଧରି ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ଚାଷବାସ କରି ରହିଆସୁଥିବା କିମ୍ବା ନିର୍ଭରଶୀଳ ଥିବା ଆଇନତଃ କୁହାଯାଇଅଛି । ଆଇନର ଧାରା ୪(୩) ଅନୁଯାୟୀ ୧୩ ଡିସେମ୍ବର ୨୦୦୫ ମସିହା ପୂର୍ବରୁ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ନିର୍ଭରଶୀଳତା ଯାହା ଦର୍ଶାଉଛି ଯେ, ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକର ସ୍ୱୀକୃତି ଓ ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିର ନିର୍ଭରଶୀଳତା ଜରୁରୀ । ଏହି ସର୍ତ୍ତ ଜଙ୍ଗଲରେ ବାସ କରିଆସୁଥିବା ଆଦିବାସୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ପ୍ରଭେଦ ରଖେନାହିଁ ।
- ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀମାନେ ଯୋଗ୍ୟ ବିବେଚିତ ହେବାପାଇଁ ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଅଧୀନରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରର ସ୍ୱୀକୃତି ଲାଭ କରିବା ପାଇଁ ୩ଟି ସର୍ତ୍ତାବଳୀକୁ ପୂରଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ୧) ୧୩.୧୨.୨୦୦୫ ପୂର୍ବରୁ ୩ ପିଡ଼ା (୭୫ ବର୍ଷ) ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲ ଜମି କିମ୍ବା ଜଙ୍ଗଲରେ ବସବାସ କରୁଥିବେ । ୨) ଜଙ୍ଗଲ କିମ୍ବା ଜଙ୍ଗଲ ଜମି ଉପରେ ଜୀବନଜୀବିକା ଲାଗି ବାସ୍ତବରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଥିବେ । ୩) ୧୩.୧୨.୨୦୦୫ ପୂର୍ବରୁ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିକୁ ଅଧିକାର କରିଥିବେ ।

- ପ୍ରାଥମିକ ଭାବେ ବସବାସ କରୁଥିବାର ଅର୍ଥ ବୃଦ୍ଧି ନୁହେଁ। ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀ ଭାବେ ବିବେଚିତ ହେବାପାଇଁ ଯେଉଁଠାରେ ଦାବି ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି, ସେହି ଗ୍ରାମରେ ୭୫ ବର୍ଷଧରି ରହିଥିବା ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ନିର୍ଭରଶୀଳତାର ପ୍ରମାଣ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଟେ। ୧୭.୦୭.୨୦୦୮ରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିବା ଚିଠି ସଂଖ୍ୟା ୧୭୦୧୪/୦୨/୨୦୦୭-ପିସି ଆଣ୍ଡ ଭି (ସଂଖ୍ୟା-୭) “ପ୍ରାଥମିକ ଭାବେ ବସବାସ କରିଆସୁଥିବା”, ବାକ୍ୟାଂଶରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଅଛି ଯେ, ଉଚ୍ଚ ଅନୁସୂଚୀତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀ ଯେଉଁମାନେ ଜଙ୍ଗଲରେ ବସବାସ କରୁନାହାନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ନିଜର ଜୀବନଜୀବିକା ଲାଗି ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଆଇନର ଧାରା ୨(ଗ) ଏବଂ ୨(ଶ) ଅଧୀନରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଅନୁସୂଚୀତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀ ଭାବେ ଗଣାଯିବ।

୯. ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଅଧୀନରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ସ୍ୱୀକୃତିନାମାର ଆଇନ ସମ୍ମତ ସ୍ଥିତି କ’ଣ ହେବ ?

- ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଅଧୀନରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ସ୍ୱୀକୃତି ପତ୍ର ହେଉଛି ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରର ଏକ ବିଧିବଦ୍ଧ ଆଇନ ସମ୍ମତ ଶିରୋନାମା। ଏହା ଆଇନ ଅଧୀନରେ ଥିବା କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦସ୍ତଖତ କରାଯାଇଥିବା ଏକ ଆଇନଗତ କାଗଜ, ଯାହା ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରର ସ୍ୱୀକୃତିପ୍ରାପ୍ତ ଲୋକଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥାଏ। ଏହା ଯୁଗ୍ମଭାବେ ସାମୀ-ସାମୀ ନାମରେ କିମ୍ବା କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିବାରର ଏକ ମାତ୍ର ଜଣେ ମୁଖ୍ୟ ଜୀବିତ ଥିଲେ ତାଙ୍କର ନାମରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇପାରିବ। ଆଇନର ଧାରା ୪ (୪)ର ପ୍ରାବଧାନ ଅନୁଯାୟୀ ଏହା ହସ୍ତାନ୍ତର ଅଯୋଗ୍ୟ, ଆଇନତଃ ବଳବତ୍ତର ଏବଂ ଅପରିବର୍ତ୍ତନୀୟ କିନ୍ତୁ ବଂଶାନୁକ୍ରମେ ଉପଭୋଗ୍ୟ।

୧୦. କେଉଁଠାରେ ଅଧିକାର ସତ୍ତ୍ୱର ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ପରିଚାଳନା କରାଯାଇଛି ? ରାଜ୍ୟ ନଥିରେ କିମ୍ବା ଜଙ୍ଗଲ ନଥିରେ ?

- ୬.୯.୨୦୧୨ରେ ବିଜ୍ଞପିତ ହୋଇଥିବା ସଂଶୋଧିତ ନିୟମ, ୨୦୧୨ର ନିୟମ ୧୨ (କ) ସଦ୍ୱ୍ୟାଧିକାରର ପରିଚାଳନାକୁ ନେଇ ସ୍ପଷ୍ଟ କରିଛି ଯେ, ଅଧିକାରର ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଣାଳୀ ଶେଷ ହେବାପରେ ଏବଂ ନିୟମାନୁଯାୟୀ ଶିରୋନାମା ବନ୍ଧନ ପରେ ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ଜମିର ଏକ ରୁଡ୍ଡାନ୍ତ ମ୍ୟାପ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ ଏବଂ ସଂପୃକ୍ତ ଅଧିକାରୀମାନେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରକୁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ କିମ୍ବା ତିନି ମାସ (ଯେଉଁଟି ପ୍ରଥମେ ଶେଷହେବ) ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ମିଳିତ କରିବେ। ଏହାର ରାଜ୍ୟର ଯଥୋଚିତ ନିୟମାନୁଯାୟୀ କରାଯିବ।
- ଏହା ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇଅଛି ଯେ, ଯଦି ଉଚ୍ଚ ଜଙ୍ଗଲ ଜମି ରାଜ୍ୟ ବିଭାଗର ପ୍ରଶାସନିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ଅଛି, ତେବେ ରାଜ୍ୟ ବିଭାଗ ଉଚ୍ଚ ଅଧିକାରର ନଥିପତ୍ରକୁ ସଂରକ୍ଷିତ କରିବ। ସେହିଭଳି ଯଦି ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗର ପ୍ରଶାସନିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ଆସୁଅଛି, ତେବେ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ଉଚ୍ଚ ନଥିପତ୍ରର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ କରିବା ସହିତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜଙ୍ଗଲ ଜମି ଅଧିକାର ସତ୍ତ୍ୱକୁ ରାଜ୍ୟ ରେକର୍ଡରେ ମଧ୍ୟ ନଥିକରଣ କରାଇବେ। ରାଜ୍ୟ ସରକାର ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚ ଅଧିକାର ସତ୍ତ୍ୱକୁ ରାଜ୍ୟର ଉପଯୁକ୍ତ ରେକର୍ଡରେ ସ୍ଥାନୀତ କରିବା ଲାଗି ପଦକ୍ଷେପ ନେବେ। ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା ହେଉଛି, ପ୍ରତି ରେକର୍ଡଗୁଡ଼ିକୁ କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ସ୍ତରରେ କେବଳ ତଦାରଖ କରାଯାଇନଥାଏ, ପରନ୍ତୁ ଉଭୟ ରାଜ୍ୟ ଓ ଜଙ୍ଗଲ ରେକର୍ଡ ସହିତ ତାଳମେଳ କରି ନଥିଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଥାଏ।

୧୧. ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ପୃକ୍ତ ଗ୍ରାମରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ଅନୁସୂଚିତ ଜାତିଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ ଉପରେ ଏହାର କ’ଣ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିବ ?

- ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମରୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବା ଦ୍ୱାରା ଉକ୍ତ ଗ୍ରାମରେ ବସବାସ କରୁଥିବା କୌଣସି ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ ଉପରେ ଏପରିକି ସେମାନେ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି କିମ୍ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀର ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଆଇନ, ନିୟମ କିମ୍ବା ସରକାରୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ଅଧିକାର ଏବଂ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗକୁ ରଦ୍ଦ କରେନାହିଁ; ବରଂ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମରୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯିବା ଦ୍ୱାରା ସରକାରଙ୍କୁ ନିଜର ସମସ୍ତ ଉନ୍ନତିମୂଳକ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ପ୍ରଦାନ କରିବା ଲାଗି ସୁବିଧା ହେବ ଏବଂ ଗ୍ରାମର ଅନ୍ତେବାସୀମାନେ ସରକାରଙ୍କର ସମସ୍ତ ଉନ୍ନତିମୂଳକ ଯୋଜନା ତଥା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗୁଡ଼ିକରୁ ଲାଭ ଉଠାଇବା ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ବିବେଚିତ ହୋଇପାରିବେ ।

୧୨. କିଏ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳର ପରିଚାଳନା ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତି କରିବେ ?

- ୬.୯.୨୦୧୨ରେ ବିଜ୍ଞପିତ ହୋଇଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସଂଶୋଧନ ନିୟମର ୪ (୧) (ଡ) ଏବଂ ଆଇନର ଧାରା ୫ ଅଧୀନରେ ଗ୍ରାମସଭା ଦ୍ୱାରା ଗଠନ କରାଯାଇଥିବା କମିଟି ଜଙ୍ଗଲ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀମାନଙ୍କର ଲାଭପାଇଁ ଚିରନ୍ତନ ଏବଂ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳର ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ପରିଚାଳନା ନିମନ୍ତେ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ ।

୧୩. ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ ଲାଗି ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ସ୍ତରରେ ଗ୍ରାମସଭା ଡକାଯାଇପାରିବ କି ?

- ନା । ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ସ୍ତରରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ ଲାଗି ଗ୍ରାମସଭା ଡକାଯିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । ସାଧାରଣତଃ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ଏକ ବା ଏକାଧିକ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମକୁ ନେଇ ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ । ଆଇନର ପ୍ରାବଧାନ ଅନୁଯାୟୀ ଗ୍ରାମସଭା ଗୁଡ଼ିକ ଗ୍ରାମସ୍ତରରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ଏବଂ ଆଇନର ଧାରା ୨ (ଡ) ଅଧୀନରେ ଗ୍ରାମର ସଂଜ୍ଞା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଅଛି ।

୧୪. ପେସା ଅଧୀନରେ ଆସୁନଥିବା ଅଞ୍ଚଳରେ ଗ୍ରାମସଭା ବୈଠକଗୁଡ଼ିକ ବସତି/ପଢ଼ା ସ୍ତରରେ ହୋଇପାରିବ କି ?

- ହଁ । ଗ୍ରାମସଭା ବୈଠକ ପେସା ଅଧୀନରେ ଆସୁନଥିବା ଅଞ୍ଚଳର ପଢ଼ା ସ୍ତରରେ ଆୟୋଜିତ କରାଯାଇପାରେ ।
- ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନର ଲକ୍ଷ ପୂରଣ ନିମନ୍ତେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନର ଧାରା ୨ (ଛ) ଏବଂ (ଡ) ଅଧୀନରେ “ଗ୍ରାମସଭା” ଏବଂ “ଗ୍ରାମ”ର ସଂଜ୍ଞା ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଅଛି । ଏଥିରେ କୌଣସି ଜଙ୍ଗଲ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ, ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ, ପୁରାତନ ବସତି କିମ୍ବା ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଏବଂ ଅଣ ସର୍ବେକ୍ଷଣ ଗ୍ରାମକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭଳି ଗ୍ରାମରୂପେ ବିବେଚନା କରାଯିବ । ଏହି ରୂପେ ବିବେଚିତ ଗ୍ରାମସମୂହ ଯଦିଓ ଗ୍ରାମରୂପେ ନଥିବାରୁ କିମ୍ବା ବିଜ୍ଞପିତ ହୋଇନାହିଁ, ତଥାପି ମଧ୍ୟ ଏହି ଆଇନ ନିମନ୍ତେ ଏଗୁଡ଼ିକ ଗ୍ରାମରୂପେ ସ୍ୱୀକୃତ ହେବେ ।

୧୫. ପଞ୍ଚମ ଅନୁସୂଚୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ଯେଉଁଠାରେ ପେସା ଲାଗୁ ହୋଇଅଛି, ସେଠାରେ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳ ଉପରେ ପାରମ୍ପରିକ ଭାବେ ନିର୍ଭର କରିଆସୁଥିବା ଅଣ ଆଦିବାସୀମାନେ ଯଦି ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଅଧୀନରେ ଅଧିକାର ପାଇବାପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ବିବେଚିତ ହୋଇନାହାନ୍ତି, ସେମାନେ କ’ଣ ଏହାଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହେବେ ?

- ନା। ପଞ୍ଚମ ଅନୁସୂଚୀ ଅଞ୍ଚଳ ଯେଉଁଠାରେ ପେସା ଲାଗୁ କରାଯାଇଅଛି, ସେଠାରେ ଅଣ-ଆଦିବାସୀ ବା ଯେଉଁମାନେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀ ଭାବେ ଯୋଗ୍ୟ ବିବେଚିତ ହୋଇନାହାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଅଧିକାର ପ୍ରଭାବିତ ହେବନାହିଁ।
- ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନର ଧାରା ୧୩ ସ୍ୱଳ୍ପ ଭାବେ ଏଭଳି ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସମର୍ଥନ କରୁଅଛି। ଏହି ଆଇନ ପ୍ରଚଳିତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଆଇନକୁ ବିରୋଧ କରେନାହିଁ ବରଂ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସମନ୍ୱୟ କରିଥାଏ।

୧୬. ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଅଧୀନରେ ସ୍ୱୀକୃତ ଓ ପ୍ରଦତ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ଥିବା ଗଛ ଉପରେ ଦାବିପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଅଧିକାର ରହିଛି କି ?

- ହଁ। ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଅଧୀନରେ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ଥିବା ଗଛ ଉପରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷଙ୍କର ଅଧିକାର ରହିଛି।
- ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନର ଧାରା ୩(୧) (କ) ଜଙ୍ଗଲ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀମାନଙ୍କୁ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ବାସ କରି ରହିବା ଏବଂ ନିଜର ଜୀବନଜୀବିକା ଲାଗି ନିଜଦ୍ୱାରା କୃଷି କରିବା ଲାଗି ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରିଅଛି। ଏହାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କୁ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ଥିବା ଗଛ ଉପରେ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଅଛି କିନ୍ତୁ କାଟିବା ଏବଂ ବିକ୍ରି କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଘରୋଇ ଜମିରେ ଥିବା ଗଛ ପାଇଁ ଲାଗୁ ହେଉଥିବା ନିୟମ ଲାଗୁହେବ। ଏହା ଆଇନରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯଥା ଅନୁମତି ନିମନ୍ତେ ଦରଖାସ୍ତ ଏବଂ ସର୍ତ୍ତମୂଳକ ହେବ।
- ପୁନର୍ବାର ଏଥିରେ ସ୍ପଷ୍ଟତା ଆଣିବା ପାଇଁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ସ୍ୱୀକୃତି ପତ୍ରରେ ଜଙ୍ଗଲ ଜମି ଉପରେ କେତୋଟି ଗଛ ଅଛି, କେଉଁ ପ୍ରକାରିର ଗଛ ଏବଂ ଏହାର ଆକାର ଇତ୍ୟାଦି ଲେଖାଯିବା ଉଚିତ। ଉକ୍ତ ଗଛରୁ ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ଏବଂ ତାହାକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଲାଗି କୌଣସି କଟକଣା ନାହିଁ।

୧୭. ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଅଧିକାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯଥେଷ୍ଟ ତଥ୍ୟ ଭିତ୍ତିକ ପ୍ରମାଣର ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଦାବି ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ସଂଖ୍ୟା ଖୁବ୍ କମ ହୋଇଛି। ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଅଧିକାର ଦାବିପାଇଁ କ’ଣ ସବୁ ତଥ୍ୟଗତ ପ୍ରମାଣ ଦରକାର ?

- ନିକଟରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ନିୟମରେ ହୋଇଥିବା ସଂଶୋଧନର ନିୟମ ୧୨ କ(୧୧)ରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ, ଉପଖଣ୍ଡ ସ୍ତରୀୟ କମିଟି/ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ କମିଟି ଏହି ଦାବି ଲାଗି କୌଣସି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରମାଣ ମାଗିପାରିବେ ନାହିଁ। ନିୟମ ୧୩ ଅନୁସାରେ ସାକ୍ଷ୍ୟ ବା ମୌଖିକ ପ୍ରମାଣକୁ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ। ନିୟମ ୧୩ ଅନୁସାରେ କର୍ମ ଯୋଜନା, ଗେଜେଟ, ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ରିପୋର୍ଟ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରକାର ପ୍ରମାଣକୁ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ। ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳ ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରକୁ ନିୟମ ୧୩ (୧) ଓ (୨)ରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଅଛି। ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳ ଲାଗି ପ୍ରମାଣ ହିସାବରେ ପୁରାତନ କିମ୍ବା ବର୍ତ୍ତମାନର ସରକାରୀ ରେକର୍ଡ୍, ପୂର୍ବତନ ସଂରକ୍ଷିତ ଜଙ୍ଗଲ, ସୁରକ୍ଷିତ ଜଙ୍ଗଲ କିମ୍ବା ଗୋଟର କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ଗ୍ରାମର ସାଧାରଣ ଜମି, ନିସ୍ଥାର ଅଧିକାରଯୁକ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ, ପୁରାତନ ଅଥବା ବର୍ତ୍ତମାନ ପାରମ୍ପରିକ କୃଷିକୁ ପ୍ରମାଣ ଭାବେ ସଂଲଗ୍ନ କରାଯାଇପାରିବ।

୧୮. ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଅଧୀନରେ ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇଲା ପରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଜଙ୍ଗଲ ଜମି ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳର ଉନ୍ନତି ଲାଗି ସହାୟତା ପାଇପାରିବେ କି ?

- ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଅଧିକାରକୁ ଏହି ଆଇନ ଅଧୀନରେ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଅଛି, ସେମାନଙ୍କୁ ସରକାରଙ୍କର ବିଭାଗ ବିଶେଷ କରି ଆଦିବାସୀ ଓ ସାମାଜିକ ମଙ୍ଗଳ, ପରିବେଶ ଓ ଜଙ୍ଗଲ, ରାଜସ୍ୱ, ଗ୍ରାମ ଉନ୍ନୟନ, ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଭାଗଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରର ପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ, ଗ୍ରାମଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କ ଜମିରେ ଭୂ-ଉନ୍ନୟନ, ଜମିର ଉପାଦାନ ଶକ୍ତି ବୃଦ୍ଧି, ମୌଳିକ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜୀବନଜୀବିକା ଲାଗି ବିଭିନ୍ନ ସରକାରୀ ଯୋଜନା ମାଧ୍ୟମରେ ସହାୟତା କରିବାକୁ ସଂଶୋଧିତ ନିୟମରେ କୁହାଯାଇଛି ।

୧୯. ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନର ସୁଚାରୁରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳ ଅଞ୍ଚଳର ସୀମାରେଖା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ଲାଗି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା (ବଜେଟ୍) କରିପାରିବେ କି ?

- ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ଲାଗି ଧାରା ୨୭୫ (୧) ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାଜ୍ୟ ଅର୍ଥ ମଞ୍ଜୁର ନିମନ୍ତେ ଦାବି କରିପାରିବେ । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସହାୟତା ଏବଂ ଆଦିବାସୀ ଉପଯୋଜନା (ଗ୍ରାଜବାଲ୍ ସର୍ବ-ପ୍ଲାନ) ଅଧୀନରେ ମଧ୍ୟ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ଜମିର ଉନ୍ନୟନ ଲାଗି ଅର୍ଥ ଦାବି କରାଯାଇପାରେ ।

୨୦. ଜଙ୍ଗଲର ସୁରକ୍ଷା, ସଂରକ୍ଷଣ ଏବଂ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ବିଗତ ୧୫-୨୦ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଯୁଗ୍ମ ଜଙ୍ଗଲ ପରିଚାଳନା କମିଟି ଗୁଡ଼ିକର ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ଅନେକ ସାମାଜିକ ପୁଞ୍ଜି ବ୍ୟୟ କରାଯାଇଅଛି । ଧାରା ୪ (୧) (ଡ) ଅନୁଯାୟୀ ଉକ୍ତ ଯୁଗ୍ମ ଜଙ୍ଗଲ ପରିଚାଳନା (ଜେଏଫଏମ୍) କମିଟି ଗୁଡ଼ିକ ଆଇନରେ ପ୍ରଦତ୍ତ କମିଟିରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହେବେନାହିଁ କି ?

- ନୂତନ କମିଟିରେ ଧାରା ୪ (୧) (ଡ) ଅନୁଯାୟୀ ଯୁଗ୍ମ ଜଙ୍ଗଲ ପରିଚାଳନା କମିଟି (ଜେଏଫଏମ୍)ର ସଭ୍ୟଙ୍କୁ ନେଇ ନୂତନ କମିଟି ନିମନ୍ତେ ମନୋନୀତ କରିବାର ଅଧିକାର କେବଳ ଗ୍ରାମସଭା ନିକଟରେ ରହିଛି । ଗ୍ରାମସଭା ମଧ୍ୟ ଏକ ନୂତନ କମିଟି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରୂପେ ଗଠନ କରିପାରେ । ଏଠାରେ କ୍ଷମ୍ପ କରିଦିଆଯାଇଅଛି ଯେ, ଗ୍ରାମସଭାର ସଭ୍ୟମାନେ ହିଁ କେବଳ ନିୟମ ୪ (୧) (ଡ) ଅନୁଯାୟୀ କମିଟିରେ ସଭ୍ୟ ହେବାଲାଗି ମନୋନୀତ ହୋଇପାରିବେ । ଜେଏଫଏମ୍ କମିଟି ସ୍ୱୟଂକ୍ରିୟ ଭାବେ ନିୟମର ୪ (୧) (ଡ) ଅଧୀନସ୍ଥ କମିଟିରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବ । ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଅଧୀନରେ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କିମ୍ବା ବାଞ୍ଛନୀୟ ନୁହେଁ, ଯେହେତୁ ନିୟମର ୪ (୧) (ଡ)ର ଅଧୀନସ୍ଥ କମିଟିର ଲକ୍ଷ୍ୟ, ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, ଗଠନ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟଶୀଳତା ଜେଏଫଏମ୍ କମିଟି ଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଭିନ୍ନ ଅଟେ ।

୨୧. ଯୁଗ୍ମ ଜଙ୍ଗଲ ପରିଚାଳନା ଅଞ୍ଚଳ ସିଧାସଳଖ ଭାବେ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳ ଅଧିକାରକୁ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହେବା ଉଚିତ କି ?

- ଆଇନ ଓ ନିୟମର ପ୍ରାବଧାନ ଅନୁଯାୟୀ ଯୁଗ୍ମ ଜଙ୍ଗଲ ପରିଚାଳନା ଅଞ୍ଚଳ ସ୍ୱୟଂକ୍ରିୟ ଭାବେ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବା କଥା ଆଇନରେ କୁହାଯାଇନାହିଁ ଏବଂ ଏହା ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ ।

ଯୌଥ ଜଙ୍ଗଲ ପରିଚାଳନାର ଲକ୍ଷ୍ୟ, ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, ଗଠନ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳ ଅଧିକାର ଅଧୀନରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଉଥିବା ଅଧିକାର ଠାରୁ ଭିନ୍ନ ଅଟେ । ତେବେ ଯେଉଁଠାରେ ଯୌଥ ଜଙ୍ଗଲ ଅଞ୍ଚଳ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ଅଞ୍ଚଳର ସୀମାରେଖା ସହିତ ସମାନ ଓ ଅଭିନ୍ନ, ସେଠାରେ ଗ୍ରାମସଭା ଉଚ୍ଚ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳ ପାଇଁ ଆବେଦନ କରିପାରେ ଓ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ କମିଟିର ଅନୁମୋଦନ କ୍ରମେ ସେହି ଅଞ୍ଚଳ ଉପରେ ଶିରୋନାମା ଅଧିକାର ପାଇପାରିବ ।

୨୨. ଆଇନର ଧାରା ୩ (୨) ଅଧୀନସ୍ଥ ବିକାଶମୂଳକ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗର ଅଧିକାର ଯାହା ଜମିର ବ୍ୟବହାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବେଶିତ, ତାହା ଜଙ୍ଗଲ ସଂରକ୍ଷଣ ଆଇନ, ୧୯୮୦ ଅନୁଯାୟୀ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବ କି ?

- ନା । ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଅଧିନରେ କୌଣସି ଅନୁମତି ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ । ଆଇନର ଧାରା ୪ (୧) ଜରିଆରେ ଜଙ୍ଗଲ ସଂରକ୍ଷଣ ଆଇନର ପ୍ରଣାଳୀ ଓ ପଦ୍ଧତି ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଠାରୁ ମୁକ୍ତ ଅଟେ । ତେବେ ଉଚ୍ଚ ସର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକ ଆଇନର ଧାରା ୩ (୨) ଅଧୀନସ୍ଥ ପ୍ରାବଧାନ ଯଥା ୧ ହେକ୍ଟରରୁ କମ ଜମିର ପରିବର୍ତ୍ତନ, ୭୫ଟିରୁ ଅଧିକ ଗଛ କଟାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ, ଗ୍ରାମସଭାର ଅନୁମୋଦନ ଏବଂ ଆଇନର ଧାରା ୩ (୨) ଅଧୀନସ୍ଥ ସୂଚୀରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ୧୩ ଗୋଟି ବିଷୟ ମଧ୍ୟରେ ସୀମିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଅଧୀନରେ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିର ପରିବର୍ତ୍ତନ ବାବଦରେ ଧାରା ୩ (୨)ରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଅଛି ଏବଂ ଏହାର ଆଦିବାସୀ ବ୍ୟାପାର ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଟିଠି ସଂଖ୍ୟା ୨୩୦୧୧/୧୫/୨୦୦୮-ଏସ୍‌ଜି ତା: ମେ-୧୮-୨୦୦୯ରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଅଛି ।

୨୩. ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଅଭିଯୋଗ ଏବଂ ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟାନରେ ଲାଗୁହେବ କି ? ଏହା ଅବଶିଷ୍ଟ ସୁସ୍ଥ ଜଙ୍ଗଲ ଏବଂ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ପୂନରାୟ ବିପଦସଙ୍କୁଳ କରିବ ନାହିଁ କି ?

- ହଁ । ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଅଭିଯୋଗ ଏବଂ ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟାନ ମଧ୍ୟରେ ଲାଗୁ ଅଟେ । ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଅଭିଯୋଗ ଏବଂ ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟାନ ମଧ୍ୟରେ ବସବାସ କରିଆସୁଥିବା ଲୋକଙ୍କ ପୂର୍ବ ପ୍ରଚଳିତ ଅଧିକାରକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରେ । ତେଣୁ ଅଭିଯୋଗ ଏବଂ ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟାନ ମଧ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କ ଜମିର ସତ୍ତ୍ୱାଧିକାର ବ୍ୟତିତ ଏଥିରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ନୂତନତା ନାହିଁ ଓ ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟାନ, ଅଭିଯୋଗର ଭବିଷ୍ୟତ ପ୍ରତି ଏହା କୌଣସି ଭୟ ସୃଷ୍ଟି କରୁନାହିଁ । ଏହି ଅଧିକାର ଗୁଡ଼ିକ ଯେଉଁଠାରେ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଅପୂରଣୀୟ କ୍ଷତି ପହଞ୍ଚାଇବାର ସମ୍ଭାବନା ଥାଏ, ସେଠାରେ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ‘ସଙ୍କଟାପନ୍ନ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ଆବାସସ୍ଥଳୀ’ ଘୋଷଣା କରିବା ଲାଗି ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ତେବେ ଏହି ଘୋଷଣା ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନର ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲାପରେ ଏକ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଏବଂ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରକ୍ରିୟା ମଧ୍ୟରେ କରାଯିବ ।

***

ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀ
(ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରର ସ୍ୱୀକୃତି) ନିୟମାବଳୀ, ୨୦୦୭

ଭାରତ ସରକାର

ଆଦିବାସୀ ବ୍ୟାପାର ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ

ଅନୁସୂଚୀ - ୧

(ନିୟମ ୬ (୦) ଦେଖ)

ଫର୍ମ - “କ”

ଜଙ୍ଗଲ ଜମିର ଅଧିକାର ପାଇଁ ଦାବି ଫର୍ମ

(ନିୟମ ୧୧ (୧) (କ) ଦେଖନ୍ତୁ)

୧) ଦାବିଦାର (ମାନଙ୍କ) ନାମ :

୨) ସ୍ତ୍ରୀ / ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନାମ :

୩) ପିତାଙ୍କ ନାମ :

ମାତାଙ୍କ ନାମ :

୪) ଠିକଣା :

୫) ଗ୍ରାମ :

୬) ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ :

୭) ତହସିଲ / ଡାଲୁକା :

୮) ଜିଲ୍ଲା :

୯) କ) ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି :

ହଁ :

ନାଁ :

(ପ୍ରମାଣ ପତ୍ର ସଂଲଗ୍ନ କରନ୍ତୁ)

ଖ) ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀ :

ହଁ :

ନାଁ :

(ସ୍ତ୍ରୀ ବା ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟରୁ କେହି ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ହୋଇଥିଲେ ପ୍ରମାଣପତ୍ର ସଂଲଗ୍ନ କରନ୍ତୁ)

୧୦) ନିସ୍ତାର ଭଳି ସାମୁହିକ ଅଧିକାର, ଯଦି କିଛି ଥାଏ

(ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ଶିଶୁ ଓ ବୟସ୍କଙ୍କ ସହିତ)

କ୍ର.ସଂ.	ପରିବାରର ଅନ୍ୟ ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କର ନାମ	ଲିଙ୍ଗ	ବୟସ

ଜମି ଉପରେ ଦାବିର ସ୍ୱରୂପ :

୧. ଦଖଲରେ ଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ଜମିର ବିସ୍ତାର / ପରିମାଣ :

କ) ବାସଗୃହ ପାଇଁ :

ଖ) ନିଜର ଚାଷ ପାଇଁ ଯଦି କିଛି ଥାଏ :

(ଆଇନର ଧାରା ୩ (୧) କ, ଦେଖନ୍ତୁ)

୨. ବିବାଦୀୟ ଜମି, ଯଦି କିଛି ଥାଏ:

ଆଇନର ଧାରା ୩ (୧) ଚ, ଦେଖନ୍ତୁ)

୩. ପଟା / ଲିଜ୍ / ଅନୁଦାନ ପ୍ରାପ୍ତ ଜମି, ଯଦି କିଛି ଥାଏ:

(ଆଇନର ଧାରା ୩ (୧) ଛ, ଦେଖନ୍ତୁ)

୪. ଯଥା ସ୍ଥାନରେ ପୁନର୍ବାସ ଜମି ଅଥବା ବିକଳ ଜମି ଯଦି କିଛି ଥାଏ :

(ଆଇନର ଧାରା ୩ (୧) ଢ, ଦେଖନ୍ତୁ)

୫. ଜମି କ୍ଷତିପୂରଣ ବିନା ଯେଉଁ ଜମିରୁ ବିସ୍ତାପିତ ହୋଇଛନ୍ତି :

(ଆଇନର ଧାରା ୪ (୮), ଦେଖନ୍ତୁ)

୬. ବନଗ୍ରାମରେ ଜମିର ବିସ୍ତାର/ପରିମାଣ ଯଦି କିଛି ଥାଏ :

(ଆଇନର ଧାରା ୩ (୧) ଢ, ଦେଖନ୍ତୁ)

୭. ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପାରମ୍ପରିକ ଅଧିକାର, ଯଦି କିଛି ଥାଏ :

(ଆଇନର ଧାରା ୩ (୧) ଠ, ଦେଖନ୍ତୁ)

୮. ସମର୍ଥନର ସାକ୍ଷ୍ୟ (ପ୍ରମାଣପତ୍ର) :

(ନିୟମ ୧୩ ଦେଖନ୍ତୁ)

୯. ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସୂଚନା :

ଦାବିଦାର (ମାନଙ୍କ) ଦସ୍ତଖତ/ଚିପଚିହ୍ନ :

ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀ
(ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରର ସ୍ୱୀକୃତି) ନିୟମାବଳୀ, ୨୦୦୮

ଭାରତ ସରକାର

ଆଦିବାସୀ ବ୍ୟାପାର ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ

ଅନୁସୂଚୀ - ୧

(ନିୟମ ୬ (୦) ଦେଖ)

ଫର୍ମ - “ଖ”

ଗୋଷ୍ଠୀ ଅଧିକାର ପାଇଁ ଦାବି ଫର୍ମ

(ନିୟମ ୧୧ (୧) (କ) ଏବଂ (୪) ଦେଖନ୍ତୁ)

୧) ଦାବିଦାର (ମାନଙ୍କ) ନାମ

କ୍ର.ସଂ.	ଦାବିଦାରଙ୍କ ନାମ	ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି	ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀ

୨) ଗ୍ରାମ :

୩) ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ :

୪) ତହସିଲ ବା ଡାଲୁକା :

୫) ଜିଲ୍ଲା :

ଉପଭୋଗ କରୁଥିବା ଗୋଷ୍ଠୀ ଅଧିକାର ଗୁଡ଼ିକର ସ୍ଵରୂପ :

୧. ନିସ୍ତାର ଭଳି ସାମୁହିକ ଅଧିକାର, ଯଦି କିଛି ଥାଏ
(ଆଇନର ଧାରା ୩(୧) ଖ, ଦେଖନ୍ତୁ)
୨. ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଉପରେ ଅଧିକାର, ଯଦିକିଛି ଥାଏ
(ଆଇନର ଧାରା ୩ (୧) ଗ, ଦେଖନ୍ତୁ)
୩. ଗୋଷ୍ଠୀ ଅଧିକାର
(କ) ବ୍ୟବହାର ବା ସଭାଧିକାର (ମାଛ, ଜଳାଶୟ), ଯଦି କିଛି ଥାଏ :
ଆଇନର ଧାରା ୩ (୧) ଘ, ଦେଖନ୍ତୁ
(ଖ) ଚାରଣ ହେତୁ ଯଦି କିଛି ଥାଏ
ଆଇନର ଧାରା ୩ (୧) ଘ, ଦେଖନ୍ତୁ
(ଗ) ଯାଯାବର ଏବଂ ପଶୁପାଳକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପାରମ୍ପରିକ ସମ୍ପଦ ଉପରେ ପ୍ରବେଶ ଅଧିକାର, ଯଦି କିଛି ଥାଏ :
(ଆଇନର ଧାରା ୩ (୧) ଘ, ଦେଖନ୍ତୁ)
୪. ଆଦିମ ଜନଜାତି ଏବଂ ପ୍ରାକ୍-କୃଷିଜୀବି ମାନଙ୍କର ବାସ ଓ ବସତି ପାଇଁ ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଅବଧି, ଯଦି କିଛି ଥାଏ
(ଆଇନର ଧାରା ୩ (୧) ଙ, ଦେଖନ୍ତୁ)
୫. ଜୈବବିବିଧତା, ବୌଦ୍ଧିକ ସମ୍ପତ୍ତି ଓ ପାରମ୍ପରିକ ଜ୍ଞାନ ଉପରେ ପ୍ରବେଶାଧିକାର, ଯଦି କିଛି ଥାଏ
(ଆଇନର ଧାରା ୩ (୧) ଟ, ଦେଖନ୍ତୁ)
୬. ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପାରମ୍ପରିକ ଅଧିକାର, ଯଦି କିଛି ଥାଏ :
(ଆଇନର ଧାରା ୩ (୧) ଠ, ଦେଖନ୍ତୁ)
୭. ଦାବି ସମର୍ଥନରେ ସାକ୍ଷ୍ୟ :
(ନିୟମ ୧୩ ଦେଖନ୍ତୁ)
୮. ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସୂଚନା :

ଦାବାଦାରମାନଙ୍କ ଦସ୍ତଖତ/ଚିପଟିହୁ

ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ
ବନବାସୀଙ୍କ (ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସ୍ୱୀକୃତି)
ସଂଶୋଧିତ ନିୟମାବଳୀ, ୨୦୧୨

ଭାରତ ସରକାର
ଆଦିବାସୀ ବ୍ୟାପାର ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ

“ଫର୍ମ - ଗ”

ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ପଦ ଉପରେ ଅଧିକାର ଦାବି ଫର୍ମ
(ନିୟମାବଳୀର ଧାରା ୩ (୧) ଏବଂ ନିୟମ ୧୧ (୧) ତଥା ୪ (କ) ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ)

- ୧) ଗ୍ରାମ / ଗ୍ରାମସଭା :
୨) ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ :
୩) ତହସିଲ / ତାଲୁକା :
୪) ଜିଲ୍ଲା :

୫) ଗ୍ରାମସଭାର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ନାମ (ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ନାମ ପରେ ସେ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିର କି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀ, ତାହା ଏକ ପୃଥକ୍ କାଗଜରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରି ସଂଲଗ୍ନ କରନ୍ତୁ)

ଅଳ୍ପ କେତେକଣ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି/ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତି ଦାବି ଉପସ୍ଥାପନ କରିବା ଲାଗି ଯଥେଷ୍ଟ ହେବ ।

ଆମେ, ଏହି ଗ୍ରାମସଭାର ନିମ୍ନ ସ୍ୱାକ୍ଷରକାରୀ ଅଧିବାସୀଗଣ, ଏତଦ୍ୱାରା ଅନୁମୋଦନ କରୁଅଛୁ ଯେ, ନିମ୍ନରେ ତଥା ସଂଲଗ୍ନ ମାନଚିତ୍ରରେ ବିଶଦ ବିବରଣୀ ଦିଆଯାଇଥିବା ଅଞ୍ଚଳ ଆମର ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ପଦ ଅଟେ; ଯାହା ଉପରେ ଆମେ ଧାରା ୩ (୧) (କ) ଅନୁଯାୟୀ ଆମର ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରର ମାନ୍ୟତା ଦାବି କରୁଅଛୁ ।

[ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ପଦର ଏକ ମାନଚିତ୍ର ସଂଲଗ୍ନ କରନ୍ତୁ ଯେଉଁଥିରେ ସ୍ଥାନ, ଗ୍ରାମର ପାରମ୍ପରିକ ଅଥବା ପ୍ରଥାନୁମୋଦିତ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ କିମ୍ବା ଗୋଚାରଣ ଓ ମେଷପାଳକ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନେ ପାରମ୍ପରିକ ଭାବେ ରତ୍ନଭୂମିକ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ଏବଂ ଚିରସ୍ଥାୟୀ ଉପଯୋଗ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସୁରକ୍ଷିତ, ପୁନରୁଜ୍ଜୀବିତ, ସଂରକ୍ଷିତ ତଥା ପରିଚାଳିତ କରିଆସୁଥିବା ଭୂଖଣ୍ଡ (landscape) ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ସ୍ଥଳଚିହ୍ନ (land mark) ଦର୍ଶାନ୍ତୁ । ଦୟାକରି ଧ୍ୟାନ ଦିଅନ୍ତୁ ଯେ, ଏହା ବର୍ତ୍ତମାନର ଆଇନ ଅନୁମୋଦିତ ସୀମା ସହିତ ସମାନ ହେବା କିଛି ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ ।]

୬. ଖାସ୍ତା/କମ୍ପାଟମେଣ୍ଟ ସଂଖ୍ୟା, ଯଦି ଥାଏ ଏବଂ ଜଣାଥାଏ :
(ଆଇନର ଧାରା ୩ (୧) ଗ, ଦେଖନ୍ତୁ)

୭. ସୀମାନ୍ତବର୍ତ୍ତୀ ଗ୍ରାମ ସମୂହ :

୧)

୨)

୩)

[ଏଥିରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଗ୍ରାମକୁ ସମ୍ପଦରେ (ଉପଭୋଗ) ତଥା (ସୁରକ୍ଷା/ପରିଚାଳନା ଆଦି) ଦାୟିତ୍ୱରେ ଭାଗୀଦାର/ଅଂଶୀଦାର କରିବା ସମ୍ପର୍କିତ ତଥ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇପାରେ ।]

୮. (ଦାବିର) ସମର୍ଥନରେ ତଥ୍ୟ ପ୍ରମାଣର ସୂଚୀ (ନିୟମ ୧୩ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ)

ଦାବିଦାର (ମାନଙ୍କ) ସ୍ୱାକ୍ଷର/ଚିପଚିହ୍ନ

ଦାବି ଫର୍ମ 'ଗ'ର ଝନଂ. ଅଧୀନରେ ଗ୍ରାମସଭାର ସଦସ୍ୟ/ସଦସ୍ୟାମାନଙ୍କ ନାମ ପୂରଣ ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ ହେବାକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଫର୍ମର ନମୁନା

ଗ୍ରାମସଭାର ସଦସ୍ୟ / ସଦସ୍ୟା (ମାନଙ୍କ) ନାମ :

କ୍ର.ସଂ.	ସଦସ୍ୟ/ସଦସ୍ୟାଙ୍କ ନାମ	ଜାତି	
		ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି	ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀ

ଓଡ଼ିଶା ସରକାର

ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଓ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ଉନ୍ନୟନ ବିଭାଗ

ସଂଖ୍ୟା ୩୪୧୨୪/ଏସ୍.ଏସ୍.ଡି., ଭୁବନେଶ୍ୱର, ତା ୨୬.୧୧.୨୦୧୨

ପ୍ରେରକ

ଶ୍ରୀ ସତ୍ୟେଶ କୁମାର ସତ୍ତ୍ୱୀ

କମିଶନର ତଥା ସଚିବ

ପ୍ରାପ୍ତେଷୁ,

ସମସ୍ତ ଜିଲ୍ଲାପାଳ

ବିଷୟ :

[ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କ (ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସ୍ୱୀକୃତି) ସଂଶୋଧିତ ନିୟମ, ୨୦୧୨ର ସଠିକ୍ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ]

ମହାଶୟା/ମହାଶୟ,

ତା ୧୮.୯.୨୦୧୨ରିଖ ବିଭାଗୀୟ ଚିଠି ସଂଖ୍ୟା. ୨୬୭୮୩ ଅନୁଯାୟୀ ମୁଁ ସୁତାଈ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଛି ଯେ, ୧୮.୯.୨୦୧୨ର ସଂଶୋଧିତ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଏହାର ଉପଯୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ପାଇଁ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ପଦକ୍ଷେପ ନେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ମୁଁ କେତେକ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉପରେ ଆପଣଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରୁଛି ଯାହାକୁ ଆଗାମୀ ଦିନରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାକୁ ହେବ ।

୧. ସଂଶୋଧିତ ନିୟମର ୩ (୧) ଅନୁସାରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟିରେ ଅତି କମ୍ରେ ଦୁଇ ତୃତୀୟାଂଶ ସଭ୍ୟ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ନଥିବେ ସେଠାରେ ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ ସଭ୍ୟା ମହିଳା ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଆପଣମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରାଯାଉଛି ଯେ, ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତର ନୋଡ଼ାଲ ଅଧିକାରୀ ଓ ଗ୍ରାମସ୍ତରୀୟ କର୍ମୀଙ୍କୁ ସଚେତନ କରି ଯେଉଁଠାରେ ଆବଶ୍ୟକ ସେଠାରେ ୩୦.୧୨.୨୦୧୨ ସୁଦ୍ଧା ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟି ଗଠନ କରାନ୍ତୁ ।

ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ ସଚେତନତା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ୧୦.୧୨.୨୦୧୨ ସୁଦ୍ଧା ଏବଂ ବ୍ଲକ୍ ଓ ତହସିଲ ସ୍ତରୀୟ ସଚେତନତା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ୧୫.୧୨.୨୦୧୨ ସୁଦ୍ଧା ଶେଷ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନର ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା ନୋଡ଼ାଲ ଅଧିକାରୀ ଯେଉଁଠାରେ ଆବଶ୍ୟକ ସେହି ଅନୁଯାୟୀ ପୁନର୍ବାର ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟି ଗଠନ କରି ତାର ପ୍ରାମାଣିକ ନକଲ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଓ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ଉନ୍ନୟନ ବିଭାଗକୁ ପଠାଇବେ ।

୨. ସଂଶୋଧିତ ନିୟମ ୨ (୧) (ଗ) ଅନୁଯାୟୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ଅଧିକାରକୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । ଠିକ୍ ସେହିଭଳି, ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳ ଦାବି ନିମନ୍ତେ ଏକ ନୂତନ ଫର୍ମାଟ୍ ଫର୍ମ 'ଗ' ରୂପେ ଯୋଡ଼ାଯାଇଛି । ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳକୁ ଚିହ୍ନଟ କରି ମାନଚିତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟା ନିୟମ ୧୨ (ଝ) ଅଧୀନରେ ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି ।

ସଂଶୋଧିତ ନିୟମ ୨ (୧)(ଗ) ଅନୁସାରେ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳର ଦାବି ପତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉପଯୁକ୍ତ ସଚେତନତା ମାଧ୍ୟମରେ ଆଗକୁ ବଢ଼ାଇ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳକୁ ଯଥାଶୀଘ୍ର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଜନମଙ୍ଗଳ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ସମେତ କ୍ଷେତ୍ରସ୍ତରର ଅନ୍ୟ ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କୁ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟି/ଗ୍ରାମସଭା ଦ୍ୱାରା ଗୋଷ୍ଠୀ ଅଧିକାର ଦାବି କରିବା ନିମନ୍ତେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ରହିବା ଉଚିତ ।

ନିୟମ ୧୨ (ଖ) (୧) ଅଧୀନରେ ଜିଲ୍ଲାସ୍ତରୀୟ କମିଟିକୁ ସମସ୍ତ ଆଦିମ ଆଦିବାସୀଙ୍କର ବସତି ଉପରେ ଅଧିକାରକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଦାୟିତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି ।

ଯେଉଁଠାରେ ଗୋଷ୍ଠୀମାନେ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳର ସୁରକ୍ଷା, ସଂରକ୍ଷଣ ଏବଂ ପରିଚାଳନା ନିମନ୍ତେ ଆଗ୍ରହୀ ଅଛନ୍ତି ଓ ଫର୍ମ 'ଗ' ଅନୁସାରେ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳ ଉପରେ ଆବେଦନ କରିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ପତ୍ର ଦେବାର ପ୍ରକ୍ରିୟା ଯଥାଶୀଘ୍ର ସୁଗମ କରାଯିବ । ନିୟମ ୧୨ (ଖ) (୩)ରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି ଯେ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମରେ ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳର ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ କମିଟି ସୁଗମ କରିବା ସହିତ ଅଧିକାର ପତ୍ର ପ୍ରଦାନକୁ ନିଶ୍ଚିତ କରିବ ।

ନିୟମ ୪ (ତ) ଅନୁଯାୟୀ ନିୟମ ୪ (ଫ) ଅଧୀନରେ ଗଠନ କରାଯାଇଥିବା କମିଟି ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳର ଦୀର୍ଘସ୍ଥାୟୀ ଓ କ୍ଷମତାପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟବହାରକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଏକ ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ପରିଚାଳନା ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ । ଏଥି ନିମନ୍ତେ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଠାରୁ ସେମାନଙ୍କ ସହଯୋଗର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିବ ଏବଂ ଯେଉଁଠାରେ ଆବଶ୍ୟକ ବନବିଭାଗର ଅଣୁଯୋଜନା ଅଥବା ପରିଚାଳନା ଯୋଜନା ସହିତ ଏହାକୁ ସମନ୍ୱିତ କରିବେ । ଯଦି କମିଟି ଆବଶ୍ୟକ ମନେ କରିବେ, ତେବେ ସେଥିରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ମଧ୍ୟ କରିପାରିବେ ।

୩. ସଂଶୋଧିତ ନିୟମ ୧୨ (କ)ରେ ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି ଯେ, ଉପଖଣ୍ଡ ସ୍ତରୀୟ କମିଟି କିମ୍ବା ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ କମିଟି ଯଦି କୌଣସି ଦାବିପତ୍ରକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କିମ୍ବା ନାଚକ କରୁଛନ୍ତି, ତେବେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଲିଖିତ କାରଣ ସହିତ ଦାବିଦାର ନିକଟରେ ଉପଲକ୍ଷ କରାଇବେ ଯଦ୍ୱାରା ଦାବିଦାରକୁ ଅପଲ କରିବା ନିମନ୍ତେ ସୁଯୋଗ ମିଳିବ ।

ନିୟମ ୧୨ (କ) (୮) ଅଧୀନରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଚାଷକମିର ଅଧିକାରକୁ ସଂପ୍ରସାରିତ କରାଯାଇଛି । ଚାଷ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ କାର୍ଯ୍ୟ ଯଥା-ପଶୁପାଳନ, ଫସଲ ଅମଳ ନିମନ୍ତେ ଖଳା, ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମେ ଚାଷ କରୁଥିବା ପଡ଼ିଆ ଜମି, ବୃକ୍ଷ ଜାତୀୟ ଫସଲ, ଗୋଦାନ ଘର ଇତ୍ୟାଦି ମଧ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅଧିକାରର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବ । ସେହି ଅନୁଯାୟୀ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦାବି ଯଦି ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ନାକଚ ହୋଇଥାଏ ତାକୁ ପୁନର୍ବିଚାର କରାଯିବ ।

ନିୟମ ୧୨ (କ) (୯)ରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ରହିବ ଯେ, ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ରାଜସ୍ୱ ଅବା ବନ ବିଭାଗ ଯେଉଁ ରେକର୍ଡ୍ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ହୋଇଥିବ ତାକୁ ଉକ୍ତ ରେକର୍ଡ୍ରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସମୟସୀମା ମଧ୍ୟରେ ରାଜ୍ୟର ଅନୁରୂପ ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ନଥିଲେ କରାଯିବ କିମ୍ବା ତିନିମାସ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ଶେଷ କରାଯିବ । ଉଭୟ ସମୟସୀମା ମଧ୍ୟରୁ ଯାହା ଶୀଘ୍ର ତାହା ଗ୍ରହଣୀୟ ହେବ । ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗ ସେମାନଙ୍କର ଠିକି ସଂଖ୍ୟା

ଏସ୍‌ଏମ୍ ୧୨୨୦୯-୪୩୯୭୪-ଆର୍ଡିଏମ୍, ତା ୨୯.୧୦.୨୦୧୦ରେ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ଅଧିକାର ପତ୍ର (ROR) ଓ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିର ମାନଚିତ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ପ୍ରଦାନ କରୁଛନ୍ତି । ଜଙ୍ଗଲ ଓ ପରିବେଶ ବିଭାଗ ମଧ୍ୟ ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ପ୍ରସ୍ତୁତି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଅଛନ୍ତି ।

ଆପଣମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରାଯାଇଛି ଯେ, ରାଜସ୍ୱ ତଥା ବନ ବିଭାଗ ରେକର୍ଡରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଅଧିକାର ପ୍ରାପ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କରିବେ ।

୪. ସଂଶୋଧିତ ନିୟମ ଦ୍ୱାରା ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ବିକ୍ରୟର ସଂଜ୍ଞାକୁ ସଂପ୍ରସାରିତ କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ଲଘୁ ବନଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ସଂଗ୍ରହ, ପ୍ରକ୍ରିୟାକରଣ, ଗଚ୍ଛିତ କରିବା, ମୂଲ୍ୟଯୁକ୍ତ କରିବା ଇତ୍ୟାଦି ଅଧିକାର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରୁ ଅଥବା ବାହାର ଅଞ୍ଚଳରୁ ସଂଗୃହିତ ଦ୍ରବ୍ୟର ପରିବହନ ନିମନ୍ତେ ଉପଯୁକ୍ତ ସାଧନକୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯିବା ବିଷୟକୁ ମଧ୍ୟ କ୍ଷମ୍ପ କରାଯାଇଛି ।

ଏହା ସୁରୀତ କରୁଛି ଯେ, ଯେଉଁଠାରେ ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଅଧିକାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ହୋଇସାରିଛି, ସେଠାରେ ନିୟମ ୪ ଉପନିୟମ (୧)ର ଖଣ୍ଡ (ଡ) ଅଧୀନରେ ଗଠିତ କମିଟି କିମ୍ବା ବ୍ୟକ୍ତି ଗ୍ରାମସଭା ଦ୍ୱାରା ଅଧିକାର ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଟ୍ରାନଜିଟ୍ ପର୍ମିଟ୍ ପ୍ରଦାନ କରିବେ । ରାଜସ୍ୱ ତଥା ବନ ବିଭାଗର କ୍ଷେତ୍ରସ୍ତର ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ଏହି ବିଷୟରେ ସଚେତନ କରାଇବା ଆବଶ୍ୟକ ।

୫. ସଂଶୋଧିତ ନିୟମରେ ଅଧିକାର ପ୍ରାପ୍ତିର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସହଯୋଗ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରାବଧାନ ରହିଛି । ନିୟମ ୧୬ ଅଧୀନରେ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିର ଅଧିକାର ଧାରକମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ନୂତନ ଭାବରେ ଏହାକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇଛି । ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ବିଗତ ଦୁଇବର୍ଷରେ ଏହି ଦିଗରେ ଉଦ୍ୟମ କରିଛନ୍ତି । ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ତରଫରୁ ମିଳିତ ଭାବରେ ନିଆଯାଇଥିବା ଏହି ଉଦ୍ୟମ ଆଗାମୀ ଦିନରେ ଅଧିକ ସୁଦୃଢ଼ତାର ସହିତ ଶୀଘ୍ର ପ୍ରତିଶତ ଅଧିକାରଧାରୀଙ୍କୁ ସହଯୋଗ ଯୋଗାଇ ପାରିବ ।

ଉପରୋକ୍ତ ବିଷୟ ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗ, ବନ ବିଭାଗ ଓ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଓ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗର ସଂଯୁକ୍ତ ବୈଠକରେ ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆଲୋଚିତ କରାଯାଇପାରେ ଓ ଜିଲ୍ଲାସ୍ତରରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଉପରୋକ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ଦିଗରେ ତତ୍ପର ହେବେ ।

ଓଡ଼ିଶା ସରକାର

ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ଓ ଜନଜାତି ଉନ୍ନୟନ ବିଭାଗ

ସଂଖ୍ୟା ୩୬୮୨୩ / ଏସ୍‌ଏସ୍‌ଡି., ଭୁବନେଶ୍ୱର ତାରିଖ: ୧୬.୧୧.୨୦୧୩
ଚିଠି-୨ (ଏଫ୍‌ଆର୍‌ଏ)-୦୨/୨୦୧୩

ପ୍ରେରକ,

ପ୍ରଫେସର (ଡକ୍ଟର) ଏ.ବି. ଓତା, ଆଇଏଏସ୍
ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ (ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି)-ଏବଂ ସରକାରଙ୍କ ଅତିରିକ୍ତ ସଚିବ

ପ୍ରାପ୍ତେଷୁ,

ଅତିରିକ୍ତ ମୁଖ୍ୟ ଶାସନ ସଚିବ, ରାଜସ୍ୱ ଏବଂ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ପ୍ରଶମନ ବିଭାଗ
ପ୍ରମୁଖ ସଚିବ, ଜଙ୍ଗଲ ଏବଂ ପରିବେଶ ବିଭାଗ
କମିଶନର ଏବଂ ସଚିବ, ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ବିଭାଗ
ପ୍ରଧାନ ମୁଖ୍ୟ ବନ ସଂରକ୍ଷକ, ଓଡ଼ିଶା
ପ୍ରଧାନ ମୁଖ୍ୟ ବନ ସଂରକ୍ଷକ(କେନ୍ଦ୍ରପତ୍ର), ଓଡ଼ିଶା
ପରିଚାଳନା ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ଓଡ଼ିଶା ବନ ଉନ୍ନୟନ ନିଗମ, ଭୁବନେଶ୍ୱର
ସମସ୍ତ ରାଜସ୍ୱ ଅଞ୍ଚଳ କମିଶନର
ସମସ୍ତ ଜିଲ୍ଲାପାଳ

ବିଷୟ: ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କ (ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସ୍ୱୀକୃତି) ଆଇନ,
୨୦୦୬ର ଧାରା ୩(୧) (କ) ଅଧୀନରେ ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ, ପୁରାତନ ଆବାସସ୍ଥଳୀ, ସର୍ବେକ୍ଷଣ
ହୋଇନଥିବା ଗ୍ରାମସମୂହ ଇତ୍ୟାଦିକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ।

ମହାଶୟ/ମହାଶୟା,

ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କ (ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସ୍ୱୀକୃତି) ସଂଶୋଧିତ
ନିୟମାବଳୀ, ୨୦୧୨ର ଧାରା ୩(୧) (କ) ଅଧୀନରେ ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ, ପୁରାତନ ଆବାସସ୍ଥଳୀ, ସର୍ବେକ୍ଷଣ
ହୋଇନଥିବା ଗ୍ରାମସମୂହ ଇତ୍ୟାଦିକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯିବା ସମ୍ପର୍କରେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଆଦିବାସୀ
ବ୍ୟାପାର ମନ୍ତ୍ରାଳୟର ପତ୍ର ସଂଖ୍ୟା ୨୩୦୧୧/୩୩/୨୦୧୦-ଏଫ୍.ଆର୍.ଏ, ତାରିଖ ୮.୧୧.୨୦୧୩
ଆପଣଙ୍କର ସଦୟ ସୂଚନା ତଥା ଆବଶ୍ୟକ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ନିମନ୍ତେ ଏଥିସହ ସଂଲଗ୍ନ କରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ
ହୋଇଅଛି ।

ଆପଣଙ୍କର ବିଶ୍ୱସ୍ତ
ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ (ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି)
ଏବଂ ସରକାରଙ୍କ ଅତିରିକ୍ତ ସଚିବ

ପତ୍ର ସଂଖ୍ୟା ୩୬୮୨୪, ତା' ୧୭.୧୧.୨୦୧୩

ଚିଠିର ନକଲ ସହିତ ସମସ୍ତ ସଂଲଗ୍ନ ନଥିଗୁଡ଼ିକର ନକଲ ସମସ୍ତ ପି.ଏ., ଆଇ.ଟି.ଡି.ଏ/ଜିଲ୍ଲା ମଜଲି ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଅବଗତ ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକ ପଦକ୍ଷେପ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରେରଣ କରାଗଲା ।

ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ (ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି)
ଏବଂ ସରକାରଙ୍କ ଅତିରିକ୍ତ ସଚିବ

ପତ୍ର ସଂଖ୍ୟା ୩୬୮୨୫, ତା' ୧୭.୧୧.୨୦୧୩

ଚିଠିର ନକଲ ସହିତ ସମସ୍ତ ସଂଲଗ୍ନ ନଥିଗୁଡ଼ିକର ନକଲ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ଓ ଜନଜାତି ଗବେଷଣା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, ସିଆରପି ଛକ, ଭୁବନେଶ୍ୱରଙ୍କ ସୂଚନା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରେରଣ କରାଗଲା ।

ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ (ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି)
ଏବଂ ସରକାରଙ୍କ ଅତିରିକ୍ତ ସଚିବ

ଭାରତ ସରକାର

ଆଦିବାସୀ ବ୍ୟାପାର ମନ୍ତ୍ରାଳୟ

ଶାସ୍ତ୍ରୀ ଭବନ, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ

ସଂଖ୍ୟା. ୨୩୦୧୧/୩୩/୨୦୧୦-ଏଫ୍. ଆର.ଏ, ତାରିଖ-୮.୧୧.୨୦୧୩

ପ୍ରାପ୍ତେଷୁ,

- ୧) ମୁଖ୍ୟ ଶାସନ ସଚିବ, ସମସ୍ତ ରାଜ୍ୟ ସରକାର
(ଜାମ୍ମୁ ଓ କାଶ୍ମୀର, ପଞ୍ଜାବ, ହରିୟାଣା ଏବଂ ଦିଲ୍ଲୀ ବ୍ୟତୀତ)
- ୨) ସମସ୍ତ କେନ୍ଦ୍ର ଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରଶାସକ
(ଲକ୍ଷାଦ୍ୱୀପ ଏବଂ ପୁଡୁଚେରୀ ବ୍ୟତୀତ)

ବିଷୟ: ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କ (ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସ୍ୱୀକୃତି) ଆଇନ, ୨୦୦୬ର ଧାରା ୩(୧) (କ) ଅଧୀନରେ ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ, ପୁରାତନ ବାସସ୍ଥଳୀ, ସର୍ବେକ୍ଷଣ ହୋଇନଥିବା ଗ୍ରାମସମୂହ ଇତ୍ୟାଦିକୁ ରାଜ୍ୟ ଗ୍ରାମକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ।

ମହାଶୟ,

ଆପଣମାନେ ଅବଗତ ଥିବେ ଯେ, ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ବସତି ଅଧିକାରର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଓ ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ, ପୁରାତନ ବାସସ୍ଥଳୀ, ସର୍ବେକ୍ଷଣ ହୋଇନଥିବା ଗ୍ରାମସମୂହ ଇତ୍ୟାଦିକୁ ରାଜ୍ୟ ଗ୍ରାମକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ

କରାଯିବାକୁ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କ ଏକ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଭାବେ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କ (ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସ୍ୱୀକୃତି) ଆଇନ, ୨୦୦୬ର ଧାରା ୩(୧) (କ) ଅଧୀନରେ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଗତ ବର୍ଷ ଏହି ଆଇନ ପ୍ରଣୟନର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ ସମ୍ପର୍କରେ ସମସ୍ତ ରାଜ୍ୟ ଏବଂ କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକୁ ଏକ ବିସ୍ତୃତ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ, ଯାହା ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ଅବସ୍ଥିତ, ଏଭଳି ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରମୁଖ୍ୟ ହେଉଥିବା କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଆପତ୍ତି ବା ରିହାତିକୁ ଗ୍ରାହ୍ୟ ନକରି ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସେହିଭଳି ଗ୍ରାମସମୂହକୁ ରାଜ୍ୟ ଗ୍ରାମକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆରୋପ କରିଥିଲା । ଜରୁରୀକାଳୀନ ଭିତ୍ତିରେ ଏବଂ ଏକ ସମୟବନ୍ଧ ପ୍ରଣାଳୀରେ ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ, ପୁରାତନ ବାସସ୍ଥଳୀ, ସର୍ବେକ୍ଷଣ ହୋଇନଥିବା ଗ୍ରାମସମୂହ ଇତ୍ୟାଦିକୁ ରାଜ୍ୟ ଗ୍ରାମକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯିବା ଲାଗି ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଏହା ମଧ୍ୟ ସ୍ପଷ୍ଟ କରାଯାଇଥିଲା ଯେ, ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ମଧ୍ୟରେ ସାମଗ୍ରିକ ରୂପେ ଗ୍ରାମର ବାସ୍ତବ ଭୂ-ବିନିଯୋଗ, ଏହା ସହିତ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଗ୍ରାମଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ ଲାଗି ବ୍ୟବହୃତ ହେବାକୁ ଥିବା ଜମି ଯେପରିକି ବିଦ୍ୟାଳୟ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସେବା, ସର୍ବସାଧାରଣ ସ୍ଥାନ ଇତ୍ୟାଦିକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବ । ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କ (ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସ୍ୱୀକୃତି) ସଂଶୋଧିତ ନିୟମ, ୨୦୧୨, ଯାହା ୬.୯.୨୦୧୨ରେ ବିଜ୍ଞାପିତ ହୋଇଥିଲା, ତତ୍ପରେ ଏହି ପ୍ରାବଧାନ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

୨. ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ, ୨୦୦୬ ଆଜିକୁ ୫ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ବର୍ଷ ଧରି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଆସୁଥିଲେ ହେଁ, ରାଜ୍ୟ/କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳ ସରକାରମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମକୁ ରାଜ୍ୟ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଗତି ମନ୍ତ୍ର ବୋଲି ଜଣାଇ ଅଛନ୍ତି । ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଏହା ମଧ୍ୟ ସୂଚନା ଆସିଛି ଯେ, ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନେ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମକୁ ରାଜ୍ୟ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ କୌଣସି ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରୁନାହାନ୍ତି, ଯେହେତୁ ରାଜ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ଅଧିକାରୀମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ବିଚାର କରୁଛନ୍ତି ଯେ, ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ, ୨୦୦୬ର ପ୍ରାବଧାନଗୁଡ଼ିକ ଜଙ୍ଗଲ ସଂରକ୍ଷଣ ଆଇନ, ୧୯୮୦ ତଥା ୧୩.୧୧.୨୦୦୦ ତାରିଖରେ ମାନ୍ୟବର ପ୍ରସ୍ତିମ କୋର୍ଟଙ୍କ ରାୟର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଏହି ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଏହି ପ୍ରକାର ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ଅଣ ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ବିଜ୍ଞପ୍ତି ରହିତ କରିବା ଦିଗରେ ରହିତାଦେଶ ଜାରୀ କରାଯାଇଛି । ଏହାବାଦ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ରାଜ୍ୟ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ଲାଗି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେକ ସମସ୍ୟା ମଧ୍ୟ ଯୋଡ଼ିହୋଇ ରହିଛି, ଯାହା ସମ୍ପର୍କରେ ଏହି ଆଇନର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ପାଇଁ ଉତ୍ତରଦାୟୀ ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସ୍ପଷ୍ଟତା ନାହିଁ, ଯଥା: ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଓ ସେହି ପ୍ରକାରର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମକୁ ରାଜ୍ୟ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲ ସଂରକ୍ଷଣ ଆଇନ ୧୯୮୦ର ଧାରା ୨ ଅନୁଯାୟୀ ଜଙ୍ଗଲ ଓ ପରିବେଶ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟର ଅନୁମୋଦନ ଆବଶ୍ୟକ କି; ଏଥିପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିକୁ ବିଜ୍ଞପ୍ତି ରହିତ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ କି; ଏଭଳି ପରିବର୍ତ୍ତନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିର ଆଇନଗତ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ‘ଜଙ୍ଗଲ’ ରହିବ ନା ‘ରାଜ୍ୟ’ ରହିବ; ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ଥିବା ବାସସ୍ଥଳୀ, ଅଣନଥିକୃତ କିମ୍ବା ସର୍ବେକ୍ଷଣ କରାଯାଇନଥିବା ବସତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକ ଯାହା ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗର ନଥିପତ୍ରରେ ଉପଲବ୍ଧ ନାହିଁ, ତାହାକୁ କିଭଳି ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯିବ ଇତ୍ୟାଦି । ଏହାଛଡ଼ା ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମକୁ ରାଜ୍ୟ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ କେଉଁ ପଦ୍ଧତି ଅନୁସରଣ କରାଯିବ, ସେଥିନେଇ ମଧ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ନିକଟରେ ସ୍ପଷ୍ଟତା ନାହିଁ ।

୩. ଉପରୋକ୍ତ ପ୍ରସଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ସ୍ପଷ୍ଟତା ଆଣିବା ପାଇଁ ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ସେହିଭଳି ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ରାଜ୍ୟ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ ଦୂରାନ୍ୱିତ କରିବା ପାଇଁ ଆଇନର ଧାରା ୩(୧) (କ) ଅନୁଯାୟୀ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣମାନ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଏବଂ କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳ ପ୍ରଶାସକଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଉଛି:

କ୍ରମାଙ୍କ	ସମସ୍ୟା	ସମ୍ପର୍କିତତା
୧.	<p>ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କ (ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସ୍ୱୀକୃତି) ଆଇନ ୨୦୦୬ର ପ୍ରାବଧାନଗୁଡ଼ିକ ଜଙ୍ଗଲ ସଂରକ୍ଷଣ ଆଇନ, ୧୯୮୦ର ପ୍ରାବଧାନ ତଥା ରିଟ୍ ପିଟିସନ ସଂଖ୍ୟା. ୩୩୭/୧୯୯୫ର ଆଇ.ଏ. ସଂଖ୍ୟା.୨ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମାନ୍ୟବର ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ୧୩.୧୧.୨୦୦୦ରେ କରାଯାଇଥିବା ଶୁଣାଣିକୁ ଅଧିକୃତ କରାଯାଇଛି କି ?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ଏହାଏକ ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟ ନିୟମ ତଥା ବୈଧାନିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଯେ, ଯେ ଏକ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଆଇନ ଏହାର ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ନ୍ୟାୟାଳୟ ବିଚାର ଓ ଆଦେଶ ଠାରୁ ଆଗରେ ରହିବ । ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ, ୨୦୦୬ର ଧାରା ୪(୧) ଯାହା ଜଙ୍ଗଲ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟ କ୍ରିୟା ରାଜ୍ୟର କୌଣସି ଅଞ୍ଚଳରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରୁଅଛି ଯେଉଁଠାରେ ସେମାନେ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଭାବେ ଘୋଷିତ ହୋଇଛନ୍ତି ତାହା ଆଇନର ଧାରା ୩(୧) ସହିତ ଧାରା ୩(୧) (କ) ଅଧୀନ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରକୁ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କୁ ‘ପ୍ରଚଳିତ କୌଣସି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆଇନ ର ବିରୋଧ ନକରି’ ହିଁ ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇଅଛି । ଏହା ଏକ ବିରୋଧ ବିହୀନ ଆଇନ, ତେଣୁ ଏହା ଆଇନର ଧାରା ୩(୧)ର ପ୍ରାବଧାନ ଅନୁସାରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରୁଅଛି । ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା ଅନାବଶ୍ୟକ ଯେ, ଏହା କୌଣସି ଆଇନ ବା ବିଚାରାଳୟ ଶୁଣାଣିର ବିରୋଧ କଲେ ମଧ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକ ବଳବତ୍ତର ରହିବ । ପୁନଶ୍ଚ, ଆଇନର ଧାରା ୪(୧) ଅନୁଯାୟୀ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନରେ ବିନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବ୍ୟତୀତ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ସଂରକ୍ଷଣ ଆଇନ ୧୯୮୦ର ଜଙ୍ଗଲ ଜମିର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି ଆବଶ୍ୟକ ଅନୁମୋଦନ, ‘ନେଟ୍ ପ୍ରଜେକ୍ଟ୍ ଭାଲ୍ୟୁ’ ଏବଂ ‘କ୍ଷତିପୂରକ ବନୀକରଣ’ ର ଦେୟ ପ୍ରଦାନର ଆବଶ୍ୟକତା ଠାରୁ ମୁକ୍ତ ରହିବ । ଏହି ପ୍ରାବଧାନର ସରକାରୀ ଏହି ଯେ, ଧାରା ୩(୧) (କ) ଅଧୀନରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରର ସ୍ୱୀକୃତି ଏବଂ ହସ୍ତାନ୍ତରଣ ସହିତ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଏବଂ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବା କାର୍ଯ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ସଂରକ୍ଷଣ ଆଇନ, ୧୯୮୦ର ଧାରା ୨ ସମେତ କ୍ଷତିପୂରକ ବନୀକରଣ ଓ ନେଟ୍ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ୍

କ୍ରମାଙ୍କ	ସମସ୍ୟା	ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣ
9.	<p>ଜଙ୍ଗଲ ସଂରକ୍ଷଣ ଆଇନ, ୧୯୮୦ର ଧାରା ୨ ଅଧୀନରେ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମସମୂହକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ଲାଗି ପରିବେଶ ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟର ଅନୁମତି ଆବଶ୍ୟକ କି ?</p>	<p>ଭାରତୀୟ ଅନୁଯାୟୀ ଦେୟ ପ୍ରଦାନର ଆବଶ୍ୟକତା ଠାରୁ ମୁକ୍ତ ଅଟେ ।</p> <ul style="list-style-type: none"> ତା' ୩୧.୧୨.୨୦୦୭ ଠାରୁ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ, ୨୦୦୭ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବା ପରେ ରିଟ ପିଟିସନ ସଂଖ୍ୟା ୩୩୭/୧୯୯୫ର ଆବେଦନ ସଂଖ୍ୟା ୨ ଉପରେ ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟ ତା. ୧୩.୧୧.୨୦୦୦ରେ ଜଙ୍ଗଲ (ସଂରକ୍ଷଣ) ଆଇନ, ୧୯୮୦ର ବ୍ୟାପକ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଦେଇଥିବା ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀକାଳୀନ ଆଦେଶ ତେଣୁ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନର ଧାରା ୩ (୧) (କ) ଦ୍ୱାରା ହିଁ ପରିଚାଳିତ ହେବ, ଏବଂ ସେହିପରି ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଓ ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ଏହି ଧାରା ଅଧୀନରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯିବା ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ମଧ୍ୟ ଆଇନର ଧାରା ୩ (୧) ଅଧୀନରେ ବିନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଭଳି ସ୍ୱୀକୃତ ହେବ । ପୂର୍ବରେ ସଂଖ୍ୟା ୧ରେ ସୂଚିତ କରାଯାଇଥିବା ମତ ଅନୁସାରେ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ଲାଗି ଜଙ୍ଗଲ ସଂରକ୍ଷଣ ଆଇନ, ୧୯୮୦ର ଧାରା ୨ ଅଧୀନରେ ପରିବେଶ ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟର ଅନୁମତି ନେବା ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ । ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ, ୨୦୦୭ର ପ୍ରାବଧାନ ଅନୁସାରେ ଜିଲ୍ଲା-ସ୍ତରୀୟ କମିଟି ଆଇନର ଧାରା ୩ (୧) ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସତ୍ତ୍ୱର ଅନୁମୋଦନ ପ୍ରଦାନ କରିବା ସହିତ ଆଇନର ଧାରା ୩ (୧) (କ)ର ପ୍ରାବଧାନ ଅନୁସାରେ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ଲାଗି ପାଇଁ ରୂଡ଼ାନ୍ତ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ।
୩.	<p>ଯେଉଁ କମିଗୁଡ଼ିକ ଜଙ୍ଗଲ ଜମି ରୂପେ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ ହୋଇନାହିଁ, ସେହି ଜମିରେ ଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଏବଂ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ତା' ୧୨.୧୨.୧୯୯୭ରେ ଗୋଦାବର୍ମନ ମାମଲାରେ ମାନ୍ୟବର ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଯାହା ତାଙ୍କର ଐତିହାସିକ ରାୟରେ କହିଥିଲେ :

କ୍ରମାଙ୍କ	ସମସ୍ୟା	ସମ୍ପର୍କରଣ
୪.	<p>ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆବଶ୍ୟକ କି ?</p> <p>ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ କିମ୍ବା ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଗ୍ରାମକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ଲାଗି ଉକ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିର ଅଧିକାରୀ ରାଜ/ଅଣ-ସଂରକ୍ଷଣ କିମ୍ବା ସ୍ଥିତିର ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ଅଛି କି ?</p>	<p>“ଜଙ୍ଗଲ ଜମି’ ସଂଜ୍ଞା ଯାହା ଧାରା ୨ (ଜଙ୍ଗଲ ସଂରକ୍ଷଣ ଆଇନ, ୧୯୮୦ ର) ଅଧୀନରେ ଆସୁଛି ତାହା ଜଙ୍ଗଲକୁ କେବଳ ଶରକୋଷରେ ‘ଜଙ୍ଗଲ’ର ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ଅର୍ଥରେ ରୁଖାଉନାହିଁ; ବରଂ କୌଣସି ଅଞ୍ଚଳ ଯାହା ଜଙ୍ଗଲ ଭାବେ ସରକାରୀ ରେକର୍ଡରେ ମାଲିକାନା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟରେ ନଥିବାରୁ ହୋଇଛି, ତାହାକୁ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରୁଅଛି ।”</p> <ul style="list-style-type: none"> • ସେହିଦିନ ଠାରୁ ‘ଜଙ୍ଗଲ ଜମି’ର ସଂଜ୍ଞାକୁ ବ୍ୟାପକ ଅର୍ଥରେ ରୁଖାଯାଇଛି; ଅର୍ଥାତ୍ ଏହା କେବଳ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ ଜମିକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରୁନାହିଁ, ତା’ ସହିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଯାହା ରାଜସ୍ୱ ଜଙ୍ଗଲ, ଘରୋଇ ଜଙ୍ଗଲ, ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରକାର ଜଙ୍ଗଲ ଜମି ମଧ୍ୟ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । • ଯେବେଠାରୁ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଅଧୀନରେ ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ଦାବି ଆବେଦନ କରିବା ଲାଗି କୁହାଯାଇଛି, ଯଦି ସେଠାରେ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ କୌଣସି ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ କିମ୍ବା ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକ ଅବସ୍ଥିତ ଅଛି ଯାହା ଜଙ୍ଗଲ ଜମି କିମ୍ବା ଭାବେ ନଥିବାରୁ ହୋଇନାହିଁ, ଉକ୍ତ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । • ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ, ୨୦୦୬ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାରର ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜଙ୍ଗଲର ବିସ୍ତୃତ ସଂଜ୍ଞା ସହିତ (ଉପରେ ଦେଖନ୍ତୁ) ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ କିମ୍ବା ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଗ୍ରାମକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାର ଅଧିକାରର ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରୁଛି । • କେତେକ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ରାଜସ୍ୱ ଜଙ୍ଗଲ କିମ୍ବା ଘରୋଇ ଜଙ୍ଗଲ କିମ୍ବା ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ଜଙ୍ଗଲର ଜମିରେ ଥାଇପାରେ । • ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ, ୨୦୦୬ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ କିମ୍ବା ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଗ୍ରାମକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ସମ୍ପର୍କିତ ଜଙ୍ଗଲ

କ୍ରମାଙ୍କ	ସମସ୍ୟା	ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣ
୪.	<p>ଆଇନର ଧାରା ୩(୧)(କ) ଅଧୀନରେ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ଅଭୟାରଣ୍ୟ ଏବଂ ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟାନରେ ଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯିବ କି ?</p>	<p>ଅଧିକାର ପାଇଁ ଉକ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିର ଅଧିସୂଚନା ରଦ୍ଦ/ ଅଣ-ଫରକ୍ଷଣ ଆବଶ୍ୟକ କରୁନାହିଁ ।</p> <ul style="list-style-type: none"> • ତେବେ ଉକ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମ ଯାହା ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମକୁ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଛି ଏବଂ ରାଜସ୍ୱ ରେକର୍ଡକୁ ଯାଇଛି ତାହାର ଆଇନଗତ ସ୍ଥିତି ସୁନିଶ୍ଚିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରକ୍ରିୟା ରାଜ୍ୟ ସ୍ତରୀୟ ରାଜସ୍ୱ ଜମି ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ଆଇନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବ, ଯାହା ସ୍ଥାନ କାଳ ପରିଶେଷରେ ଭିନ୍ନ ରହିବ । • ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ, ୨୦୦୬ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କୁ ଅଭୟାରଣ୍ୟ ଏବଂ ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟାନ ସହିତ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି । • ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ଅଭୟାରଣ୍ୟ ଏବଂ ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟାନରେ ଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ଆଇନର ଧାରା ୩(୧)(କ) ଅଧୀନରେ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।
୬.	<p>ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ବିଚାରାଧୀନ ରଖି ଜଙ୍ଗଲ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କର ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରିବା ପ୍ରକ୍ରିୟା ଚାଲୁରହିବ କି ?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ, ୨୦୦୬ର ଧାରା ୩(୧)(କ) ପ୍ରାବଧାନ ଅଧୀନରେ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯିବା ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କ ଅଧିକାରର ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ଏକ ପ୍ରାକ୍-ଆବଶ୍ୟକତା ନୁହେଁ । • ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କୁ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରର ସ୍ୱୀକୃତି ଏବଂ ପ୍ରଦାନ କରିବା ପ୍ରକ୍ରିୟା, ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା ନକରି ଚାଲୁ ରହିବ ।

କ୍ରମାଙ୍କ	ସମସ୍ୟା	ସମ୍ପର୍କିତତା
୭.	<p>ପୁରାତନ ବାସସ୍ଥଳୀ, ଅଣନଥିକୃତ କିମ୍ବା ସର୍ବେକ୍ଷଣ ହୋଇନଥିବା ବସତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକ, ଯାହା କୌଣସି ରାଜସ୍ୱ କିମ୍ବା ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମର ନଥିର ଅଂଶବିଶେଷ ନୁହଁ, ତାହାକୁ କିଭଳି ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇପାରିବ ?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ନିୟମ ୨-କ, ପ୍ରାବଧାନ ଅନୁସାରେ ଏହି ଆଇନ ଉଭୟ ତା'ର ଅର୍ଥ ଏବଂ ଭାବ ଅନୁଯାୟୀ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଛି ବୋଲି ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଜିଲ୍ଲା ପ୍ରଶାସନ ଏବଂ ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ଉତ୍ସାହଜନକ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ଯେ, ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମକୁ ପ୍ରାଥମିକ ଭାବେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯିବା ଲାଗି ଚିହ୍ନଟ କରାଯାଇସାରିଛି । ପଡ଼ା କିମ୍ବା ଜନବସତି, ଅଣନଥିକୃତ କିମ୍ବା ସର୍ବେକ୍ଷଣ ହୋଇନଥିବା ବସତି, ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ବା ଟାଙ୍ଗ୍ୟା (Taungya) ଗ୍ରାମର ଚିହ୍ନଟକରଣ ତଥା ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ, ୨୦୦୬ର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଯାୟୀ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟା ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ନିୟମାବଳୀ, ୨୦୦୮ର ନିୟମ ୨କ ଯାହା ତା ୬.୯.୨୦୧୨ ତାରିଖରେ ବିଜ୍ଞାପିତ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସଂଶୋଧନ ନିୟମାବଳୀ, ୨୦୧୨ ରୂପେ ସଂଶୋଧିତ ହୋଇଅଛି, ସେଥିରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି । ଏହି ନିୟମାବଳୀ ମଧ୍ୟ ପଡ଼ା ଏବଂ ବସତିଗୁଡ଼ିକୁ ଗ୍ରାମ ଭାବେ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରୁଅଛି ଏବଂ ଉକ୍ତ ପଡ଼ା ଏବଂ ବସତିର ଅଧିକାର ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରାମର କୌଣସି ସ୍ୱୀକୃତ ଅଧିକାରକୁ ବ୍ୟାପୀତ ନପହୁଆଇ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।
୮.	<p>କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକ ଯେଉଁଠାରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀମାନେ ପ୍ରାଥମିକ ଭାବେ ବସବାସ କରିଆସୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯିବା</p>	<ul style="list-style-type: none"> ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ, ୨୦୦୬ର ଧାରା ୪(୧)(ଖ) ସହିତ ଧାରା ୨ (ନ)ର ଆବଶ୍ୟକ କରୁଛି ଯେ, ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରର ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ ଲାଗି ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କର 'ସତ୍ୟ କିମ୍ବା ଗୋଷ୍ଠୀ' ପ୍ରମାଣିତ କରିବା ଜରୁରୀ ଯେ, ସେମାନେ ଗତ ୧୩ ଡିସେମ୍ବର ୨୦୦୫ରୁ ୩ ପାଞ୍ଚି ଧରି (୭୫ ବର୍ଷ) ଧରି ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ବାସ କରିଆସୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ଉପରେ ଜୀବନଜୀବିକା ନିର୍ବାହ ଆବଶ୍ୟକତା ଲାଗି ପାରମ୍ପରିକ ଭାବେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଅଟନ୍ତି ।

କ୍ରମାଙ୍କ	ସମସ୍ୟା	ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣ
	ପୂର୍ବରୁ ଉଚ୍ଚ ଗ୍ରାମରେ ୧୩ ଡିସେମ୍ବର ୨୦୦୫ ପୂର୍ବରୁ ୧୫ବର୍ଷ ଧରି ରହିଆସୁଥିବାର ପ୍ରମାଣ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ କି ?	<ul style="list-style-type: none"> ଆଇନରେ କୌଣସି ଠାରେ ଆବଶ୍ୟକ କରାଯାଇନାହିଁ ଯେ, ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରର ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇବା ଲାଗି, ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟକୁ ଜଙ୍ଗଲର କୌଣସି ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଏବଂ ଚିହ୍ନଟଯୋଗ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ୧୫ ବର୍ଷ ଧରି ରହିବାର ପ୍ରମାଣ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଯେତେବୃତ୍ତ ସେମାନେ ପ୍ରମାଣ ଦେଇପାରୁଥିବେ ଯେ, ସେମାନେ ୧୩ ଡିସେମ୍ବର ୨୦୦୫ ମଧ୍ୟରେ ୧୫ ବର୍ଷଧରି ଜଙ୍ଗଲ କିମ୍ବା ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ବସବାସ କରିଆସୁଛନ୍ତି, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନ ଅଧୀନରେ ନିଜର ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରର ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରାପ୍ତ କରିପାରିବେ ବୋଲି ବିଚାର କରାଯିବ । ଏହି ସମାନ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀକୁ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ଯେଉଁଠାରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀମାନେ ପ୍ରାଥମିକ ଭାବେ ବସବାସ କରିଆସୁଛନ୍ତି, ତାହାକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଲାଗୁ କରାଯିବ ।

୪. ଜଙ୍ଗଲ ଜମି ଉପରେ ଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ, ପୁରାତନ ବାସସ୍ଥଳୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବସତିଗୁଡ଼ିକର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ତଥା ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନର ପ୍ରକ୍ରିୟା ସମ୍ପର୍କରେ ଏହି ପତ୍ର ସହ ସଂଲଗ୍ନ ପରିଶିଷ୍ଟରେ ସୂଚିତ କେତେକ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ତେଣୁ ସମସ୍ତ ରାଜ୍ୟ ସରକାର/କେନ୍ଦ୍ର ଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରଶାସକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନୁପାଳନ ନିମନ୍ତେ ଜାରି କରାଯାଇଛି ।
୫. ଉପରୋକ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣ/ପଦ୍ଧତିମାନ ଆପଣଙ୍କ ରାଜ୍ୟ/କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସଂସ୍ଥାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ତଥା ଆବଶ୍ୟକ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ ଆଣିବା ଲାଗି ଅନୁରୋଧ କରାଯାଇଛି । ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି ନିଆଯାଇଥିବା ପଦକ୍ଷେପ ସମ୍ପର୍କରେ ଏହି ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟକୁ ଯଥାଶୀଘ୍ର ସୂଚିତ କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଅନୁରୋଧ ।
୬. ଏହା କ୍ଷମତାପ୍ରାପ୍ତ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଅନୁମୋଦନ କ୍ରମେ ଜାରି କରାଯାଇଅଛି ।

ଆପଣଙ୍କର ବିଶ୍ୱସ୍ତ

(ଡ. ସାଧନା ରାଉତ)

ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଯୁଗ୍ମ ସଚିବ, ଫୋନ-୨୩୩୮୩୭୨୨

ଏହାର ଏକତିତା ନକଲ ସମସ୍ତ ଆଦିବାସୀ/ମଙ୍ଗଳ ବିଭାଗର ପ୍ରମୁଖ ସଚିବ/ସଚିବ/ଆୟୁକ୍ତମାନଙ୍କୁ ସୂଚନା ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକ ପଦକ୍ଷେପ ଲାଗି ପ୍ରେରଣ କରାଗଲା ।

ଉତ୍ତମ କୁମାର କର

ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଅନୁସଚିବ

ସଂଖ୍ୟା. ୨୩୦୧୧/୩୩/୨୦୧୦-ଏଫ୍.ଆର୍.ଏ

ଭାରତ ସରକାର

ଆଦିବାସୀ ବ୍ୟାପାର ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ

ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କ (ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସ୍ୱୀକୃତି) ଆଇନ, ୨୦୦୬ ଅଧୀନରେ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ଲାଗି ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା

ଏହା ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟର ଡି.ଓ. ସଂଖ୍ୟା. ୧୭୦୧୪/୨/୨୦୦୬ ପିସି ଆର୍.ଭି (ଭଲ୍ୟୁମ୍-୬) ତା’ ଫେବୃଆରୀ ୨୫, ୨୦୦୮ର ଅଧିକୃତ ଏବଂ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟର ପତ୍ର ସଂଖ୍ୟା ୨୩୦୧୧/୨୮/୨୦୦୮-ଏସ୍.ଜି.୨ ତା.୩.୧୨.୨୦୦୮ର ପୁନଃ ଅଧିକୃତ ଅଟେ ।

ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କ (ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସ୍ୱୀକୃତି) ଆଇନ, ୨୦୦୬ର ଧାରା ୩(୧)(କ) ଯାହା ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନକୁ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଅଛି:

“୩.(୧) ଏହି ଆଇନର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ନିମନ୍ତେ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକ ଯାହା ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷ କିମ୍ବା ଗୋଷ୍ଠୀ କିମ୍ବା ଉଭୟଙ୍କ ଅଧିକାରକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବ ତାହା ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କର ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଜମି ଉପରେ ଅଧିକାର ଭାବେ ବିବେଚିତ ହେବ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା:-”

XXXX

(କ) ନଥିଲୁ, ବିଜ୍ଞାପିତ ହୋଇଥିବା କିମ୍ବା ହୋଇନଥିବା ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ, ପୁରାତନ ବସତି, ସର୍ବେକ୍ଷଣ ହୋଇନଥିବା ଗ୍ରାମ ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲରେ ଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଏବଂ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଅଧିକାର ;

ଧାରା ୨ (ଘ) ‘ଜଙ୍ଗଲ ଜମି’କୁ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଅଛି:

‘ଜଙ୍ଗଲ ଜମି’ କହିଲେ ଯେକୌଣସି ଜଙ୍ଗଲ ଅଞ୍ଚଳ ମଧ୍ୟରେ ଆସୁଥିବା ଯେକୌଣସି ଜମି, ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ ହୋଇନଥିବା ଜଙ୍ଗଲ, ସୀମା ଚିହ୍ନଟ କରାଯାଇନଥିବା ଜଙ୍ଗଲ, ପରିଦୃଷ୍ଟ ହେଉଥିବା କିମ୍ବା ବିବେଚିତ ହେଉଥିବା ଜଙ୍ଗଲ, ସୁରକ୍ଷିତ ଜଙ୍ଗଲ, ସଂରକ୍ଷିତ ଜଙ୍ଗଲ, ଅଭୟାରଣ୍ୟ ଏବଂ ଜାତୀୟ ଉଦ୍ୟାନର ଅନ୍ତର୍ଗତ ହେଉଥିବା ଜମିକୁ ବୁଝାଏ ;

ଧାରା ୨ (ତ) ‘ଗ୍ରାମ’ର ସଂଜ୍ଞା ପ୍ରଦାନ କରୁଅଛି ଯାହା ନିମ୍ନୋକ୍ତକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରୁଅଛି:

“୩. ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ, ପୁରାତନ ବସତି କିମ୍ବା ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଏବଂ ଅଣସର୍ବେକ୍ଷଣ ଗ୍ରାମ ଯାହା ଗ୍ରାମଭାବେ ବିଜ୍ଞାପିତ ହୋଇଛି କିମ୍ବା ହୋଇନାହିଁ;”

ଧାରା ୨ (ତ) ‘ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ’ର ସଂଜ୍ଞା ପ୍ରଦାନ କରୁଅଛି ଯାହା ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଅଛି;

‘ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ’ ଅର୍ଥାତ୍ କୌଣସି ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଜଙ୍ଗଲର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ନିମନ୍ତେ ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଥିବା ବସତି କିମ୍ବା ଜଙ୍ଗଲ ସଂରକ୍ଷଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଯାହା ଜଙ୍ଗଲ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ହୋଇଥିବା ଗ୍ରାମସମୂହ, ନିଧାର୍ଯ୍ୟ ଦାବି ଥିବା ଜମି, ସମସ୍ତ ପ୍ରକାରର ଟଙ୍କା ବସତି, ଯେକୌଣସି ନାମର ଗ୍ରାମଖଣ୍ଡ ସହିତ କୃଷି ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ଜମି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ସରକାରୀ ଅନୁମୋଦନ ପ୍ରାପ୍ତ ଜମିଗୁଡ଼ିକର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ;”

ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କ (ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ସ୍ୱୀକୃତି) ନିୟମ, ୨୦୦୮ ର ଧାରା ୨(କ) ର ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ହୋଇଥିବା ସଂଶୋଧନ ନିମ୍ନ ପ୍ରକାରରେ କହୁଅଛି:

“୨(କ) ପଢ଼ା କିମ୍ବା ବସତିଗୁଡ଼ିକର ଚିହ୍ନଟ ଏବଂ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଏକତ୍ରୀକରଣ”

ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନେ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବେ ଯେ,-

- (କ) ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଞ୍ଚାୟତ ଏହାର ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପଢ଼ାଗୁଡ଼ିକର କିମ୍ବା ଗ୍ରାମବସତିଗୁଡ଼ିକର, ଅଣ ନଥିକୃତ କିମ୍ବା ସର୍ବେକ୍ଷଣ ହୋଇନଥିବା ଗ୍ରାମବସତି କିମ୍ବା ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ କିମ୍ବା ଟଙ୍କା ବସତିର ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ, ଯାହା ନୀତିଗତ ଭାବେ କୌଣସି ରାଜସ୍ୱ କିମ୍ବା ଜଙ୍ଗଲ ନଥିର ଅଂଶବିଶେଷ ନଥିବ । ଉକ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବସତି, ପଢ଼ାଗ୍ରାମ କିମ୍ବା ଗ୍ରାମର ବସତିଗୁଡ଼ିକରେ ଗ୍ରାମସଭାର ଆୟୋଜନ କରାଯାଇ ଏକ ଚିଠା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବ । ଏହି ଆଇନର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଯାୟୀ ଉକ୍ତ ତାଲିକାକୁ ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ ଦ୍ୱାରା ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇ ଉକ୍ତ ଚିଠାକୁ ଏକ ପ୍ରସ୍ତାବନାମା ଭାବେ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ କମିଟିରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ ।
- (ଖ) ଉପଖଣ୍ଡ ସ୍ତରୀୟ କମିଟିର ଉପଖଣ୍ଡୀୟ ଅଧିକାରୀ ଏହି ପଢ଼ା ଗ୍ରାମ ଏବଂ ବସତି ତାଲିକାକୁ ଏକତ୍ରୀକରଣ କରିବେ ଯାହା ବର୍ତ୍ତମାନ କୌଣସି ଗ୍ରାମର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଦୁହେଁ କିନ୍ତୁ ଏହାକୁ ଗ୍ରାମସଭା ମାଧ୍ୟମରେ ଏକ ପ୍ରସ୍ତାବନାମା ଦ୍ୱାରା ପଞ୍ଚାୟତ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ଏହାର ମୂଳ ଗ୍ରାମ ସହିତ ହୁଏତ ସମ୍ପର୍କିତ ହୋଇଛି କିମ୍ବା ରାଜ୍ୟର ଉପଯୁକ୍ତ ନିୟମର ପ୍ରାବଧାନ ଦ୍ୱାରା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ଏହି ତାଲିକା ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ କମିଟିରେ ଜନମତାମତ ପରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି ।
- (ଗ) ପଢ଼ାଗ୍ରାମ ଏବଂ ବସତିଗୁଡ଼ିକର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ ବେଳେ ଉକ୍ତ ପଢ଼ାଗ୍ରାମ ଏବଂ ବସତିଗୁଡ଼ିକର ସ୍ୱୀକୃତି ଏବଂ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ଅଧିକାର ଯାହା ପୂର୍ବରୁ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି, ତାହା ଯେପରି ବ୍ୟାହତ ନହୁଏ ।

ପୁଣି ନିୟମ ୧୨(ଖ) (୫) ର ନିୟମ ନିମ୍ନମତେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି:

“୧୨ଖ. ଗୋଷ୍ଠୀ ଅଧିକାରର ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ ପ୍ରକ୍ରିୟା”

XXXX

(୫) ଆଇନର ଧାରା ୩ର ଉପଧାରା (କ)ର ପ୍ରାବଧାନ ଅନୁଯାୟୀ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ, ଅଣନଥିକୃତ ଗ୍ରାମର ପରିବର୍ତ୍ତନ ବର୍ତ୍ତମାନ ତଥା ଭବିଷ୍ୟତରେ ଜନଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ ଲାଗି ବ୍ୟବହୃତ ହେବାକୁ ଥିବା ଜମି ଯେଉଁଲି ବିଦ୍ୟାଳୟ, ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟକେନ୍ଦ୍ର, ସର୍ବସାଧାରଣ ସ୍ଥାନ ଇତ୍ୟାଦି ସମେତ ସାମଗ୍ରିକ ଭାବେ ସଂପୃକ୍ତ ଗ୍ରାମର ଭୂ-ବିନିଯୋଗକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବ ।

କୁଲାଇ ୨୦୧୨ରେ ଏହି ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିବା ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଆଇନର ପ୍ରାବଧାନଗୁଡ଼ିକରେ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକର ରାଜସ୍ଵ ଗ୍ରାମକୁ ଜିଭଲି ବିନା କୌଣସି ଆପତ୍ତିରେ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ସୁରକ୍ଷିତ ଅଞ୍ଚଳ ସହିତ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାର ଜଙ୍ଗଲ ଜମିର ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରିପାରିବ, ତାହାକୁ ବର୍ଷନା କରିଥିଲା । ଉପଧାରା (୩)(ଘ) ବର୍ଷନା କରୁଅଛି;-

(୩) ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଅଧିକାର ;

XXXX

(ଘ) ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକ ଖୁବ ପୁରାତନ ବସତି ଅଟେ । ଏହା ପ୍ରାକ୍ ସାଧାରଣତା ସମୟର ଅଟେ ଯାହା ବିଭିନ୍ନ ଜଙ୍ଗଲ ରେକର୍ଡରେ ଲିଖିତ ହୋଇଅଛି । ଏହି ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକର ସ୍ଥାପନକୁ ପ୍ରାକ୍-ସାଧାରଣତା ସମୟରେ ଜଙ୍ଗଲ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଜଙ୍ଗଲ ଅଞ୍ଚଳରେ ମଜୁରିଆ ପାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରଖି ପ୍ରୋସାହନ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକର ଅଞ୍ଚଳ ସହିତ ଏହାର ଅଞ୍ଚଳବାସୀଙ୍କର ସଂଖ୍ୟାକୁ ସମ୍ପୃକ୍ତ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ନଥିପତ୍ରରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି । ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଅଣ ନଥିକୃତ ବସତି ଏବଂ ପୁରାତନ ବସତିଗୁଡ଼ିକ ଅଛି, ଯାହା ସରକାରୀ ନଥିପତ୍ରରେ ସ୍ଥାନ ପାଇନାହିଁ । ଆଇନର ଧାରା ୩(୧)(କ) ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାରମ୍ପରିକ ବନବାସୀଙ୍କର ସମସ୍ତ ନଥିଭୁକ୍ତ, ବିଜ୍ଞାପିତ ହୋଇଥିବା କିମ୍ବା ହୋଇନଥିବା ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ, ପୁରାତନ ବସତି, ସର୍ବେକ୍ଷଣ ହୋଇନଥିବା ଗ୍ରାମ ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲରେ ଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମ ଯାହା ରାଜସ୍ଵ ଗ୍ରାମରେ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ହୋଇନାହିଁ ତାହାର ସମ୍ପର୍କିତ ଅଧିକାର ସହିତ ସମସ୍ତ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ପ୍ରୋସାହନ ଦେଉଅଛି । ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମର ରାଜସ୍ଵ ଗ୍ରାମକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଏବଂ ବନବାସୀଙ୍କର ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରର ସମ୍ପୃକ୍ତି ପ୍ରଦାନ ଆଇନ ଲାଗୁ ହେବା ପରେ ତୁରନ୍ତ ସମାପ୍ତ ହେବା କଥା । ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନେ ତେଣୁ ତୁରନ୍ତ ଏକ ସମୟସୀମା ମଧ୍ୟରେ ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ, ନଥିଭୁକ୍ତ, ସର୍ବେକ୍ଷଣ ହୋଇନଥିବା ଏବଂ ପୁରାତନ ବସତିଗୁଡ଼ିକୁ ରାଜସ୍ଵ ଗ୍ରାମରେ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଏବଂ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ସବୁ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଗ୍ରାମର ବର୍ତ୍ତମାନର ପ୍ରକୃତ ବ୍ୟବହାର ହେଉଥିବା ଜମି ସହିତ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଜନଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ ଲାଗି ବ୍ୟବହୃତ ହେବାକୁ ଥିବା ଜମି ଯେଉଁଲି ବିଦ୍ୟାଳୟ, ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟକେନ୍ଦ୍ର, ସର୍ବସାଧାରଣ ସ୍ଥାନ ଇତ୍ୟାଦିକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବ । ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମର ରେକର୍ଡ ସବୁ ଯାହା ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ଦ୍ଵାରା କାର୍ଯ୍ୟଶୀଳ ଅଛି, ତାହାକୁ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ ପରେ ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବେ ଅପଡେଟ୍ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ।’

ଉପରୋକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଅନୁସରଣ କରି ଏହି ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ନିମ୍ନରେ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ, ପୁରାତନ ବାସସ୍ଥଳୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବସତିକୁ ରାଜସ୍ଵ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଏକ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ପ୍ରଦାନ କରିଛି ।

ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଏବଂ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବିତ କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରକ୍ରିୟା

ନିମ୍ନଲିଖିତ କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ପାଳନ କରି ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ, ପୁରାତନ ବାସସ୍ଥଳୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବସତିକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇପାରେ :

୧. ସମସ୍ତ ଗ୍ରାମବସତି ଯାହା ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ଅଛି, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ୱାଚ୍ଛିକାଳ ହ୍ୟାଣ୍ଡବୁକ୍ ଏବଂ ସେନ୍ସିଭିଲିଜିଡ୍ ଡାଇରେକ୍ଟୋରୀ ସହାୟତାରେ ଚିହ୍ନଟ୍ କରାଯିବ । ଏହି ଆଇନ ଅଧୀନରେ ସମସ୍ତ ବସତି ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକରୁ କୌଣସି ରାଜସ୍ୱ ଆଦାୟ ହୁଏନାହିଁ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ରୂପେ ଧରିନିଆଯିବ ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯିବ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଅତିରିକ୍ତ ଭାବେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମତାମତ ପାଇବା ଲାଗି ଏହି ସୂଚନାକୁ ଏକ ଜନସୂଚନା ମାଧ୍ୟମରେ ସମସ୍ତ ପଞ୍ଚାୟତ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ, ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ଏବଂ ହାଟ୍ ବଜାର ଭଳି ସ୍ଥାନରେ ଲଗାଯାଇ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଏହି ଅଧିକାର ବାବଦରେ ଜଣାଇବା ସହିତ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିବା ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ଦାବି ଉପସ୍ଥାପନ ଲାଗି ଅନୁରୋଧ କରାଯିବ କିମ୍ବା ଉପଯୁକ୍ତ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ସହଯୋଗ ଲାଗି ଯୋଗାଯୋଗ କରିବାକୁ କୁହାଯିବ । ଏହିଭଳି ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକର ଚିଠା ପ୍ରସ୍ତୁତି ଲାଗି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜିଲ୍ଲାର ଜିଲ୍ଲାପାଳମାନେ ଦାୟୀ ରହିବେ ।
୨. ଉପଖଣ୍ଡ-ସ୍ତରୀୟ କମିଟିର ଉପଖଣ୍ଡ-ସ୍ତରୀୟ ଅଧିକାରୀମାନେ ସେହି ପଡ଼ାଗୁଡ଼ିକର ଚିଠା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା କୌଣସି ଗ୍ରାମର ଅଂଶ ହୋଇନଥିବେ କିନ୍ତୁ ଆଇନର ଧାରା ୩(୧)(କ) ଅନୁସାରେ ‘ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ’ର ସଞ୍ଚାର ଅଧୀନରେ ଆସୁଥିବେ । ଚିଠା ପ୍ରସ୍ତୁତି ପରେ ଉକ୍ତ ଚିଠାକୁ ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ ।
୩. ଉକ୍ତ ଗ୍ରାମ/ପୁରାତନ ବାସସ୍ଥଳୀଗୁଡ଼ିକର ଅଧିବାସୀମାନେ ଯେ ସେମାନଙ୍କ ଗ୍ରାମର ପରିବର୍ତ୍ତନ/ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଲାଗି ଦାବି ଆବେଦନ କରିବା ପାଇଁ ସକ୍ଷମ ହୋଇଛନ୍ତି ତାହାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜିଲ୍ଲାପାଳ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଲାଗି ଦାୟୀ ରହିବେ ।
୪. ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମ/ବାସସ୍ଥଳୀଗୁଡ଼ିକରେ ଗୋଟିଏ ସୂଚନା ଲଗାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ଯେ, ଏହି ଆବେଦନ କରାଯାଇପାରେ । ଆବେଦନ କରିବା ଲାଗି ପ୍ରକ୍ରିୟା (ଆଦେଶ ଅନୁସାରେ) ସହିତ ଦାବି ଆବେଦନ କରିବା ଲାଗି ଆମନ୍ତ୍ରଣ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ରହିଥିବ ।
୫. ଯେଉଁଠାରେ ଆବଶ୍ୟକ, ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକର ନୂତନ ଅପଡେଟ୍ କରାଯାଇ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜିଲ୍ଲାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ତାଲିକାକୁ ରାଜ୍ୟସ୍ତରୀୟ ତଦାରଖ କମିଟିକୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ ଯିଏ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଏବଂ ପୁରାତନ ବାସସ୍ଥଳୀ ଗୁଡ଼ିକର ପରିବର୍ତ୍ତନ ନେଇ ଏକ ରାଜ୍ୟବ୍ୟାପୀ ସମ୍ମିଳିତ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ । ଅଗ୍ରଗତି ବିବରଣୀ ସହିତ ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମର ତାଲିକା ସହିତ ଏହାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ସ୍ଥିତି ବାବଦରେ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟକୁ ତିନିମାସରେ ଏକ ରିପୋର୍ଟ ପ୍ରଦାନ କରିବେ ।
୬. ଏହି ଆଇନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଲାଗି ଆଇନର ଧାରା ୨(ପି)(୩) ଅନୁସାରେ ଏହିଭଳି ଗ୍ରାମ/ବାସସ୍ଥଳୀର ପ୍ରାପ୍ତବୟସ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ସମ୍ମେଳନକୁ ଗ୍ରାମସଭା ଭାବେ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ସେମାନେ ଏହି ଗ୍ରାମସଭାରେ ନିଜର ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟି ଗଠନ କରିବେ ।
୭. ଯଦି କେଉଁଠାରେ ପୁରାତନ ବାସସ୍ଥଳୀ କିମ୍ବା ଏକ ସର୍ବେକ୍ଷଣ କରାଯାଇନଥିବା ଗ୍ରାମରେ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟିର ଆବଶ୍ୟକ ସଂଖ୍ୟା ଅନୁଯାୟୀ ଗ୍ରାମରେ ସଭ୍ୟ ନାହାନ୍ତି, ତେବେ ସେମାନେ ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କମିଟି ଗଠନ କରିବେ । ଯଦି ଏହିଭଳି ଗ୍ରାମ ନିକଟରେ କୌଣସି ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମ ଅଛି, ତେବେ ଇଚ୍ଛା

କଲେ ସେମାନେ ଏକ ସର୍ବସମ୍ମତ ପ୍ରସ୍ତାବ ପଠାଇପାରିବେ, ଯାହା ଫଳରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ବେଳେ ଉକ୍ତ ଗ୍ରାମ ବଡ଼ ଗ୍ରାମ ସହିତ ମିଶିପାରିବ ।

୮. ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ, ପୁରାତନ ବାସସ୍ଥଳୀ, ସର୍ବେକ୍ଷଣ ହୋଇନଥିବା ଗ୍ରାମ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକ ଯାହା ନଥିକୃତ, ବିଜ୍ଞାପିତ ହୋଇଛି କିମ୍ବା ହୋଇନାହିଁ ତାହାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି ଆଇନର ଧାରା ୩(୧) (କ) ଅଧୀନରେ ଉକ୍ତ ବସତିର ଗ୍ରାମସଭା ଦ୍ୱାରା ମିଳିତ ଭାବେ ଏକ ଦାବି ପ୍ରଦାନ କରାଯିବା ଉଚିତ (ନିମ୍ନରେ ଦେଖନ୍ତୁ) । ଯଦି କୌଣସି ବସତି ଉପର ଆଧାର ଅନୁଯାୟୀ ତିନି ମାସ ମଧ୍ୟରେ ନିଜର ଦାବି ଆବେଦନ କରିବାରେ ବିଫଳ ହୁଏ, ତେବେ ଜିଲ୍ଲାପାଳ ଏକ ରାଜସ୍ୱ ଅଧିକାରୀ ଯିଏକି ତହସିଲଦାର ପଦବୀର ତୁଲ୍ୟ କିମ୍ବା ତାହାଠାରୁ ଉଚ୍ଚ ପଦବୀରେ ଥିବେ, ତାଙ୍କୁ ଉକ୍ତ ବସତିକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ଯିବା ଏବଂ ଏହାର ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ଲାଗି ଆବେଦନ କରିବାକୁ କହିବେ ।

୯. ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମରେ ଥିବା କୌଣସି ଗ୍ରାମ/ବାସସ୍ଥଳୀ ଯାହା ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମ ନୁହେଁ ତାହାକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସହିତ ନିମ୍ନଲିଖିତ ବିଷୟ ସହିତ ଯୋଗ୍ୟ ବିବେଚିତ କରାଯିବ :

- ଚଙ୍ଗା ଗ୍ରାମ ସହିତ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାରର ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଯାହା ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ସମୟ କ୍ରମେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇଛି, ଏବଂ ନଥିକୃତ / ସ୍ୱୀକୃତ କରାଯାଇଛି ।
- ଚଙ୍ଗା ଗ୍ରାମ ସହିତ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାରର ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଯାହା ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ଜଙ୍ଗଲ କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଲାଗି ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇଛି ଯାହାକୁ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଭାବେ ନଥିକୃତ/ ସ୍ୱୀକୃତ କରାଯାଇନାହିଁ ।
- ଫିକ୍ସଡ୍ ଡିମାଣ୍ଡ ହୋଲ୍ଡିଂକୁ ସହିତ ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ ଯାହା ସମୟ କ୍ରମେ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିଗଣଙ୍କୁ ଲିଜ ଦେବା କାରଣରୁ ଗଢ଼ିଉଠିଛି ।
- ସରକାରୀ ବିଭାଗ/ଫର୍ମ୍ଲା ଦ୍ୱାରା ଉନ୍ନତ ମୂଳକ ପ୍ରକଳ୍ପ ଲାଗି ବିସ୍ତାପିତ ହୋଇଥିବା କିମ୍ବା ଶ୍ରମିକ/ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ପ୍ରକାରର କାର୍ଯ୍ୟ ଲାଗି ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ଗଢ଼ିଉଠିଥିବା ସମସ୍ତ ଗ୍ରାମ/ ବସତି ଯାହାକୁ ସ୍ୱୀକୃତି, ସର୍ବେକ୍ଷଣ କିମ୍ବା ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ନଥିକୃତ କରାଯାଇନାହିଁ ।
- ଜଙ୍ଗଲ ଜମି ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ବସତି ଉପଯୁକ୍ତ ସର୍ବେକ୍ଷଣ ଏବଂ ବନ୍ଦୋବସ୍ତରୁ ବାଦ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିର ସମସ୍ତ ପୁରାତନ ଗ୍ରାମବସତି ଓ ସର୍ବେକ୍ଷଣ ହୋଇନଥିବା ଗ୍ରାମ ।

୧୦. ଉକ୍ତ ଜଙ୍ଗଲ ଗ୍ରାମ/ବସତିର ଗ୍ରାମସଭା/ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର ଜମିଟି ପ୍ରଥମେ ନିଜ ଗ୍ରାମ/ବସତିର ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବେ ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କ ଅନୁରୋଧ କ୍ରମେ ସ୍ଥାନୀୟ ଜମି ରାଜସ୍ୱ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ, ଏବଂ /କିମ୍ବା ଉପଖଣ୍ଡ- ସ୍ତରୀୟ ଜମିଟିର ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କ ସହାୟତାରେ ଏକ ସର୍ବିଶେଷ ନକ୍ସା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ ଯେଉଁଥିରେ ଗ୍ରାମର ବର୍ତ୍ତମାନ ଜମି ବ୍ୟବହାରର ତଥ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଥିବ । ଏହି ନକ୍ସା ନିମ୍ନଲିଖିତ ବିଷୟକୁ ଆଧାର କରିଥିବ :

- ଚାଷଜମିର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ଏବଂ ଏହାର ପରିସୀମା, ଘରବାଡ଼ି ଜମି/ଘର, ଜଙ୍ଗଲ, ଜଳଉଷ୍ଣ ଏବଂ ସାଧାରଣ ଜମି ଯେପରି ଗୋଚାରଣ ଜମି, ଶୁଖାନ ଇତ୍ୟାଦି ।
- ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭୂବିନିଯୋଗର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ଏବଂ ସୀମା (ଯେପରି ସ୍କୁଲ ଘର, ସାଂସ୍କୃତିକ ସ୍ଥାନ, ଖେଳପଡ଼ିଆ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସୁବିଧା ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୋଷ୍ଠୀ ଘର/ବ୍ୟବସ୍ଥା) ।

- ଗୋଷ୍ଠୀ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବଳର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସ୍ଥିତି ଏବଂ ସୀମା ଯେଉଁଠାରେ ବିଭିନ୍ନ ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଅଛି ।

୧୧. ଗ୍ରାମସଭା ଏହି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ନକ୍ସାକୁ ଅନୁମୋଦନ କରିବ ଏବଂ ଗ୍ରାମକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ଲାଗି ଦାବି ସହିତ ଏହି ନକ୍ସାକୁ ଉପଖଣ୍ଡ-ସ୍ତରୀୟ କମିଟିକୁ ପ୍ରଦାନ କରିବ । ଏହି ଦାବିପତ୍ରରେ ଗ୍ରାମର ପ୍ରାପ୍ତବୟସ୍କ ଅଧିବାସୀଙ୍କର ତାଲିକା ଉଲ୍ଲେଖ ରହିବ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇନଥିବା ଆବେଦନ ପତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ନାକତ କରାଯିବ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଗ୍ରାମସଭାକୁ ଅତିରିକ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ କରିବା ଲାଗି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ସହିତ ଫେରାଇ ଦିଆଯିବ ।

୧୨. ଦାବିପତ୍ର, ନକ୍ସା ଏବଂ ତାଲିକାକୁ ତଦାରଖ କରିସାରିବା ପରେ ଉପଖଣ୍ଡ-ସ୍ତରୀୟ କମିଟି ଏହାକୁ ଜିଲ୍ଲା-ସ୍ତରୀୟ କମିଟିକୁ ପଠାଇବ, ଯିଏ ଉକ୍ତ ଗ୍ରାମର ଅଧିକାରକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରିବା ଏବଂ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ଲାଗି ଉପଯୁକ୍ତ ପଦକ୍ଷେପ ନେବେ । ଜିଲ୍ଲା-ସ୍ତରୀୟ କମିଟିର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବାର ୨ ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ଜିଲ୍ଲାପାଳ ଉକ୍ତ ଗ୍ରାମକୁ ରାଜସ୍ୱ ଗ୍ରାମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ଏବଂ ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କର ଜମିର ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରିବା ଲାଗି ରାଜସ୍ୱ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଆବଶ୍ୟକ ପଦକ୍ଷେପ ନେବେ ।

ପ୍ରକାଶ ଥାଇ କି, ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ କୌଣସି ଭାବେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଗ୍ରାମର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କର ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରକୁ ହ୍ରାସ କିମ୍ବା ବ୍ୟାହତ କରିବ ନାହିଁ ।

୧୩. ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତିଙ୍କର ଗ୍ରାମ କିମ୍ବା ପୁଖ୍ୟତଃ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ରହିଥିବା ମିଶ୍ରିତ ଜନଫଖ୍ୟା ବିଶିଷ୍ଟ ଗ୍ରାମମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗ୍ରାମ/ବସତିର ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଦେଖିବାକୁ ହେବ ଯେ, ୧୩ ଡିସେମ୍ବର, ୨୦୦୫ ପୂର୍ବରୁ ଏହା ଅସ୍ଥିରରେ ଥିଲା କି ନାହିଁ ।

୧୪. ଉପରୋକ୍ତ ମତେ ପଢ଼ା ଓ ବସତିମାନଙ୍କର ତାଲିକା ରୂଡ଼ାନ୍ତ ହେବାପରେ ସେଗୁଡ଼ିକର ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରର ସ୍ୱୀକୃତି ତଥା ହସ୍ତାନ୍ତରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ପୂର୍ବରୁ ସ୍ୱୀକୃତ କୌଣସି ଜଙ୍ଗଲ ଅଧିକାରକୁ ବ୍ୟାହତ ନକରି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବ ।

***

ସହାୟତା :

ଓର୍ବିସଫାମ୍ ଇଣ୍ଡିଆ
OXFAM
India

ପ୍ରସ୍ତୁତି :

ରିଜିଷ୍ଟରାଲ୍ ସେକ୍ଟର ଫର୍ ଦେଭେଲପମେଣ୍ଟ କୋଅପରେସନ୍
ଏରପାଇଜ-୨୬, କେ-୬, ଫେଜ୍-୨, ବଳିଙ୍ଗ ବିହାର, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୭୫୧୦୧୯, ଓଡ଼ିଶା
ଫୋନ୍ : +୯୧ ୬୭୪ ୨୪୭୫୪୧୦
ଫାକ୍ସ : +୯୧ ୬୭୪ ୨୪୭୫୬୫୨
ଇ-ମେଲ୍ : rcdcbsr@bsnl.in, rcdcbsr@gmail.com
ୱେବ୍‌ସାଇଟ୍ : www.rcdcindia.org, www.banajata.org

ସେକ୍ଟର ଫର୍ ୱାର୍ଲ୍ଡ ସଲିଡାରିଟି
ଘର ନ-୨୮୩, ବିଦିଏ ବସ୍ଟେଜ୍
କଲ୍ୟାଣୀ ପାଳା, ପାତ୍ରପଡ଼ା
ଭୁବନେଶ୍ୱର-୭୫୧୦୧୯, ଓଡ଼ିଶା
ଫୋନ୍ : +୯୧ ୬୭୪ ୨୭୪୧୫୧୪
ଇ-ମେଲ୍ : cwsy@gmail.com

Centre for World Solidarity